szolgálat

METANOEITE!

A tartalomból:

Isten keresése és megtalálása
Megtérés és önismeret
Állandó megtérés
Gyónás – megtérés
A bűnös világ az Egyházban

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

42. szám 1979 Péter-Pál

TARTALOM

Metanoeite! 3

TANULMÁNYOK

Belon Gellért: Isten keresése és megtalálása 5
Joseph Ratzinger: A bűnbánat 16
Farkasfalvy Dénes: Megtérés és önismeret 19
Benkő Antal: Állandó megtérés 24
Lelóczky Gyula: Gyónás vagy megtérés? Gyónás és megtérés! 31
Bernhard Häring: A bűnös világ az Egyházban 37
Szabó Ferenc: Dienes Valéria, a század nagy tanúja 40

AZ EGYHÁZ SZAVA

II. János Pál első enciklikája (S. M.) 46
A pápa beszéde a magyarok fogadásán 51
A belga püspöki kar körlevele a gyermekévre 54
Egyházatyák a megtérésről (Miskolczy Kálmán) 57

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

II. János Pál és Latin-Amerika találkozása (B. A.) 59
II. János Pál életrajza (R.) 62
„Hiszek Jézus Krisztusban" (Karl Rahner) 64
Jubiláló kanadai magyar egyházközségek (Békési István) 65
Mi magunk vagyunk-e boldogságunk kovácsa? (Ábri Gyula) 68
A Szent András-kápolna története (M. Rafaela) 70
Levelek a misszióból 72
Levelesládánkból 75
Püspökkinevezések Magyarországon 77

KÖNYVSZEMLE

Koncz Lajos: A mi Istenünk (Öry M.) 78
Három hittankönyv (Benkő A.) 78
tkk-füzetek (Békési I.) 80
Imádkozzál! (Nemeshegyi P.) 80
Szabó Ferenc: Jézus Krisztus megközelítése (Jálics F.) 82
Puskely Mária: Akik a jobbik részt választották (Hegyi L.) 82
Jelenits István: Betű és lélek (K. G.) 83
Rahner-Weger: Was sollen wir noch glauben? — Weger: Karl Rahner (S. M.) 84
H. Nouwen: The Living Reminder (Lelóczky Gy.) 84

HALOTTAINK 87

Csík József (Volt káplánja) 87
Kapczár József SDB (Fenyő Vendel SDB) 89
Bali János SDB (Confrater) 89
P. Návay Antal Kapisztrán OFM (Confrater) 90
Fr. Kovacsics Vince Gábor OFM (Rendtársai) 91
P. Vadas József OFM (Confrater — Soror) 92
Dr. Papp Imre (Belon Gellért) 92
P. Radányi Rókus SJ (P. Babos István SJ) 93
Szemes Ferenc piarista (Confrater) 94
Négy erdélyi halott (M. L.) 95
Békés János mosoni káplán (Káplántársa) 96

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH. Eisenstadt, Österreich.

„METANOEITE!"

„A bűnbánó Jézus" — ez J. Guillet ismert francia biblikus egyik tanulmányának meglepő címe. Szent Pál szavai jutnak eszünkbe: „mindenben hasonló lett hozzánk, a bűnt kivéve". Beszélhetünk tehát bűnbánatról, megtérésről annál, akiben nincs bűn? Hogy magyarázzuk azonban — kérdi Guillet —, hogy Jézus beállt a bűnösök sorába? Csak színlelésből ment volna el a megtérést, „metanoia"-t hirdető Keresztelőhöz? Nem őszintén kérte volna tőle a bűnbánat jelét?

„Bűneinket ő hordozta." Jézus életének bűnbánati eseményeit szemlélve kezd derengeni előttünk a megtérés titka, megdöbbentő mélysége. Mert Jézus élete bűnbánó élet volt, bár soha bűnt nem követett el; a megtérés útját rótta, bár soha Atyjától el nem távolodott.

Mi emberek hordozzuk Ádám bűnének bélyegét és személyes lázadásaink, gyávaságaink és tévelygéseink sebeit. Az emberek közül egyedül Krisztus érezte igazán az Atya szeretetét, akitől a bűnös elfordul. Ezért szíve mélyéig hatolt az emberi bűnösség tudata, a bűn őrültsége, terhe. Az Atya iránti kimondhatatlan szeretet szüli meg benne a gyökeres megalázkodás és a rendíthetetlen visszatérés elkötelezettségét. Fiú és testvér egyszerre, akit Atyja iránti szeretete űz és hajt, hogy a tékozló fiak nevében elsőként kopogtasson az atyai ház ajtaján. Mint új Ádám, nemcsak igaz szívvel jelenik meg a Keresztelő előtt, hanem a bűnösökkel tart, amíg köztük keresztre feszítve szeretetből vissza nem adja lelkét Atyjának.

A megtérés alapja: az isteni szeretet tükrében észrevett eltévelyedés. A megtérés kiteljesedése: összeforrás a megélt isteni szeretettel. Kinél találhatjuk meg ezt teljesebben, mint Krisztusnál? Senki nem szenved annyit a bűnért, mint a bűn büntetését, a halált magára vállaló Jézus. Ugyanakkor senkinek sincs nagyobb szeretete az Atya iránt, mint akinek kenyere az iránta való engedelmesség! Az emberiség fejeként, soha meg nem szűnő szeretettel vezet vissza minket az Atyához a bűn útjáról.

Érthető tehát, hogy Jézus megtérést vár mindazoktól, akik vele akarnak tartani. Evvel kezdi prédikációit: metanoeite, térjetek meg (Mk 1,15), és evvel fejezi be küldetését: megtérést, metanoiát hirdetni az ő nevében (Lk 24,47). „Térjetek meg és keresztelkedjék meg mindegyiktek" — felelik az apostolok is pünkösd napján a megrendült jeruzsálemi tömegnek (Csel 2,39). Ezt a felhívást akarja emlékezetünkbe idézni, ennek megvalósításához akar segíteni jelen számunk központi témája.

Aki Istent szívből keresi, az már a megtérés útját járja, aki pedig megtalálta, az mindinkább egész lélekkel akarja magát neki szentelni. Belon Gellért *tanulmánya erre emlékeztet, s egyszersmind kapocs előző számunkhoz. Az Isten arca utáni őszinte vágy megtérésben teljesedik ki. — Amikor azonban más után, például önmagunk biztonsága vagy kényelme után sóhajtozunk, a megtérés elé akadály gördül. A farizeusok szájukkal dicsérték Istent, de szívük távol állt tőle. Minket, modern embereket még inkább fenyeget ez a veszély, mert — mutat rá* Joseph Ratzinger *bíboros elmélkedése — a modern társadalom sokszor magát a bűn fogalmát is feledtetni akarja.*

Hogy mennyire fontos az önismeret a megtéréshez, s ugyanakkor mennyire Isten kegyelmének műve, kitűnik nemcsak az első keresztény írók munkáiból, hanem alapgondolata Szent Bernátnak is. Ezen vezet végig Farkasfalvy Dénes *cikke.* Benkő Antal *pedig arra utal, hogy bár a pszichológusoktól leírt megtérési folyamat hasznos elemeket tartalmazhat számunkra is, valódi megtérés csak akkor lesz a szívünkben, ha életünk Isten szerint rendeződik át. A rendkívüliség hangsúlyozása csapdát jelenthet az állandó megtérés szükséges voltának mellőzése érdekében.*

A keresztény számára a megtérés bekapcsolódás Krisztus húsvéti misztériumába. Ez pedig a közösséghez való viszonyunk rendezését követeli. Ezért torkollik a mi megtérésünk a gyónásba, Krisztussal közösségének szentségei révén erősödő kapcsolatunkba. Ezt a pedagógiát emeli ki Lelóczky Gyula *cikke, amelynek utolsó részében főleg a gyakori gyónók sok táplálékot találhatnak.*

A megtérés azonban nemcsak a másikhoz való viszonyunk krisztusi helyreállítását jelenti. Feladata ez magának a közösségnek is. Hisz nem egy mulasztás, nem egy felelőtlenség és igazságtalanság abból születik, hogy együtt nem merjük vállalni az áldozatot, vagy közösen öljük ki a melegséget a szívekből. Az Egyháznak mint közösségnek az életéhez hozzátartozik tehát a megtérése, mert a konkoly végigkíséri az aratásig. B. Häring *tanulmánya mégsem pesszimista, mert emlékeztet: „Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem." — Milyen csodálatosak a kegyelem útjai: ezt „Vali néni", Dienes Valéria énekelte meg verseiben és közölte — már ami ebből egyáltalában megosztható — többek közt* Szabó Ferenccel *váltott leveiben, írásaiban, elmélkedéseiben, hogy a mi szívünk se keményedjen meg, amikor — ma — ismét halljuk az Ő szavát.*

Belon Gellért

ISTEN KERESÉSE ÉS MEGTALÁLÁSA

Akkor keresünk valamit, ha nincs birtokunkban vagy elveszítettük. Nincs meg bennünk a keresés láza, ha megtaláltuk kutatásaink tárgyát. Ha meg örökségként készen kaptuk, akkor nem is indulunk soha keresésére. Istent vagy születésünkkel kapjuk életünkbe és vallásos neveléssel alakul ki bennünk, vagy hosszas keresés után jutunk el megragadására a hitben. Éppen ezért kísértve vagyunk a kapott Isten-képnél megállni, vagy a megtalált Isten-élményben megmaradni. Keresés és megtalálás tehát — úgy tűnik — kizárja egymást: aki keresi az Istent, az még nem találta meg; és aki már birtokában van az Istenhitnek, az megállhat a további keresésben. Sőt aki készen kapta gyermekkorában az Isten-hitet, annak nincs is szüksége Isten-keresésre, — gondoljuk szinte általánosan.

Vallásos életünknek minden hibáját és elferdülését éppen erre a téves elképzelésre vezethetjük vissza. Ezért jó lesz megnéznünk, miként olvashatjuk ezt a lélek gyökeréig érő kérdést az Isten szavában.

Nem keresnél, ha . . .

Vívódásaiban Pascal hallani véli az isteni szót: Nem keresnél, ha már meg nem találtál volna. Ebben a kegyelmi megragadásban röviden, de annál teljesebben van összefoglalva a kinyilatkoztató Isten tanítása, amely lételvi egységbe olvasztja a keresést és megtalálást; vagyis megszünteti az egymásutánt a keresésben és megtalálásban. Így fogalmazhatjuk meg tehát: aki keresi Istenét, az már megtalálta; de aki megtalálta Istenét, tovább kell keresnie. Nem lehet és nem is szabad megállanunk bármily lenyűgöző vagy értelmi gyönyört jelentő Isten-élménynél, noha elég csak egy sóhaj a legelrugaszkodottabb ember szívéből, hogy üdvözítő Isten-látásra jusson. A jobb lator felfohászkodása elég volt az üdvösségre (Lk 23,43), a hosszan imádkozó és sokat böjtölő farizeus megkapja Jézus ítéletét: „ez (a vámos) megigazultan ment haza, az nem" (Lk 18,14).

Az Isten-keresésben is érvényesül az az isteni számolási mód, amit annyi helyen tapasztalhatunk, hogy a kevés sem kevés és a sok sem sok. Önelégülten és jóllakottan senki sem ernyedhet el Isten képének eltorzulása nélkül, de minden kis lépés Isten felé már Isten birtoklását is jelzi. Ezért ismétli a liturgia is a zsoltárt: „Akik keresik az Urat, azoknak örüljön a szívük" (Zsolt 105,3).

És az Úr áldását ígéri a népnek, „mely őt keresi" (Zsolt 23,6). Sőt az Isten dicséretének mámorában ez a biztatás hangzik a hívők felé: „Keressétek az Urat és az ő erejét, keressétek szüntelen az ő arcát" (1Krón 16, 11). S ha a prófétai képekre nézünk, ott is a keresést kifejező metaforák jönnek elő; főként az éhezés és a szomjazás. A messiási világ élvezetére így hívja a próféta Isten népét: „Ti szomjazók, gyertek a vizekre mind . . . Siessetek ide! Vegyetek ingyen gabonát" (Iz 55,1). Az Úr Jézus országa alaptörvényei közé iktatta: „Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot" (Mt 5,6). Vagyis nem az igazsággal elteltek az ő hívei, hanem az igazságra éhezők-szomjazók abban az értelemben, ahogy a bölcsességirodalomban találjuk: „Aki megízlel, még jobban kíván, s aki iszik belőlem, még jobban szomjazik" (Sir 24,21). Igaz, a szamariai asszonynak olyan vizet ígér Jézus, melyből aki iszik, „nem szomjazik meg soha többé" (Jn 4,14). Ezt azonban, tudjuk, az örök életre értelmezi, hiszen a Jelenések látója hallja a szózatot: „Aki szomjazik, jöjjön" (22,17). Legtökéletesebben Jézus fejezi ki a lelki szomjazás és kegyelembirtoklás együttes jelenlétét: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék, aki hisz bennem; belsejéből . . . élő víz folyói fakadnak" (Jn 7,38), „az örök életre szökellő vízforrás" (Jn 4,14)-ből. Az Úr megítélése szerint tehát egy az örök élet beálltáig tartó szomjúság kíséri híveit; de van honnét inniok.

A szalma és a pelyva

Ezt az Isten-ismeretben való önelégületlen továbbhaladást nem győzi lelkünkre kötni a mi Urunk. Több hasonlatot mond a lelkekben kibontakozó kegyelmi világról, az Isten uralmának a szívekben való térhódításáról, amelyeket érdemes részletesebben is elemezni. „Úgy van az ember az Isten országával — olvassuk szent Márknál —, mint amikor magot vet a földbe. Utána akár alszik, akár ébren van, éjjel vagy nappal, a mag kicsírázik és szárba szökik, maga sem tudja, hogyan. A föld magától terem először szárat, aztán kalászt, majd telt szemet a kalászban. Mikor a termés beérik, rögtön fogja a sarlót, mert itt az aratás" (Mk 4,26-28). Egyetlen példabeszédét sem mondta el ilyen részletesen az Úr Jézus, és nyilván célja is volt vele. Örökre sajnálhatjuk, hogy „mikor tanítványaival magukra maradtak, és mindent megmagyarázott nekik" (Mk 4,34), e példabeszéd magyarázatát nem örökítették meg. Radikálisan mutat rá e példabeszédével arra, hogy a lélekben fejlődő kegyelmi világban is, de e történelem folyamán fejlődő egyházban is fokozatok vannak, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni: gyökér-élet, sarjadó vetés (a görögben), szalma, pelyva, zsendülő búzaszem, amelyek mind egy-egy állomást, mondhatnánk fokozatot jelentenek. Mind az elhaló búzából nőnek ki; mind a termés kiteljesedését szolgálják; de megállni mellettük nem szabad, különben korcsok maradnak a szálak.

Ugyanezt a fejlődési menetet fejezi ki a szőlőtő hasonlatával. Nemcsak a terméketlen száraz ágakat vágja le az isteni szőlőműves, hanem termőágak

hajtásait is „megtisztítja, hogy még többet teremjenek" (Jn 15,2). A hozzá nem értőknek szinte belefájdul a szívük, mikor a termő ágak rügyes vesszőit visszavágják, és még kegyetlenebbül hat rájuk a dúsan hajtó szőlővesszők „kacsozása".

Mind a növekvő vetés, mind a szőlőtő hasonlata arra mutat, hogy Istenmegismerésünkben és Isten-szolgálatunkban lehetnek, sőt vannak (mondhatnánk úgy is: kell, hogy legyenek) gondolatok, érzések és magartások, amelyek a kegyelem magvából és szőlőtőjéről fakadnak, tehát jók, szépek és nemesek, de el kell hagynunk vagy el kell vesztenünk őket, vagyis túl kell mennünk rajtuk, ha az isteni Gazda szándékait meg akarjuk érteni, és a magasabb rendű életre akarunk kiteljesedni.

Aquinói szent Tamás a Summa diktálását abbahagyta, és titkárának ezt mondta egy szentségimádása után: Hagyjuk abba Reginald, ez mind csak pelyva és szalma a valósághoz képest.

Ami a hangulatokon túl van

Amikor a Tábor hegyén Jézus megdicsőült arcát megmutatta, Péter fölkiáltott: „Mester! Olyan jó itt lenni!" (Mk 9,5) Ha nem is ilyen látomásosan ragyog föl előttünk gyermekkorunk Isten-képe vagy Isten-keresésünket lezáró békéje, mégis általánosan jellemző az abban való megmaradás vágya. Akár a készen kapott, akár a megszerzett Isten-élmény szuggesztivitása, mindent igazoló és mindent megmagyarázó volta kísért mindnyájunkat arra, hogy abszolutizáljuk azt. A lelket lenyűgöző és mindent értelmessé tévő szellemi képet és kegyelmi megtapasztalást hajlamosak vagyunk egyszer s mindenkorra fennállónak feltüntetni, és szentségtörésnek gondolunk minden változtatást vagy változást, brutális beavatkozásnak érezzük, ha akár sorsunk alakulása, akár életünk fordulása, vagy éppen embertársaink behatása ezeken változtatni akar. Pedig nyitva kellene hagyni lelkünket!

Szent Pál azt mondja: „Aki tetszeleg tudásában, még nem értette meg, mi a helyes ismeret" (1Kor 8,2). A magyar fordításnál szemléletesebb a görög (dokei), a jeruzsálemi (s'imagine) vagy akár az Osty-féle fordítás (pense) alapján a régi fordítást szemügyre venni: „Ha valaki pedig azt véli, hogy megismert valamit, még nem ismerte meg, hogyan kell neki megismernie." Tehát nemcsak a „tetszelgés" bűnjellege teszi károssá az ismeretek lezárását, hanem maga az a tény, hogy önelégülten megállunk. „Gyermekkoromban úgy beszéltem, mint a gyerek, úgy gondolkoztam, mint a gyerek, úgy ítéltem, mint a gyerek. De . . . elhagytam a gyerek szokásait" (1Kor 13,11). Ahogy a gyermek nem állhat meg a növésben anélkül, hogy törpévé ne torzulna, úgy a lélek növésében sem lehet lelki törpeség nélkül megállni. Mert van ilyen törpeség. „Hozzátok, testvérek — írja ugyanebben a levélben — nem szólhattam mint lelki emberekhez . . . hanem . . . mint akik nem nőttetek fel Krisztusban. Tejjel tápláltalak benneteket, nem szilárd eledellel, mert nem bírtátok el" (1Kor 3,1).

A gyermekszem csodálata, a gyermeki gügyögés kedvessége, a gyermeki arc bája megállásra készteti a világot. Ugyanígy elbájolhat bennünket az Isten felé megnyíló gondolatainak fénye és hozzá vonzódó szívünk öröme, és nem vagyunk hajlandók Istenből többet megismerni és őt más módon szolgálni; ezért megállunk egy készen kapott vagy megszerzett Isten-képnél. Ám hogy ez nem veszélytelen, sőt káros dolog, arról a biblia sokrétűen és sokféle formában kioktat bennünket.

Ha ismernétek az Istent . . .

„Egy atyánk van, az Isten" (Jn 8,41) — mondották Jézus kortársai. És valóban csodálatos bensőségű és melegségű Isten-kapcsolat jelzi az ószövetségi vallásosságot. Ennek ellenére Jézus ki meri mondani: „A ti Isteneteket nem ismeritek" (Jn 8,54). Sok változatban mutat erre rá. „Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram, hát nem a te nevedben jövendöltünk? Nem a te nevedben üztünk ördögöket? Nem a te nevedben tettünk annyi csodát?" (Mt 7,22) A jövendölés, ördögűzés és csodatétel már közeli kapcsolatra utal Istennel, de még közelebbire utal a lukácsi kijelentés: „Ti bizonygatjátok: A szemed láttára ettünk és ittunk, a mi utcánkon tanítottál. De ő (Isten) megismétli: Nem tudom, honnan valók vagytok" (Lk 13,26). Az egy utcabeliség, de még inkább az evés-ivásban való közösség a kapcsolatok melegségére is utal, de mindenesetre közelségére. A válasz ezért megdöbbentő.

Bár mindezt Jézus általános érvényűen mondja, mi hajlandók vagyunk ezt csupán ószövetségi értelemben alkalmazni. Pedig ugyanilyen megdöbbentő leleplezései vannak az újszövetségi életre is. Szent Pál elképzelésében előfordulhatnak a következő vallásos formák Isten nélkül: „Szólhatok az emberek vagy az angyalok nyelvén (= eszményi magasságú imaformák) . . . Lehet prófétáló tehetségem, ismerhetem az összes titkokat és mind az (Istenre vonatkozó) tudományokat, hitemmel elmozdíthatom a hegyeket . . . Szétoszthatom mindenemet a nélkülözők között, odaadhatom testemet is égő áldozatul (= erőnket fölemésztő szolgálat), ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem" (1Kor 13,1-3). Máshol ugyancsak szent Pál mutat rá némelyekre (keresztény közösségben élőkre!), akik szigorúskodtak „étel-ital miatt, vagy ünnepre, újholdra és szombatra vonatkozó dolgokban . . . és aki tetszeleg magának alázatoskodásban s az angyalok tiszteletében, aki látomásokkal dicsekszik", — és meg is mondja a meglepően szigorúnak látszó, de mindenképpen leleplező ítéletet: „Csak emberi parancsok és tanítások, amelyek a bölcsesség látszatát keltik az önkényes vallási gyakorlatokkal, az alázatoskodással és az önsanyargatással, de valójában nincs semmi értékük, csak a test kielégítésére szolgálnak" (Kol 2,16-23).

De legmegdöbbentőbb mégis az Úr Jézus szava tanítványaihoz: „Eljön az óra, amikor az, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy szolgálatot tesz az Istennek" (Jn 16,2). Ez az emberben föllelhető Isten-élmény legvégső eltorzulása. Abban áll, hogy pl. az Isten föltétlen uralmát úgy értelmezi, hogy minden másképp

gondolkodót el kell pusztítani. Ezeknek lehet fölséges benyomásuk az Isten hatalmáról, de — mert megállt — egyoldalú, merevülni kezd, és lassan a gondolatok átveszik a kővé dermedés folyamatát, s a szív is a kő hidegségét. A keresztes háborúk, az inkvizíciók, vallásháborúk, az iszlám küzdelmei mind nagyon mély vallásos ihletből indultak el, — és megvalósulásukban mennyi kegyetlenség és jogtalanság keletkezett mindenfelé! Kisebb körökben és személyi kapcsolatokban is mennyi vétek az igazság, a szabadság és a szeretet ellen! És mindennek magyarázatát Jézus ebben adja meg: „Mert nem ismerik sem az Atyát, sem engem" (Jn 16,3).

Minden elferdült vallási megnyilatkozás alatt egy megmerevült Isten-eszme vagy Isten-élmény búvik meg. Szent Pál széles skálára húzta ki a keresztény ember vallási élményeinek sorát, amik szeretet nélkül semmit sem érnek. Szent János szavával oktat ki minket az Írás: „Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert Isten a szeretet" (1Jn 4,7).

A legnagyobb baj

A legnagyobb baj az, hogy minderről a legtöbben nem is tudnak semmit. Olyannyira, hogy maga a szentírás menti föl a korabeli zsidóságot az istengyilkosság vádja alól. „Tudom, testvérek, hogy csak tudatlanságból tettétek, amit tettetek, ahogy vezetőitek is" (Csel 3,17) — mondja Péter. Pál is egyházüldözéséről ezt vallja: „tudatlanul cselekedtem" (1Tim 1,13). Sőt az ószövetségi törvény megtartóiról elismeri: „van bennük buzgóság az Istenért, de hiányzik a kellő megértés" (Róm 10,2).

Amikor ezeket olvassuk, mindig a múltban jár az eszünk, és Jézus meg az apostolok korában élő problémáknak gondoljuk mindezt. Pedig Isten bizonyára nem azért íratta le a zsidósággal s „a törvénnyel" való küzdelmeket az újszövetségi kinyilatkoztatás legalább egyharmadában, hogy csak történelmi rögzítés legyen. „Tanulságul írták meg" (Róm 15,4) — mondja Pál. És hogy menynyire kellene tanulnunk, azt bizonyítja elhunyt Szentatyánk, VI. Pál megdöbbentő megállapítása: A mai kor Istentől való elpártolásának jórészt maguk a keresztények az okai, mert nem tudtunk tanúságot tenni az ateizmus színe előtt az élő Istenről. Mintha elfeledkeztünk volna arról, hogy „Jézus Krisztus Istene és atyja" legyen a mi Istenünk és atyánk. És amíg ezt el nem érjük, nem szabad elfelednünk, hogy „most már csak töredékes megismerésünk, és töredékes prófétálásunk is" (1Kor 13,9). Tehát mindig van javítani való Isten-képünkön (más szóval hitünk tartalmának tudatunkban összegzett élményén), és ebből az Isten-élményből sarjadó vallási magatartásunkon.

Ha elevenen él bennünk az, hogy „ma még csak tükörben, homályosan látunk" (1Kor 13,12), akkor szert teszünk arra a nyitottságra, amely beengedi a lélekbe az Isten kezében, vagyis a kegyelemben meglévő tisztogató ollót, s hagyjuk, hogy levágja azokat a felfogásokat és magatartásokat is, amelyek — a szőlejét tisztogató gazda megítélése szerint — lemetszendők a kiteljesültebb termés érdekében, bár különben jók s termők.

A tisztogató isteni kéz

Jézus nem egyszer tanúságot tett arról, hogy szeretteivel szemben szinte durvának látszó keménységgel végezte el ezt a tisztogatást. Az első pápává avatott Pétert nyomban meri „sátánnak" nevezni, pedig Jézust féltette az apostol; meri leleplezni „emberek" módján való gondolkozását annak, akiről maga mondta, hogy a mennyei Atya kinyilatkoztatásának hordozója (Mt 16,23). A lábmosásnál való „alázatoskodását" is a „nem lesz közösséged velem" ijesztő fenyegetésével tisztítja meg (Jn 13,8).

Érdemes megfigyelnünk, milyen világosan átlát az emberi pszichológián az Úr. Ki merné közülünk az Úr tanítására annyira kíváncsi tömegnek, amely három napig étlen-szomjan csüggött rajta, amely a kenyérszaporítás csodájának lázában égett, és lelkesedve, kerülő úton gyalog sietett utána Kafarnaumba, nyíltan szemébe vágni: „Bizony, bizony mondom nektek, nem azért kerestek, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok" (Jn 6,25). De Jézus merte ezt tenni, és neki lett igaza: a lelkesedőkből rövidesen kételkedők, utána zúgolódók, majd elpártolók lettek. — „A benne hivő zsidók" (Jn 8,31) hitébe sem fért el Jézus továbbvivő kinyilatkoztatása; ezek akarták megkövezni szavaiért (uo. 59).

Isten kegyelmének bensőnket tisztító jellegét általános értelemben fogalmazza meg szent Pál: „Ha valamiben még másképpen éreztek, Isten majd megvilágosít benneteket" (Fil 3,15). Ez a szelídnek látszó hatása a kegyelemnek tud óriási arányokat is ölteni, úgyhogy „az egész természet sóhajtozik és vajúdik — mondja — mindmáig. De nemcsak az, hanem mi magunk is, akik bensőnkben hordozzuk a lélek csíráit, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását" (Róm 8,22). Szent János is megállapítja: „Most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, mik leszünk" (1Jn 3,2).

Ezt a folyton fejlődő, önmaga felé növő kegyelmi katharzist és fokozatait legszemléletesebben Szent Pálnál látjuk.

Pál példája

Mi azt hisszük, hogy Saulnak egy megtérése volt, a damaszkuszi. Igaz, az volt a legnehezebb és legkeservesebb, de nem az egyetlen. Csak a leglátványosabb és legmozgalmasabb. De Jézus többször beleszól Pál életébe, főleg az események által, és így érleli meg véglegesen azzá, akivé akarta. Isten pedig elsősorban — mint Ananiásnak mondotta — eszközéül választotta, „hogy megismertesse nevemet a pogány népekkel, a királyokkal és Izrael fiaival. Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie" (Csel 9,15). Világosan hangzik az isteni szándék: elsősorban a pogányok közé kell mennie, mint ezt a galatákhoz írt levelében már világosan látja: „én megbízatást kaptam az evangélium hirdetésére a nem zsidók között, mint ahogy Péter a zsidók között" (Gal 2,7). Az efezusiakhoz írt levélben pedig még világosabban tudja: „Nekem, az összes szentek közül a legkisebbnek jutott osztályrészül a kegyelem,

hogy Krisztus fölfoghatatlan gazdagságát hirdessem a pogányoknak" (Ef 3,8). És ugyanitt mondja, hogy ezt a titkot „kinyilatkoztatásból" ismerte meg (uo. 3).

1. És mégsem indul el a pogány misszióra Damaszkuszból, noha nyílt az isteni szándék. Nyilván nehéz volt neki ezt a nagy lépést megtenni. Elég volt a zsidóságból a zsidó kereszténységhez csatlakoznia. Meg kell értenünk ezt a szent Pált, akit a zsidósághoz nemcsak a vér kötelékei kötöttek, hanem — mint beszámolójában mondja — „a zsidó vallásosságban számos fajtámbeli kortársamat felülmúltam, mert vakbuzgó követője voltam atyáim hagyományainak" (Gal 1,14). Hogy mik voltak ezek a lebilincselő fények a zsidóságban, arról maga ad számot: „Övék az istenfiúság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az istentisztelet és az ígéretek. Övéik az atyák" (Róm 9,4). Szinte lángolnak a szavak, amint elsorolja ezeket a fényes kegyelmi valóságokat. És ami még nehezebbé teszi számára a zsidókereszténységtől való elszakadást, az az, hogy „test szerint közülük származik Krisztus." Ezért bár nyílt parancsa volt, hogy a pogányokhoz menjen, Damaszkuszba tér vissza arábiai tartózkodása után. Sem a szentírásban, de még a hagyományban sincs nyoma, hogy Arábiában megkezdte volna a pogány missziót. „Három év múltán fölmentem Jeruzsálembe" (Gal 1,18) — mondja — és ott a zsidókeresztények között akar maradni és működni.

2. És itt éri a második megtérést elindító kegyelmi behatás. Maga mondja el: „amikor visszatértem Jeruzsálembe és imádkoztam a templomban, elragadtatásba estem. Láttam, amint szól hozzám: Siess, gyorsan hagyd el Jeruzsálemet . . . Uram — feleltem —, tudják rólam, hogy én voltam, aki . . . börtönbe hurcoltam, akik hittek benned . . . De az Úr azt mondta: Csak menj, mert én messzire, a pogányok közé küldelek" (Csel 22,18-21). Ekkor megy le Tarzusba, szülei házába.

Ezt olyan egyszerűen mondja el a szentírás, hogy szinte észre sem vesszük a benne feszülő léleksorsot. Mit szenvedhetett ez a csupa tűz és csupa energia ember a mintegy tíz éves tarzusi semmittevésben, ő, aki Damaszkusz után „máris tanította a zsinagógákban, hogy Jézus az Isten fia" (Csel 9,21). És aki három év múlva Jeruzsálemben az apostolokkal „járt-kelt és nyíltan beszélt az Úr nevében", miért nem kezdett beszélni Tarzusban a pogányokhoz, vagy legalább a zsidókhoz? Sok város nevét tudjuk, ahol Pál prédikált, és Tarzus nem olvasható a szentírásban ezek között. Pedig mit tehetett volna ez a rohanó tűzláng-ember, aki amit tett, alig két évtizedet kitevő munkálkodással érte el! Talán valami olyan bénultság ülte meg a lelkét, mint amit Szent Ferenc vagy Newman is hosszú időn keresztül tapasztalt megtérése után? . . . Az biztos, hogy nem kis vívódások kötötték le erejét annak, aki „nem hallgatott a testre és a vérre" a damaszkuszi látomásban, hogy elszakadjon a zsidóságtól, de megtorpanhatott a pogány világba való kilépéstől. Ahogy a palesztinai egyház Péter joppéi látomása után évtizedekig sem tudta nyugtalanság nélkül tudomásul venni, hogy Isten üdvössége a pogányoké is.

Mindezt valószínűsíti az, hogy az antiochiai egyházat nem Pál és nem Barnabás alapította, hanem azok a névtelenek, akik a jeruzsálemi üldözés elől menekülve kezdték hirdetni a pogányoknak is „Urunkat Jézus Krisztust" (Csel 11,19-20). Munkájukra „sokan hivők lettek, és megtértek az Úrhoz. Ennek híre a jeruzsálemi egyházba is eljutott". (Bizonyára eljutott volna a nem sokkal messzebb lévő Tarzusból is!) Erre „elküldték Barnabást . . . majd miután sokan megtértek, Barnabás elment Tarzusba, hogy fölkeresse Sault. És amikor ráakadt . . ." Ez a „ráakadt" fejezi ki azt, hogy Barnabásnak keresnie kellett Sault és megtalálnia. Ezek után épül be Pál a pogány misszióba.

3. Igehirdető körútján Pál mindig előbb a zsinagógába megy, és ottani beszédei az ószövetségi szentírás üdvrendjének végcélját: Jézust mutatják be. De hogy hogyan beszélt a pogányokhoz, arról nincs más katekézisünk, csak az athéni beszéd. Ebben pedig — és nyilván minden pogányokhoz intézett beszédében — Isten szellemiségéről, mindent átjáró jóságáról és Krisztusban való feltámadásunk dicsőségéről szólott (Csel 18,22-33). Eredmény szinte semmi, pedig — így summázza a szentíró — „Jézust és a feltámadást hirdette nekik" (uo. 18). Azt mondhatnánk; pozitív teológiát alkalmazott. És itt érte el az a lelki válság, amivel Isten korrigálni akarta fölfogását, vagy legalábbis annak gyakorlati értelmezését. Hogy nem kis válság ült lelkére, arról maga számol be.

Ugyanis Athénból Korintusba ment. Leírja, milyen érzelmekkel: „Én is, testvérek, amikor nálatok jártam, nem keresett szavakkal vagy bölcsességgel akartam nektek hirdetni Isten tanúságtételét. Elhatároztam ugyanis, hogy nem akarok másról tudni köztetek, csak Jézus Krisztusról, a megfeszítettről" (1Kor 2,1). A szép test és szép lélek eszményének hordozói és hirdetői előtt ilyen radikális fordulattal a keresztrefeszítettről beszélni súlyos előzmények nélkül nem lehet. Meg is adja az okát: „Gyöngeségem tudatában félve és nagyon elfogódottan mentem hozzátok" (uo. 3). Bizonyára idegeiben égtek még az athéni fiaskó remegései, és rádöbbent — amit azután meg is ír —, hogy „mivel a világ a maga bölcsességével nem ismerte fel Istent . . . úgy tetszett Istennek, hogy balgaságnak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hivőket" (1Kor 1,21). És míg ezt „a balgaságot" üdvrendjébe építő Istent tudatosította, addig a sikertelenségek és félelmek olyan poklán kellett keresztülmennie, hogy maga az Úr kénytelen közbelépni. „Egy éjjel az Úr álmában felszólította Pált: Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass! Én veled vagyok . . . sok emberem van ebben a városban" (Csel 18,9).

4. Nagyon mély benyomást tehetett szent Pálra az akkori világvárosok erkölcstelensége, bűnhalmaza. A zsidóság általában mentes volt ezektől a bűnöktől, és kisebb városok bűnei nem voltak közismertek, vagy legalább is nem mutatkoztak olyan hatalmas áradatnak. De amikor Athénbe ért, „megrendült a lelke" (Csel 18,16) a bálványimádáson. Korintusban a világarányú kikötőváros bűnforgataga sújthatta le. E lelket szorító látomásokon keresztül mennyi éj-

szakán és mennyi nappalon át kellett vívódnia, míg a rómaiakhoz írt levél bűnszemlélete kialakult benne! Érdekes megfigyelni, hogy milyen bőséges bűnlistákat sorol föl ezidőtájt írt leveleiben (Gal 6,19-22; Róm 1). És mintha csak sötét vízióban jelennék meg lelki szeme előtt az Ádámtól „minden emberre" átszármazó bűn és halál (Róm 5 és 6) sötét folyama, amely zúgva tör át minden időn és kultúrán. De lesújtottságából nemcsak fölemeli az „egy ember" Krisztus kegyelmének túláradó ereje, hanem valóságos diadalérzés tölti el: a bűn is megdicsőíti az Istent valamilyen titokzatos módon, és Isten embernél magasabb rendű művészete a rosszból is előhozza dicsőségét. Igaz, alaposan félreértették (mint ahogy ma is félreérthetik sokan). Maga panaszolja nem is egy helyén a római levélnek: „Miért ne tennénk rosszat, hogy jó származzék belőle, mint némelyek rágalmaznak bennünket, hogy effélét állítunk" (Róm 3,8). Belső tusakodásait ő is elárulja azonban, amikor végül is belekiáltja a kérdező fülébe: „Ember, ki vagy, hogy vitába szállsz az Istennel?" (Róm 9,20) És elárulja imádó csodálatát e feketén fénylő titok színe előtt, mikor ezeket a — szent Péter szerint is — „nehezen érthető dolgokat" (2Pét 3,16) és ezeknek tárgyalását lezárja: „Mekkora a mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának! Milyen kifürkészhetetlenek szándékai, mily megfoghatatlanok útjai!" (Róm 11,33) A bűn áradatának látomása, ahelyett hogy hitét gyöngítené vagy lemondó pesszimizmusba sodorná, Isten titkának dicséretére és imádására indítja. Hol vagyunk mi ettől?

5. És végül beteljesedik Isten-élményének kifejlődése a szenvedő Krisztussal való azonosulásban. Pálnak élete folyamán kijutott a szenvedésből, mint ahogy mindkét korintusi levelében részletesen felsorolja (1Kor 4,10-13; 2Kor 6,4-10). Testi szenvedésekkel párosulnak igen nagy és igen mély lelki szenvedések. Kezdettől fogva elfogadja ezeket, de hogy mennyire megszenvedi, kitűnik abból, hogy menekülni próbál tőlük. Szenvedésekre érzékeny lelke „háromszor is kérte az Urat, hogy szabadítsa meg" (2Kor 12,8) az őt „arcul verő" bajtól. A rómaiakat szinte megrendítő ünnepélyességgel kéri: imádkozzanak, „hogy megszabaduljak a judeai hitetlenektől" (Róm 15,31). Ám nem szabadult meg, mert előbb négy évi, utóbb 2—3 évi börtön vár rá, aminek nemcsak gátló voltát, de szégyenét is átéli. Ez derül ki ugyanis odavetett megjegyzéseiből. Hogy pl. Oneziforus „nem szégyellte bilincseimet" (2Tim 1,16). És hogy — mint ugyanott írja — „még bilincseket is szenvedek, mint egy gonosztevő (2,9). Érzékli annak tragikumát is, hogy „némelyek féltékenykedve és vetélkedve hirdetik Krisztust . . . abban a hiszemben, hogy bilincseimben keserűséget szereznek nekem" (Fil 1,15). És végül elérte a nagy magányosság is. Keserűen írja: „Démász a világ kedvéért elhagyott . . . Egyedül Lukács van velem . . . Első védekezésem alkalmával senki sem állt pártomra. Mindenki cserben hagyott. Ne rovassék föl nekik!" (uo. 4,9-13)

Mindezekre a szenvedésekre úgy tekint, mint Jézus megváltó áldozatában való „részesedésre" (Fil 3,11). Sőt „örömest szenvedek — írja — értetek, és

testemben kiegészítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, testének, az egyháznak javára" (Kol 1,24). És eljut oda, hogy így ír: „nyíltan megmondom, hogy Krisztus — mint mindig — most is megdicsőül testemben, akár éltemben, akár holtomban" (Fil 1,20).

Így lesz teljessé benne „az Atya titka" (Kol 2,2), aki szeretetének töprengésében: „Mit tegyek? Elküldöm kedves fiamat" (Lk 20,13) határozta el a megváltást, és így „tesz tanúságot irántunk való szeretetéről, amikor még bűnösök voltunk" (Róm 5,8).

Mekkora út vezet az Isten nevében gyilkoló Pál Istenétől a szenvedések és megaláztatások mélyén lévő Pál önmagát megalázó és Fiában önmagát halálra adó Istenéig! . . . Hogy tűnnek el egymás után Pál Isten-képéből előbb Jehova dühös villámai! Hogy alakulnak át benne aztán az ószövetség fényei az emberségnek feltámadásban ragyogó dicsőségére! És ebből ragyogó emberségből hogy emelkedik ki előtte a feltámadásban is megőrzött sebeket hordó Megváltó (kereszt teológiája), majd ezt követően az eláradó bűnfolyamot fölülmúló kegyelmi özön (bűn teológiája), hogy végül is a szeretet áldozatává váljék?! Mind egy-egy állomás a belső fejlődésben. Sokat szenvedett érte, de megérte. Neki is — és nekünk is.

A megtalálók Isten-keresése

Jézus azt mondja, hogy az Isten országának lélekbe eső búzaszeme nőni akar. Szent Pál példája mutatja, hogy a készen kapott Isten-hit egy életen át fejlődik: mélyül is, tisztul is. Ezért akik keresik az Istent, örüljenek, hogy már megtalálták. Akiknek pedig már van Istenük (akár nevelés folytán, akár keresés után), azok ne gondolják azt, hogy megállhatnak előtte vagy mellette. Mindig új és új oldalról akarja megmutatni magát, mint a búzaszem előbb gyökér formában bontakozik ki — és milyen lebilincselően izgalmas, érdekes és sokrétű egy gyökér! —, de nem áll meg, utána újabb formája a síklevél, majd a szalma s a kalász. Mind új meg új formája a búzának, noha ugyanegy a búza. De jaj, ha megmarad szalmának vagy nyers kalásznak! . . .

Ha ezt a krisztusi alapképletet nem feledtük volna egyre-másra a két évezred folyamán, nem lett volna olyan ellenségeskedés a vallások, a vallásokon belül a felekezetek, felekezeteken belül a különböző elméleti vagy gyakorlati irányok között. Mert mindegyik a maga belső alapélményére, lelki világát alkotó hitére építve tette, amit tett. Önmagában véve jó, szép, szent és isteni eszme képezte kiindulási pontjukat. De alkalmazhatjuk szent Pál szavait: „a bűn — hogy lényege szerint mutatkozzék — azzal okozta halálomat, ami jó" (Róm 7,13). És így elfeledve a közös értékeket, a különbözőség vitte embertelenségre a történelmet. Így lesz a vatikáni zsinat ökumenikus és pluralista felfogása minden Isten-kereső és minden Istent megtaláló számára kötelező magatartássá.

Ugyancsak kötelezővé válik a szerénység és egyszerűség. Csak az fuvalkodhatik fel és ítélkezhet megföllebbezhetetlenül más fölött, aki azt hiszi magáról, hogy csalhatatlanul a teljes igazság birtokában van. „Ki tesz téged másnál különbbé? . . . Lám már jóllaktatok, meggazdagodtatok, nélkülünk is uralomra jutottatok" (1Kor 4,8). Pál annyira tudatában van a rész szerinti megismerésnek, hogy kijelenti: „Nem hiteteken akarunk uralkodni, hanem örömötöknek vagyunk munkatársai" (2Kor 1,23). Csak megbecsüléssel lehet másként vélekedők nézeteit kezelni.

Még inkább kötelező a megértés a haladás és maradás kérdésében. Furcsa volna, ha a kalász pelyvája a szalma fölé gondolná magát, mert ő „haladóbb" fokán van a fejlődésnek. Csak azok vitázhatnak, akik nem tudják, hogy nekik is búzává kell lenni. Az egyházban jelentkező zsinatelőttiség a zsinatutánisággal ellentétben, azután az újabb mozgalmak megítélése és vitája a kizárólagosság és a szeretetlenség jegyében! Mindkét oldal elfeledi, hogy a lélek történései nem zajlanak le ugyanolyan ütemben. Mindenkinek egyéni története van. Milyen bölcsen világítja meg ezt Pál: „Mindenki saját ajándékát kapta Istentől, az egyik ilyet, a másik olyat" (1Kor 7,7). Éppen ezért jó lenne haladóknak is és a régi szokásokhoz ragaszkodóknak is megszívlelni a tanácsot: „Kövesse mindegyik a meggyőződését. Aki tekintettel van napokra, az Úrért teszi, aki meg eszik, az Úrra való tekintettel eszik, hiszen hálát ad az Istennek. Aki viszont nem eszik, az Úrra való tekintettel nem eszik, és ő is hálát ad az Istennek" (Róm 14,6). A maradiak bizonyos ételektől tartózkodtak, a haladók válogatás nélkül táplálkoztak.

Annál is inkább, mert senki nem mondhatja, hogy csak a régi a jó; és senki nem mondhatja: csak az új a jó. A régiben meglévő jó csakúgy „halálomat okozhatja", mint az újban található. Ezért tudatában kell lennie a régihez ragaszkodónak is, az újítónak is, hogy nincsen veszedelem nélkül elfoglalt álláspontja. Ezért íratta ki Nagy szent Teréz a folyosóra: Kerüld a rosszat, de azt a jót is, amit Isten nem neked szánt. Az Istentől eredő jóság, akár régieskedő, akár újító, tiszteletben tartja Isten művét, mint ugyancsak Pál mondja: „A prófétaság lelke alá van vetve a prófétáknak. Isten ugyanis nem a zűrzavarnak, hanem a békességnek Istene" (1Kor 14,32).

Ez az utolsó mondat világít rá, hogy minden vallási megnyilatkozás Istenészménktől, Isten-élményünktől, vagy egész közönségesen kifejezve a hitben kialakult Isten-képünktől függ. Ezért vallhatjuk azt, hogy aki keresi Istenét, az már megtalálta; de aki hitben birtokolni véli Istenét, keresse tovább — főleg a Szentírásban —, nehogy magas gondolatokból épült bálványképe legyen Istenről, hanem az élő Isten éljen szívében.

Joseph Ratzinger

A BŰNBÁNAT

A húsvét előtti negyven nap, amelyet mi nagyböjt néven ismerünk, az Egyház új misekönyvében a „húsvéti bűnbánati idő" nevet viseli. Így már a név is közvetlenül világossá teszi ezeknek a heteknek a lényegét: bűnbánatra akarnak indítani minket. A mai embernek ez ugyancsak idegenül hangzik. Sem azt nem tudjuk igazán elképzelni, hogyan lehet bűnbánatot tartani, sem azt nem látjuk be minden további nélkül, miért és minek vegyük a vezeklést magunkra. Erről szeretnék ebben a nagyböjti pásztorlevélben néhány gondolatot előterjeszteni.

Talán úgy jutunk legkönnyebben a téma közelébe, ha először egy kis történetet beszélek el. Legalábbis nekem magamnak itt különösen világossá vált a bűnbánat jelentősége.

Néhány éve, egy tanítványaimmal folytatott vitán, valahogy fölmerült a kérdés: mi valójában a különbség Péter és Júdás bűne között. Annyi bizonyos, hogy Péter tagadása kevésbé volt előre megfontolt és kevesebb következménnyel járt, mint Júdás árulása. De megmarad a kérdés: csakugyan olyan nagy a távolság köztük, hogy az egyiknek az elvetettség iskolapéldájává kellett válnia, a másikból viszont az Egyház sziklája lehetett? Ha megpróbáljuk megtalálni a nagyon is különböző kimenetel igazi alapját, észrevesszük, hogy ez nem is olyan könnyű. Mert az igazi szakadék a kettő között valójában egyáltalán nem bűnük természetében rejlik, hanem valami egészen másban: egyszerűen abban, hogy az egyik megtért, bűnbánatot tartott, a másik pedig nem. Így ennek a két sorsnak az ellentétén láthatjuk, mit jelent a bűnbánat. Mert általánosságban is állíthatjuk: A szentek és a kárhozottak között nem az a különbség, hogy az egyik vétkezik, a másik nem; az igazi megkülönböztető vonal a bűnbánat. Mindannyian követünk el bűnt, és aki azzal dicsekednék, hogy semmivel sem vádolhatja magát, az nyomorúságos öncsalásban élne. Az üdvösség és kárhozat közti határ a megtérésre való készség, a bűnbánat. Ezt egyszer már egészen gyakorlati módon tisztáznunk kell magunk előtt. Egy embertől sem várhatjuk el, hogy sohasem követ el hibát, sohasem ítél igazságtalanul, sohasem cselekszik rövidlátóan, egyoldalúan, önzően. De ha tudjuk valakiről, hogy képes belátni felfogásának helytelenségét, hibáztatni önmagát, kijavítani hibáját, elszakadni önmagától, bocsánatot kérni, akkor megbízhatunk benne, és kockáztathatjuk vele a közösséget.

Ha ezt meggondoljuk, akkor meg fogjuk érteni, miért lépett fel Keresztelő János Izraelben a bűnbánat felhívásával, hogy Jézus Krisztus eljövetelét előkészítse. Magának Jézusnak igehirdetése magvát az evangélisták ebben a mondatban foglalják össze: Tartsatok bűnbánatot, elközelgett a mennyek országa (Mt 4,17). Ebből láthatjuk, hogy a bűnbánat — éppen úgy, mint Péter esetében — mindig és mindenki számára előfeltétele annak, hogy képessé váljunk

Isten befogadására, hogy közelsége minket is elérjen. Tehát a bűnbánat a kereszténység lényegéhez tartozik. Hogy egyáltalán mi a kereszténység, azt az Apostolok cselekedeteinek könyve ezzel a mondattal írja körül: Isten megadta a népeknek az életre vezető bűnbánatot (11,18, vö. 5,31; Zsid 12,17). I. Kelemen pápa, Szent Péter harmadik utóda, egy 100 körül írt levelében a kereszténységet egyenesen „a bűnbánat kegyelme" névvel illeti (1Kelemen 7,5). Ezzel olyan gondolat nyomán jár, amelyre az Újszövetség többször céloz, amikor Jézust Jónás prófétához hasonlítja. Ő az új Jónás: végleg megteszi azt, ami Jónásnál igazából csak látomása marad Isten világot átölelő szeretetének. Kérdezzük csak: mit beszél el nekünk tulajdonképpen Jónás könyve? Ninive városa vétkezik. Megérdemelte a pusztulást. De Isten még egy lehetőséget ad neki. Elküldi Jónás prófétát, hogy bűnbánatot hirdessen és ítélettel fenyegessen. És megtörténik, amit nem vártunk volna: A niniveiek hisznek ennek a különös idegennek, akármilyen valószínűtlen is, amit hirdet. Belátják, hogy életük undorító, és városuk voltaképpen eljátszotta életét. Vezekelnek. És városuk ezért tovább élhet. Jézus Krisztus valóságosan magára vette Jónás sorsát. Hagyta, hogy kereszthalálában a mohó szörnyeteg, a halál torkába vessék. Onnét merült fel föltámadásában, és most közénk lép, hogy bűnbánatra szólítson. Valaki talán kérdezhetné: De hol marad akkor a kegyelem, ha megint csak vezekelnünk kell? A feleletet ismét Jónás könyvéből olvashatjuk ki: Már az is kegyelem, hogy Isten nem hagyja egyszerűen sorsára a várost. Hiszen pusztulása nem kívülről rárótt büntetés lenne: az a város, amelyik így él, önmagát pusztítja el. Néhány évtizeddel ezelőtt talán még semmit sem értettünk volna ebből. De ma a szemünk előtt tapasztaljuk meg, mit jelent önmagunk elpusztítása, látjuk, hogy van ilyen. Látjuk, hogyan lesz undorítóvá és félelmetessé azoknak az embereknek az élete, akiknek életmódja állandóan ellenkezik Isten igazságával, úgyhogy kábulatba menekülnek, vagy terrorral akarnak egészen új világot, új életet létrehozni. Kegyelem, hogy Isten nem engedi egyszerűen érvényesülni a bűn hatásait, hanem megtérésre szólít. És kegyelem, hogy elfogadja a megtérést. A kegyelem nem azt jelenti, hogy az ember ki van kapcsolva, és minden közömbös, amit csinál. Hanem azt, hogy lehetővé válik számára a bűnbánat, és Isten elfogadja bánatát. Hogy ennek mi a hatása, azt láthatjuk Péteren, akit elsőnek talál el Jézus tekintete, és hozza neki a megtérés lehetőségét. Azután majd a hármas szeretetvallomásban még egyszer magára kell vennie, mintegy meggyónnia bűnét, megtenni visszafelé az utat, hogy így eljusson Jézus Krisztus megbocsátó szeretetéhez.

Eszerint az Egyház húsvéti bűnbánati ideje, amelybe most beléptünk, kereszténységünk benső szükséglete. Nem csupán valami szokás, hanem az evangélium lényege követeli. Sőt azt mondhatnánk: még a keresztény hittől függetlenül, tisztán emberi szempontból is szükség lenne egy ilyen időszakra, mert az ember éppen azáltal jó, hogy képes a megtérésre, bűnbánatra és vezeklésre, mint ahogy az imént tisztáztuk. De természetesen csak a keresztény hittel kapja meg a javulásra való képességünk ígéretes távlatát: Tudjuk, hogy

bűnbánatunk nem az ürességbe hull, hanem Isten elfogadja, és így örök életre vezet.

Már most fölmerül a kérdés: Tulajdonképpen mit tegyünk? Hogyan kell „vezekelni"? Egy és más már eddig világossá vált. A bűnbánat azzal kezdődik, hogy egyáltalán elismerjük, hogy vétkeztünk. Éppen ezzel korunk egyik sebes pontját érintjük. A német püspökségek országos zsinata „ártatlansági őrületről" beszélt, amelybe a mai világ menekül. A haladást ugyan magának tulajdonítja, de következetesen tagadja, hogy életünk sötét részében is része van. Példa erre az a tény, hogy törvényhozásunkból mindinkább kitörlődik a bűn fogalma. Szakemberek rámutattak, hogy pl. az új válójogban nemcsak a vétek gondolatát, hanem még a házasság „feldúlása" szót is elkerülték; csak a házasság „csődjéről" beszélnek. Ez a csőd sorscsapásként jelenik meg, föl sem merülhet a felelősség kérdése. És valóban: ha senki sem tudja beismerni a vétket, ha sehol sem szabad hibát keresni, hogy lehessen akkor a vétektől megtisztulni, az egységre eltalálni? Akkor csak a „csőd" marad hátra. Ez a nyelv, ez a gondolkodás nem a törvényhozó találmánya, hanem korunk nyelvét és gondolkodását tükrözi. Éppen így a tudomány sem beszél már hibás, hanem „nem megfelelő" magatartásról. Eszerint az erkölcs mintha csak az adott átlaghoz való alkalmazkodás lenne. Elgondolhatnánk valami egészen más átlagot is, és ebben az esetben talán éppen fordítva lenne: az nem lenne „megfelelő", ami most erkölcsös. Az ilyen beszédmód feltárja világunk egész betegségét: Bűnnek nem szabad lennie. Csakhogy ahol nincs bűnbevallás, ott nincs megtérés sem, és így a bűn gyógyíthatatlanná válik. Ezzel ismét visszaértünk Júdáshoz és Péterhez. A hívő keresztény és a nemkeresztény közt nem az a különbség, hogy az egyik mentes a bűntől, a másik vétkezik. Képmutatás lenne ezt állítani. De az a divatos kritika, amit a keresztény ember ellen ma olyan gyakran hallunk, túl olcsó utat választ, ha ujjal mutat bűneire. A különbség valami másban rejlik: abban a képességében, hogy elismerje és levezekelje bűnét.

Erre szólít fel tehát bennünket elsősorban a böjti idő. Legyen a becsületesség ideje; a lelkiismeretvizsgálaté, amelyben felhagyunk az ártatlanság agyrémével, hogy rátérjünk a megtérés útjára. De még egy kérdést föl kell most tennünk: Voltaképpen mivel magyarázható korunknak ez az „ártatlanságőrülete"? Miért lett olyan nehéz bevallani a bűnt? Sok oka van ennek. Nézetem szerint a döntő a következő: Az ember nem bírja ki a bűnt, ha nincs illetékes fórum, amely meg tudja bocsátani. Júdás az öngyilkosságba menekült, mert az elárult Jézustól nem remélt többé bocsánatot, és így Istentől sem várt már irgalmat. Olyan bűnt, amelynek bocsánatára nincs kilátás, csak tagadni lehet — vagy pedig kétségbeesni. Ezért a bűnnek minden embert illető kérdése, korunknak ez a sorskérdése közvetlenül összefügg az Isten-kérdéssel. Persze nem oldhatja meg olyan isten, akit talán magamagának gondol ki az ember; olyan Istenre van szüksége, aki igazán elénk jön, és fogható, megtapasztalható módon megbocsát. Arra az Istenre, akit Jézus Krisztus nyilatkoztatott ki: a

Szentháromság egy Istenre, Atya, Fiú és Szentlélekre. Lelkiismeretvizsgálat, bánat és megtérés, legalábbis tartósan, lehetetlenné válik, ha nem a feloldozásba torkollik. A bűnbánat feladata, amely elé a nagyböjti idő állít, sokkal többet foglal magában, mint a bűnbánat szentségéhez járulás. De középpontja ez a szentség. Hiszen a feloldozás azt jelenti, hogy az örömhír foghatóan eljut az egyes emberhez. A bűnbánat szentsége nem valami kínzás, hanem kegyelem. Persze előfeltétele fáradságos megtérésünk. De fáradságunknak van értelme, mert a megbocsátásban megkapjuk rá a feleletet.

Végül emlékezzünk még egyszer Jézus üzenetére: Tartsatok bűnbánatot, elközelgett a mennyek országa (Mt 4,17). A mennyek országának közelsége: ez a húsvéti ünnep tartalma. A halottaiból feltámadott Úrban állandóan közelünkben van a mennyek országa. De ezt a közelséget nem lehet kilométerekben, sem években mérni. Attól függ, hogyan állunk bensőleg. A bűnbánattartással kapcsolódik össze. Erre szólít a szent negyvennap. Erre adja nekünk áldását a Szentháromság egy Isten: az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Amen.

(Nagyböjti pásztorlevél 1978)

Farkasfalvy Dénes

MEGTÉRÉS ÉS ÖNISMERET

Az evangéliumok meggyőző egyöntetűséggel tanúsítják, hogy Jézus tanításának központi témája az Isten országa és uralma volt. Ennek elfogadására elengedhetetlen feltételként kívánta a megtérést, a bűnbánatot, az eredeti görög szó szerint a „metanoia"-t, azaz a belső lelkivilág, az élet- és értékszemlélet gyökeres megváltoztatását: „Tartsatok bűnbánatot, mert közel van a mennyek országa" (Mt 4,17). A „metanoia" nyilvánvalóan egy korábbi életmóddal való szakítást jelent, és ezen belül az egyén minden viszonyát, önmagához, embertársaihoz és az Istenhez való viszonyát, alapvetően megváltoztatja. Az evangéliumok gazdag és mély — soha teljesen ki nem aknázható — tanítást tartalmaznak arról, hogy az Isten és az embertárs szeretete elszakíthatatlan egységet alkot: aki másnak nem bocsát meg, maga sem tarthat igényt Isten bocsánatára, aki felebarátjának a legkisebb szolgálatot nyújtja, Krisztust szolgálja. Arra azonban kevés kifejezett utalást találunk, hogyan áll az önismeret, a szellem önbirtoklása, szerves kapcsolatban a megtéréssel, az Istenhez fordulással. Bizonyos fokig Szent János evangéliuma ad eligazítást, amikor a hitet mint Krisztusnak, a Fénynek és Igazságnak elfogadását mutatja be. Ő, amikor bevilágít a lélekbe, egyben ítéletet mond az ember tettei felett, s „aki azt állítja, hogy nincs bűne, önmagát csalja meg, és nincs benne igazság" (1Jn 1,8). Az ilyen ember fut a fény elől, inkább a sötétséget választja, mert tettei gonoszak, és nem akarja őket a világosságra hozni (vö. Jn 3,20-21). Szent Pál a megtérésről elsősorban mint a hit életet átalakító aktusáról beszél: Krisztus

elfogadásával egy új létrendbe születünk bele, új erkölcsi szemlélettel új életmódot kezdünk. Az önismeret átalakulásáról kifejezetten csak talán a Zsidókhoz írt levélben olvasunk — a szerző nem Pál, talán egyik tanítványa —, amely arról beszél, hogy az Isten szava olyan, mint a kétélű kard, behatol a lélek legközepébe, szétválaszt ízet és velőt, amikor ítél a szív gondolatai és érzelmei felett (Zsid 4,12).

Ugyanakkor már a második század teológusainak műveiben megtaláljuk azt a törekvést, hogy a megtérés természetfeletti tényét a tapasztalat és a pszichológia szemszögéből vizsgáljuk. Anyagot ehhez az ókori filozófia, főleg a platóni hagyomány szolgáltat. Hiszen a pogány ókor is ismerte a „megtérés" valamiféle élményét. A mai művelt köztudat is emlékszik Diogenészre, aki a maga módján szakított társadalommal és civilizációval (elhagyta a „világot"), hogy a filozófiának — az igazi bölcsesség keresésének — éljen. Platón követői mindig emlékezetükben tartották a nagy mestert, Szókratészt, aki életében és halálában egyaránt megmutatta, hogy a bölcsesség nem egyszerűen bölcselet, nemcsak elmélet, hanem életmód is. A keresztény ókor kortársként ismerte a „filozófus-császárt", Marcus Aureliust, aki a bölcseletnek mint életmódnak állít emléket híres E l m é l k e d é s e i-ben. A történelem iróniája nemcsak az a tény, hogy e császár kezéhez keresztény vér tapad, de kortársa egy vezető keresztény gondolkodónak, Szt. Jusztin vértanúnak, aki az ókori bölcselő stílusában keresi az igazságot, és akit ez a platóni „megtérés" indít és vezet majd a keresztény megtéréshez. Rusticus, Róma prefektusa, aki kimondja felette a halálos ítéletet, barátja Marcus Aureliusnak, a későbbi császárnak, akit a bölcselet a hatalom csúcsára is elkísér, de a kereszténységnek még csak becsülésére sem vezet. Jusztin személyes élménye azonban elsőnek ver hidat a görög bölcselők életeszménye és a keresztény tanítás között; haláláig megmarad filozófusnak, és minden művét áthatja az ókori bölcselet és a keresztény eszmény közötti rokonság, belső összefüggés keresése. Az ő műve és élménye jelenti igazában a keresztény humanizmus születését. Itt találjuk az első lépést a lelki élet filozófiájának megalapozása felé is. A Jusztint követő századok hatalmas lendülettel folytatják a munkát: keresztény módon felemelik, átalakítják, mondhatjuk „megkeresztelik" a klasszikus filozófia hagyományait. Tőle Iréneuszon és Origenészen keresztül egyenes út vezet Ambrushoz, Ágostonhoz, majd rajtuk keresztül az egész latin középkorhoz. Mi magunk, akik az ember életproblémájának megoldását látjuk a kereszténységben, az ember istenkeresésének és az Isten emberkeresésének nagy egymásra találását, örökösei vagyunk ezeknek az első kereszténynek, akik elsőként látták meg, hogy Isten szava, sőt Isten örökkévaló Igéje, a Logosz, jelenlétével áthatja nemcsak a történelmet, de az egyéni lélek minden nemes, szellemi magaslatokra törő erőfeszítését is.

Minket e cikkben elsősorban nem a lelkiélet teológiájának története érdekel, csupán elöljáróban akartunk rámutatni arra, hogy az ősi szókratészi-platóni „gnōti szeauton" (ismerd meg magad) és a keresztény „tartsatok bűnbánatot"

történeti egymásratalálása és összefonódása nem a véletlen gyümölcse, hanem évszázadok elmélkedő keresésének és aszkétikus tapasztalatának eredménye. Természetesen a keresztény megtérés az evangéliumok Krisztus-élményén alapszik, de feldolgozása, megértése, emberi mivoltunk igényeivel való egybevetése nagyrészt a görög-latin kultúra eszközeinek felhasználásával megy végbe. Minthogy itt inkább elméletet és rendszerező meglátásokat, nem történeti fejtegetést akarunk nyújtani, kevés kifejezett forrásanyagra fogunk utalni. Nagyban-egészben mégis azt mondhatjuk, hogy az egyházatyák és főképp a monasztikus középkor gondolatvilágából merítettünk, nem utolsó sorban az „utolsó egyházatyától" („ultimus inter Patres sed prioribus non impar" — Mabillon), Szt. Bernáttól, aki tömör rendszerezéssel oktatta kora „klerikusait" (= diákjait, egyetemi hallgatóit) a keresztény megtérésre, a szentatyáktól örökölt aszkétikus ideál és a monasztikus életforma elfogadására De conversione ad clericos c. művében.

Az embert Isten beleteremtette az anyagi világba: onnan hívja őt magához, testi létben kell szellemiségét kibontakoztatnia és megvalósítania, az anyagi világot saját magán keresztül Istenhez emelnie. A szellemi lény testi állapota annyit jelent, hogy ismereteit érzékein keresztül gyűjti, szabadságát testi aktusok véghezvitelében valósítja meg. Az emberi szellem önmagát nem közvetlenül ismeri, és nem is rendelkezik közvetlen rendelkező hatalommal önmaga felett, hanem csak közvetve: testi létét, érzéki tapasztalatait, az anyagi világgal való kapcsolatait tudatosan éli át, a világ adottságait mint lehetőségeket tapasztalja meg, szabadsága e lehetőségek közötti választások és döntések élményeiben valósul meg. Szellemi létünk tehát egyszerre adottság és feladat. De a szellemiség legfontosabb élménye a másik ember, a másik szellemi lény ismerete, ismét nem közvetlenül, hanem érzéki jelek — beszéd, írás, együttlét — közvetítésével. A másik ember ismerete, a szabadon felajánlott és elfogadott embertársi viszony, az ismeretcsere, az akarat szabadságának közös vállalása, az együttes döntés és közös élet — mindez utat nyit arra, hogy az ember a maga szellemi voltát tükrözve lássa nemcsak az anyagi világban, hanem egy másik anyagba ágyazott szellemi lény válaszainak visszfényében.

Isten terve az volt velünk, hogy egymás szeretetének, a világ megismerésének és átformálásának közegében fokozatosan szellemi mivoltunkra ébredjünk, és ugyanakkor a tudat fejlődésének lépcsőfokain az Ő ismeretében és szeretetében szünet nélkül, a színről-színre látás határtalan távlatáig előre haladjunk. A bűn ennek az isteni tervnek a meghiúsulását hozza. Az ember, amikor gyűlöl, amikor érzéki vágyak rabja lesz, amikor hatalmat követel embertársai szabadsága felett, amikor az anyagi világ gazdagságát kizárólagos uralma alá próbálja hajtani, szellemi hivatásának és mivoltának torzképévé válik. Akárcsak a tékozló fiú, „messzi országba vándorol", azaz otthagyja a lélek birodalmát (Origenésztől a középkor végéig a példabeszédet így értelmezi a teológiai irodalom), a „disznók eledelén", azaz az érzéki örömöket falva próbál kielégülni,

és eltékozolja örökségét, a lélek szabadságát. A magát kinyilatkoztató, törvényt hozó, erkölcsre tanító Istenben ezek után már nem a hazaváró Atyát, hanem a szigorú számonkérőt, a fenyegető tilalomfát, örömökre irigy, tiltásokban és vádakban megnyilatkozó zsarnokot látja. Istenismerete eltorzul: az istenkép helyett bálványt farag szívében mindabból az adatból, amit bontakozó elméje és feljajduló lelkiismerete — erkölcsi érzéke — az örök Istenről tanít. A másik emberben sem egy közös hivatás részesét, hanem a vetélytársat látja, akivel harcol a nagyobb részért, a gazdagabb zsákmányért, nagyobb részért az érzéki örömökben, nagyobb hatalomért a világ felett. Ahelyett, hogy Isten szeretetében növekednék, egyre hevesebben gyűlöli a bálványképet, amit helyébe állított; ahelyett, hogy embertársában is önmaga szellemiségének sorsosát látná, tudatában őt is eltorzítja: kizsákmányolható tárggyá, jogfosztott prédájává alacsonyítja.

Akit Isten hármas ismeretre és szeretetre hívott (hogy önmagát, embertársát és Istent növekvő mértékben és szabadsággal, növekvő szellemiséggel ismerje és szeresse), azt a bűn a hármas hazugság és gyűlölet örvényébe taszítja. Önismeretéből kivetkőzve, saját szellemi mivoltától elidegenedve, egy eltorzított istenképet elvetve, harcol vagy szövetkezik a másik emberrel hatalomért, gazdagságért és múló örömökért. A szellemi lét csúcsára hivatott ember így az anyagi világ rabjává lesz. Hogyan lelhet szabadulásra?

A keresztény teológus és lelkivezető tudja, hogy a bölcselet egyedül nem nyújthat kiutat. Csak az Isten kegyelme adhat szabadulást, azé az Istené, aki maga leszáll az érzéki lét síkjára, a látás-hallás-tapasztalás érzéki közlésmódján szól ahhoz az emberhez, aki elfeledve szellemi méltóságát, csak az állati lét, az anyagi valóságok szempontjai szerint él. Az Isten úgy szól az eltévelyedett emberhez, hogy életét először megosztja vele, tapasztalatainak nyelvén alakítja ki tanítását, részt vesz szenvedéseiben, sőt gyűlöletének áldozatául esik, hogy megossza vele a halál élményét is. A megtestesült Isten az ember saját bűnokozta tragédiáinak élményanyagába ágyazza mondanivalóját: a saját kategóriáiban hívja őt vissza önmagához.

Ez a hívás a „metanoia"-ra nemcsak külső szó, nemcsak emberi nyelven vagy emberi jelekben külsőleg megtapasztalható tanítás, hanem egyben belső kegyelem, fénycsóva, amely az ember belső életében világosságot gyújt, és tekintetét önmagára fordítja. A megtérés kezdete isteni csoda: az Isten teremtő ujja megérinti a lelket, hogy önmaga igazságára ébredjen. Aki a szellem birodalmából messzire bujdosott, aki a bűn útját járva szellemi mivoltától elidegenedett, most a kegyelem hatása alatt magára pillant. Ez a kegyelmi csoda sokféle módon történhet. Esetleg úgy, hogy arra döbbenünk, hogy csak mulandó, halandó fantomok nyomába jártunk, és minden sikerünkre végső kudarcként be fog következni az elmúlás, a halál. Lehet, hogy úgy, hogy rájövünk: hatalomvágyamban, önzésemben egyedül maradtam, holott lelkem legbelső, legszentebb törekvése közösséget, szeretetet, a jóság és az igazság együttes birtok-

lását keresi. Esetleg feltárul előttünk valami módon, valami alkalom kapcsán Isten igazi arca, örök jósága, akár a világ szépségének tükrében, akár egy embertársunk (valódi Krisztus-képmás) jóságán keresztül, akár a saját sorsunk, az ún. „véletlenek" Istenre mutató játékában. Bármilyen élmény közvetítse a kegyelmet, hatása mégis ugyanaz: ismerd meg és fogadd el magadat, a magad igazi helyzetét.

Ha az önzés vagy a gyűlölet vagy az érzékiség hajtott — döbbenj rá, menynyire messzire kerültél istenadta hivatásodtól. Ha a hatalomvágy és mások kihasználása volt életed vezérmotívuma, ismerd fel, mennyire lesüllyedtél azáltal, hogy másokat megaláztál. Ha az istenkép eltorzítása elfordított az imádságtól, a templomtól, a vallástól, gyakorlati vagy elméleti istentagadás felé vont, döbbenj rá, hogy mennyire elszegényedtél, amikor világodból kizártad a legnagyobb Kincset: az Isten örök jóságát.

Az önmagára döbbenő ember rálépett a megtérés küszöbére. De itt kell, hogy először megtorpanjon, mert ha magát igazán látja, szükségképpen elfogja az önutálat, az öngyűlölet és a kétségbeesés kísértése. Az is lehet, hogy ezen hamar túlteszi magát: eszeveszett gyorsasággal, gyökeres aszkétizmussal megpróbál szakítani eddigi életével, önnön erejéből és egyszersmindenkorra meg akarja találni a saját erkölcsi tökéletességét. Ezek az első reakciók — kétségbeesés, vagy túlzott önbizalom és buzgóság — jelentik a megtérés folyamatának legnagyobb veszélyét. Az Isten kegyelmének fényét ne próbáljuk a saját értelmünk fényével helyettesíteni. Az Isten kezdeményezését ne folytassuk önfejű, önálló, gőgös módon. Aki az első szóra hallgatott, figyelje továbbra is az Isten térítő szavát, amely ilyeneket mond:

a) Ne vesd el, ne utáld önmagadat. Krisztus úgy szeretett, hogy életét adta érted. Nem eshetsz kétségbe, hiszen Isten magára vállalta sorsodat. Szeresd magadat, mert az Isten is szeret.

b) Önmagad igazi szeretetének iskolája mostantól fogva a másik ember elfogadása és szeretete. Krisztus érted, mint emberért mindent megtett, veled egyesült életben-halálban. Tanuld meg az ő stílusában látni az embert, a társadat, azt, akivel naponta találkozol, együtt élsz. A másik is nyomorult mint te, a másik is irgalmat kap, úgy, mint te magad. Mihelyt megtanulsz megbocsátani, hinni tudsz abban is, hogy te is bocsánatot nyertél. A bocsánatot éppen ennek a hitnek aktusában nyered el.

c) Az Isten maga jelen van és működik ebben a kezdődő, kitáruló, embert emberrel egybekapcsoló megbocsátásban. Légy a megbocsátás eszköze, evvel Krisztus vigasztaló jelenléte beléd költözik, és tovább árad másokra is. Az Isten csak úgy lehet jelen benned, hogy rajtad keresztül is másoknak ajándékozza magát.

Az önmagára döbbenő, magától először elszörnyedő, de aztán Krisztus nyomán önmagát elfogadó ember elindul így a hármas szeretet útján. Először felfedezi, hogy Isten szeretetében örömet talál, majd rátalál a másik emberre

ugyanabban a szeretetben és megbocsátásban, amire a maga számára áhítozik. És míg a jóságos Isten arca kirajzolódik előtte, felfedezi nemcsak a másik ember jóságát — Isten jóságának hacsak roncsokban is, de valóságosan jelenlévő vetületét —, hanem önmaga jóságában is egyre inkább hinni tud. A kegyelem, amely önismeretre indította, végigvezeti a szeretet útján: az Isten és az embertárs egyre növekvő szeretetében mindinkább megtanulja szeretni önmagát.

A fenti vázlat drámai módon próbálta kisarkítani azt, ami igazában a lelki élet belső törvényszerűsége és minden megtérésben, bűnbánatban, lelki előrehaladásban vagy javulásban valamiképpen jelen van. A logika nyelvén így fogalmazhatnánk meg: az önszeretet, az Isten és az embertárs szeretete korrelatív fogalmak és tények. Egymást feltételezve, egymásra épülve valósulhatnak csak meg. A filozófiai antropológia nyelvén így mondanánk: az ember szellemisége (= önbirtoklása) csak az interperszonális viszonyban és a transzcendencia távlatában bontakozhatik ki. Az evangélium egyszerűbb nyelvet használt, az ószövetség fogalmait használva a kettős főparancsról beszélt: mindenek előtt és felett I s t e n t k e l l s z e r e t n e d, de a második parancs az elsőhöz hasonló: s z e r e s d e m b e r t á r s a d a t, m i n t ö n m a g a d a t.

Benkő Antal

ÁLLANDÓ MEGTÉRÉS

Az egyház életében a nagyböjt, ádvent a megtérés különleges idői. De egyébként is készen kell állnunk erre. Felmerül a kérdés: lehet-e joggal állandó megtérésről beszélni? Annál is inkább, mert ha felnyitunk egy pszichológiai szótárt, az a megtérést úgy állítja be, mint rendkívüli eseményt. H. English szótára (Comprehensive Dictionary of Psychologycal Terms) a következő meghatározást adja: „Radikális, viszonylag gyors változása a hitnek, állásfoglalásnak, főként vallásos téren, ennek megfelelő jellembeli változással, ill. külső magatartással, bár maradhat ezek nélkül is."

A nagy megtértek életében hasonlót találunk. „Tizennyolc éves koromban — írta később önmagáról Paul Claudel, a költő és drámaíró — azt hittem, amit abban az időben az úgynevezett művelt emberek átlaga . . . Elfogadtam, teljes keménységgel a monista és mechanisztikus feltevést: hittem, hogy minden törvényeknek van alávetve, hogy a világ okok és következmények szigorú láncolata, amit a holnap tudománya tökéletesen kibogoz." Ilyen lelkülettel megy el karácsonykor a Notre Dame-ba a vesperásra, hogy írói témát keressen, és mert nem volt jobb dolga. Ekkor „történt meg velem az az esemény, amelyik egész életemen uralkodik. Szívembe hatott egy pillanat alatt, és én hittem. Hittem, olyan erős odaadással, létemnek olyan fordulatával, oly hatal-

mas meggyőződéssel, olyan biztonsággal, amely nem hagyott helyet semmiféle kétségnek, annyira, hogy sem könyv, sem okoskodás, sem egy háborgatott élet minden kockázata nem volt képes megrendíteni hitemet, az igazat megvallva még érinteni sem." „Egyetlen hasonlatot találok ennek a teljes fordulatnak kifejezésére: mintha az embert egy csapásra kiszakítanák bőréből, s egy ismeretlen világ közepén élő idegen emberbe ültetnék át."

A megtérés tehát inkább egyszeri eseménynek tűnik, amelynek állandó hatása van. Mert senki nem számíthat arra, hogy állandóan új bőrbe ültessék. Ezt még a legmodernebb transzplantációs technikától sem lehet elvárni.

Még bonyolultabbá válik a kérdés, ha azokra a szentekre gondolunk, akiknek élete nem mutat fel a fenti értelemben vett megtérést. Lényegében mindig Isten felé tartottak. Hogy találhatunk náluk lélektani szempontból megtérést? Hogy beszélhetünk náluk állandó megtérésről?

A megtérés kérdése mindig foglalkoztatta a vallászpszichológusokat. A század elején Starbuck és St. Hall amerikai pszichológusok kutatásai alapján egyesek arra a megállapításra jutottak, hogy ilyen pálfordulás nélkül nincs is komoly keresztény élet. Megállapították még a megtérés normális korát is: 16 és 17 év között. Azonban hamarosan kitűnt, hogy módszertani hiba csúszott be a kutatásba. Olyan protestáns felekezetek vizsgálatát vették alapul, amelyeknél a megtérés, újjászületés élményszerű megélése az isteni kiválasztottság jele és előfeltétele volt. Akik tehát hozzájuk akartak csatlakozni, azoknak ezt „meg kellett élni", akár végbement bennük, akár nem.

Ma már általában elfogadott tény, hogy a megtérés folyamatánál lélektanilag két fő típust különböztethetünk meg. Van, akinél gyorsan és váratlanul történik, csodálkozást váltva ki mind saját magából, mind környezetéből. Szent Páltól Claudelen keresztül Frossard-ig több ilyen klasszikus példáról tudunk. A másik típust Szt. Ágoston vagy Newman bíboros esete szemlélteti: lassú, fokozatos kiérés. Az elsőnél hirtelen újjárendeződés lép fel a lélekben; a másodiknál a két felfogás (amit elhagy és amit felvesz) hosszabb-rövidebb ideig együtt él. Azaz a megtérés lényege nem lefolyásának ritmusában rejlik. Az első típus talán szembeötlőbb, jobban kiváltja a pszichológus és a hivő kíváncsiságát. Az utóbbi ezekben a váratlan fordulatokban Isten különleges beavatkozásának jelét láthatja. A lényeget azonban másutt kell keresni.

Az első döntő tényező a megtérés g y ö k e r e s v o l t a, radikalitása. Ez közös Claudelnél és Newmannél, Szent Pálnál és Ágostonnál. A végsőkig menő átalakulás, az egész személyiség átrendeződése. Amit eddig égetett valaki, azt most imádja, s amit imádott, azt most égeti. Mégpedig nemcsak felületesen, pillanatnyi fellángolással, hanem mélyen szántóan, gyökerestül, s ezért maradandóan: életet átfogóan. S evvel áll kapcsolatban a második tényező is: a lélek I s t e n n e l t e l i k e l. Bizonyos értelemben beszélhetünk nem vallásos megtérésről is, pl. hogy valaki már nem iszik, vagy átállt egy másik politikai párthoz stb. De igazán életet átfogó átrendeződésről van itt szó? Köz-

ponti helyet foglal el az ilyesmi az ember életében? Foglalhat-e el egyáltalán ilyen szerepet? Mint bálványok, azaz mint Istent pótolni óhajtó igények bizonyos mértékig betölthetik ezt a helyet. „Akiknek a hasuk az istenük", mondta már Szent Pál is. Lélektanilag azonban fel lehet vetni a kérdést: mennyire és meddig lehet abszolutizálni valamit, ami nem abszolút? Az ember ugyanis hamar megérzi, hogy semmi más érték nem ad teljes értelmet életének, csak Isten. Innét van, hogy minden egyéb érték mellett ugyanazon a síkon más értékek is felléphetnek, és elismerésüket követelhetik. Csak Isten, az igazán transzcendens és abszolút érték tarthat igényt kizárólagosságra. Csak ő töltheti be úgy az ember szívét, hogy egyszersmind minden emberi érték is megtalálhassa a maga helyét. Tehát English fent említett meghatározásának odavetett megjegyzése: „főként vallásos téren", lényeges tényező a teljes értelemben vett megtérésnél. Csak Isten lehet a lélek igazi központja, csak vele kapcsolatban jöhet létre gyökeres átrendeződés; és a hit igenje után tudjuk, hogy mindez csak az ő erejéből történhet meg.

Ezt szem előtt tartva kezd megvilágosodni előttünk: milyen értelemben beszélhetünk megtérésről azoknál a szenteknél is, akiknek életében nem fordult elő külsőleg is észrevehető pálfordulás. Legalábbis amennyire erről valamit mondani lehet, nem jegyeztek fel ilyet sem Aquinói Szt. Tamásról, sem Don Boscóról, sem Szent Erzsébetünkről. S mégis a megtérés, az állandó megtérés kíséri végig az ő életútjukat is. Hogy ezt jobban megérthessük, nézzük meg, miben jelölik meg a pszichológusok a megtérés szakaszait.

Három fázist szoktak megkülönböztetni a megtérésben. Az első a k r í z i s. A meglévő felfogás válságba kerül. Amíg zárt egységet képez, a személy otthonosan, nyugodtan érzi magát saját világában. Nincs semmi, ami változásra ösztökélné. Akik villámszerűen élték meg megtérésüket, éppen azért keltenek feltűnést, mert eddig úgy látszott, mintha enyhe szellő hajtotta volna életük vitorláit, s megmagyarázhatatlan a váratlan felkavarodás. A hívők egy része is azért sandít ellenséges szemmel bizonyos pszichológusokra, mert még ezeknél a megtéréseknél is lélektani okokat sorolnak fel a változás megmagyarázására. Nem tehető-e fel — kérdezik a modern lélekbúvárok — hogy Pál mégis csak megrendült már, amikor István ruháit őrizte megkövezésekor? Ne hatott volna lelke mélyéig emberfeletti erőt sugárzó imája? A pusztai, sivatagi út pedig elég alkalmat adhatott ennek átelmélkedésére! (Vö. Mészöly Miklós érdekes kisregényét, a Saulust.) Claudel ugyan minden vallásos gondolat nélkül ment el karácsony napján meghallgatni az éneket, de — amint maga írja — hat hónappal előbb mély hatást gyakoroltak rá Rimbaud misztikus jellegű versei, s voltak vallásos ismerősei is. Lelke mélyén tehát már megtörhetett az ugar, s csak alkalom kellett, hogy a csíra szárba szökkenjen. — Ezek a meggondolások lehetnek helytállók, de akkor sem jelentik, hogy a megtérés ne lenne Isten kegyelmi ajándéka. Ezt a pszichológusok nem tudják megdönteni, bármilyen ékes magyarázatokkal szolgálnak is. De a hívők se felejtsék el, hogy Isten éppúgy hat a lélekben az ún. természetes utakon, a másodrendű okokon

keresztül is, mint a számunkra megmagyarázhatatlan események által. Kár lenne tehát, ha ilyesfajta csatározások elterelnék figyelmünket a lényeges szempontról. Azaz arról, hogy a talaj fellazítása nélkül nincs lehetőség új és bő termésre. Más szóval: csak akkor indulhat meg a megtérés folyamata, ha észrevesszük a bennünk rejlő rosszat, ha a bűn gyötör, ha bűnös állapotunk nyugtalanít, ha siralmas helyzetünk krízishez vezet.

Nem egyszer halljuk a panaszt; a pszichológusok felelősek azért, hogy a bűn tudata elmosódik a mai világban. Nem alaptalan ez a vád annyiban, hogy sokan közülük nem adnak helyet az igazi, személyes szabadságnak. Hozzájárul ehhez, hogy legtöbbjük csak evilági körben mozog. Bűn pedig nincs, ha tagadjuk az Isten előtti felelősséget. A pszichoterápiánál azonban hangsúlyozzák, hogy nincs remény a gyógyulásra, amíg a beteg be nem látja felfordult állapotát, amíg nem fogadja el, hogy nincs minden rendben nála. A krízis megélése vezethet vissza a lelki egészséghez. A szentek állandóan tudatában voltak annak az űrnek, ami őket az igazi Isten-szeretettől elválasztotta. Látták nyomorúságukat, bűneiket, amelyek megakadályozták a mélyebb kapcsolatot vele. Ez késztette őket az újjászületésre.

Ez a tudat nem lett náluk önző önmarcangolás, beteges nyugtalanság, gyümölcstelen sopánkodás. Szemük előtt állt az Isten végtelen szeretete, szívükbe hatolt atyai jósága. Ezzel nemcsak saját gyengeségük, bűnösségük tudata maradt ébren, hanem még inkább ragyogott, hatott bennük ennek a minden képzeletet meghaladó szeretetnek élménye. Így megvalósult bennük a pszichológusoktól említett második fázis: *új központ* alakult ki benső világukban, amelyik teljes dinamizmussal, mondhatnánk teljes gőzzel röpítette őket Isten felé. Ezt az átrendeződést egyes pszichológusok annyira fontosnak tartják, hogy szorosabb értelemben véve ezt tekintik csak megtérésnek. Helyesebben a megtérés magjának nevezhetjük. A szeretet megélése személyes, életet átfogó feleletet vált ki bennünk. Mivel ez a megtérés veleje, joggal mondhatjuk, hogy minden ember, aki valóban átéli — Isten tükrében —, milyen messze jár még attól, aki őt annyira szereti, a megtérés útján jár. Nem szükséges, hogy hitetlenségből vagy elfecsérelt életből térjen vissza Istenhez. Kell, hogy élete mélyreható Istenhez fordulás legyen, mindig mélyebbről feltörő „igen". Megtér nem annyiban, hogy messze kalandozott el, hanem annyiban, hogy gyökerestül Istenhez kapcsolódik és nem máshoz. Az anyatejjel magunkba szívott kereszténység ugyanis még nem szükségképpen jelent megtérést. Nem egy ilyen ember marad meg lagymatagon, gyerekes szinten; nem egy próbálgatja kisebb-nagyobb bálványait együtt melengetni valamilyen megalkuvó Isten-képpel. A lelke mélyén azonban ő a megalkuvó! Hiányzik nála a megtérés magja: a személyes találkozás Istennel, Krisztusnak adott személyes felelete, lényének átadása, tudatos felé fordítása. Történhet ez lassú, alig észrevehető lépésekben vagy hatalmas ugrásokkal. Ez nem lényeges. A kérdés az, mennyire hat el a vesékig, mennyire tárul ki a szív kapuja, hogy mindinkább Isten öröme töltse be életét. Ilyen Istenhez fordulást találunk minden szentnél. Mehettek

volna más irányba, s egyesek talán mentek is. De vagy sikerült állandóan megőrizniök a hozzá vezető utat minden ellenkezés dacára, vagy pedig hosszabb bolyongás után rátaláltak, — ezért joggal mondhatjuk: megtértek Istenhez.

A harmadik fázist k i t e l j e s e d é s nak nevezik. English idézett meghatározása mintha nem tartaná fontosnak. Említi ugyan, hogy a jellem és a külső magatartás megváltozhat, de szerinte ez el is maradhat. Ha az említett karakterváltozáson a pszichológiai alapszükségletek és jellemvonások átalakulását értjük, akkor valóban nem nélkülözhetetlen, hogy az átrendeződéssel megváltozzanak. Szent Ignác éppen olyan nagyratörő maradt megtérése után is, mint lovag korában. Csak most már Isten nagyobb dicsősége lelkesítette, s képes volt érte a világ szemében megaláztatásnak tűnő eseményeket örömmel viselni. Szent Pál megtérése után mintha megváltozott volna. A tüzes, tettre kész farizeusnevelt jó tíz évig visszavonultságban él. De amikor új közössége révén Krisztus megbízatással látja el, épp olyan lelkesedéssel veti bele magát a munkába, mint amikor „véresen üldözte" a keresztényeket (Csel 22,4). Pusztán külső magatartásváltozás sem fontos. Ellenkezőleg, a friss megtérteknél oly gyakran tapasztalható túlfűtöttség vagy merevség a belső bizonytalanság erőltetett kordában tartásának szimptómája lehet. Elkerülhetetlen azonban az egész életnek Istenhez fordítása. A második fázisban a mag már átizzott. Hátra van még, hogy kiolvassza az eddigi szokások salakját, és új készségek kialakításával felszabadítsa a rossz igájából az Isten felé törő akaratot. Ezen felül a mindennapi küzdelem állandóan új helyzetek elé állítja. Lankadatlanul kell ezekkel szembenézni, Isten, a hit szemével és Lelkének melegével. Nem külsőségekről van itt szó, hanem állandóan fejlődő önátadásról.

Claudel példája emlékeztethet a kiteljesedés nehézségeire. Négy évi küzdelmébe került, vallotta be később, amíg „megtérése" után el tudott menni gyónni, s így erkölcsi, hús-vér mivoltát is Isten szeretetének irányítása alá merte adni. Ez a fázis nem tűnik fel olyan világrengetőnek, mint az előzők. Ezért nem kelti fel a pszichológusok figyelmét. Pedig enélkül nincs igazi megtérés Istenhez. És sajnos nem egy ember élte át nagy lelkesedéssel az első két fázist, de kifáradt az „állandó" megtérés, a harmadik szakasz küzdelmeiben.

A Claudel példáján szemléltetett megtérést „nagy" megtérésnek nevezhetjük. Kidomborodik nála az újjárendeződés, a pillanatok alatt történt 180 fokos fordulat. A harmadik fázis is sok küzdelmet kívánt tőle. — Mások 5-10 fokos eltérések ellen küzdenek, ezek lehetőségét akarják eleve elkerülni. Lélektani szempontból nem iskolapéldák, s ezért esetüket „kis" megtérésnak hívhatjuk. Mindkettő azonban csak akkor érdemli meg igazán a megtérés nevét, ha m é l y megtérést rejt magában. Azaz ha a lélek legbensejében, szerelmes ölelésben találkozik Istennel, aki egész életét vonzásában tartja.

Legtöbbünk élete nagy megtérés nélkül zajlik le. Talán mert észre sem vesszük, milyen messze csavarogtunk már el Istentől. Lehet, hogy természe-

tünk lassúbb, óvatosabb, s ezt tartja tiszteletben Isten. Vagy pedig környezetünk hatására szinte észrevétlenül bontakozott ki a keresztségben kapott istengyermekség ajándéka. Nem lehetünk azonban igazán hívők, amíg a mély megtérés folyamata életté nem válik bennünk.

Sokat kell elmélkednünk a tékozló fiúnak és bátyjának történetéről, ha be akarunk hatolni a megtérés titkába, ha életünkben hatékonnyá akarjuk tenni. A kisebbiknél jól látszik a krízis: éhség gyötri s töri le benne a gőgöt, magabiztosságot. Még nem gondol visszatérésre: örült volna, ha éhségét a disznók eledelével csillapíthatja! Nem valami magasztos indítóok, de végül megrendíti. „Ekkor magába szállt." Bizonyára nem volt egyszerű ez a lépés, mert félig vagy egészen tudatosan megjelent lelki szeme előtt mindaz, ami visszatéréssel járhat: csípős megjegyzések, durva kritika, csődjének elismerése! De győz a józan ész és a bizalom: „útra kelek, hazamegyek apámhoz . . ." Mennyi bizalmat és erőt sugallt már nekünk is és ezreknek a nagy megtérésnek ez a példája, amikor még féltünk ugyan, de már reméltünk is, hogy visszatérhetünk! — S mégis mintha a nagy megtérés könnyebb lenne, mint a kis megtérés. Az idősebbik fiúnál hiányzik a krízis; látszólag sohasem fordult szembe apjával. De amikor öccse hazatér, előtör jogosnak látszó önzése. Talán csak 10 vagy 20 fokra tér el apjától, de lelke mélyén „megharagudott, és nem akart bemenni". Az apja öröme nem volt az ő öröme, apja boldogságánál fontosabb volt saját sértettsége. Hiányzik lelkében a mély megtérés: apja szeretete nem alkotja életének központját, vagy legalábbis most dől el, hogy valóban az lesz-e, hogy valóban feléje fordul-e.

A mély megtérésnek kell gyökeret vernie a mi életünkben is; csak így lesz valóság számunkra az állandó megtérés. Ennek a szükségét akarják emlékezetünkbe idézni azok a teológusok, akik kiemelik, mennyire döntő a keresztény életében Isten szeretetének megtapasztalása. Katolikus részről leginkább csak óvakodva mertünk Isten megtapasztalásáról beszélni, írni. Féltünk, hogy ezáltal a kegyelem természetfelettisége félreértelmezhetővé válik. Attól is tartottunk, hogy pietizmus lopózhat be az egyház életébe: az értelem felelete és az akarat vállalása helyett az érzelmek jutnának vezető szerephez. A történelem tanúsítja, hogy nem oktalan ez a félelem. Nem egy szekta esett ennek áldozatául, kiüresítve vagy kilúgozva a hit tartalmát, relativizálva Krisztus tanítását. A történelem azonban arra is megtanít, hogy sok keresztény a másik végletbe esett. Lelki élete sántít, felületes, mert nem volt igazi hitélménye, vagy ha volt, nem merte kiépíteni lelkében: Isten szeretetének élménye nem hatott szívéig. Pedig ez nélkülözhetetlen az igazi szentség útján. Ezt élték meg a szentek, ezen az úton tértek Istenhez, emiatt tudták Istent igazán atyjuknak hívni. A nagy megtérésnek éppen az az előnye, hogy könnyebben hagy életre szóló nyomot az ember legbensejében. A kis megtéréseknél a gyakoriságnak, az egész életet átszövő jellegnek kell létrehoznia a nagy megtéréshez hasonló intenzitást. Így mélyülhet el mindinkább a már bennünk rejlő odafordulás az Istenhez.

A lelkipásztori gyakorlat mindig keresett olyan módszereket, amelyek alkalmat nyújthatnak mind a nagy megtérésre, mind a kis megtérések sorozatára. A népmissziók megrázó prédikációi a krízist és az átrendeződést célozták. Keresztelő János pusztába harsogó szava tanúskodik arról, hogy ez is lehet Istenhez vezető út. Vigyázni kell azonban, hogy a megrendítést célzó módszerek ne jelentsenek manipulációt, trükköt a másikkal szemben. A megtérést előidézni kívánó prédikátor, aki árgus szemmel lesi, hogy kire csaphat le: „Nagy bűnös van közöttünk, akit bűne marcangol" — mindig találhat gyengébb idegzetű egyénre a hallgatóság körében. Kétséges azonban, mennyire tartja tiszteletben ez az eljárás az igazi megtéréshez szükséges személyes döntést. Ez a metodistáknál és hasonló csoportoknál alkalmazott módszer nem felel meg Krisztus stílusának. Nála sem hiányzik a kemény felszólítás. A terméketlen fügefát kivágják, aki nem születik újjá, az nem láthatja meg Isten országát. De Jézus nem használja ki fensőbbségét, nem manipulál senkit. Példát ad és tanít, cselekszik és hív; nem töri meg a hajlott nádat. Ezt a szellemet próbálják sugározni pl. a lelki megújulást elősegítő és fenntartó imaközösségek, a lelkigyakorlatok és az ezekre épült s ma már világszerte működő „cursillo"-k (kis kurzusok). Vezetőik mindenekelőtt élni igyekszenek a teljes kereszténységet, s ezen az úton akarnak segíteni, hogy a résztvevők gazdag élményekkel, azaz értelmi, érzelmi és akarati szinten egyaránt lelkük mélyéig tudjanak Istenhez fordulni.

Nem érik el ezek a módszerek a nagy megtérések intenzitását. De időnként mindannyiunknak szükségünk van rájuk. Különben a megszokottság kemény talaját alig tudjuk fellazítani. Tévesen a Lélek benső nyugalmának tarthatjuk azt, ami öncsaló közöny és érzéketlenség. Főként az atyai házban megmaradt idősebb testvért fenyegeti ez a veszély. Otthon érzi magát, s azt hiszi, hogy evvel minden rendben is van. A pszichoterápiás módszereket alkalmazó pszichológusok írásaiban hasznos utalást találunk ennek az öncsalásnak a veszélyére. Ők ellenállásnak nevezik az ilyen magatartást. Bár az egyén érzi, tudja, hogy belső élete kuszált, s egyedül nem tud kikecmeregni belőle, mégis ezer s egy módon védekezik az ellen, hogy megváltozzék, újjárendezze indítékait. Akkor állhatna ugyanis helyre egészsége, ha képes lenne őszintén szembenézni magával, és átrendezni belső világát. Ugyanakkor, amikor szenved zilált állapota miatt, görcsösen ragaszkodik hozzá. Bajának egyik fő oka ugyanis éppen az, hogy nem érett személy módjára néz szembe az élettel, hanem gyerekes trükkökkel próbál szerencsét. Más szóval: a beteg mankókkal vonszolja magát, de annyira hozzájuk szokott, hogy nem meri elvetni őket. Van olyan pszichoterapeuta, aki ki-kiránt egyet a mankók közül. Evvel erős krízist idéz elő a kliensnél. Néha segíthet az ilyen eljárás. Néha azonban annyira megijed a beteg, hogy belefullad a vízbe, ahelyett, hogy a szükséghelyzetben megtanulna úszni. Ezért a legtöbb pszichológus más módszert alkalmaz. Lassan, néha évekig tartó türelmes megértéssel és új, pozitív eljárások beépítésé-

vel képesíti gondozottját arra, hogy mindinkább saját lábán járjon, s elvethesse a mankókat.

Hasonló eljárás a lelkiéletben is hasznos lehet az állandó megtérésnél. Néha Isten szenvedést, csapást küld ránk: kirántja alólunk a dédelgetett mankót, ami annyira szívünkhöz nőtt. Máskor egy prédikáció vagy hősies példa rendít meg. Legtöbbször azonban új, pozitív eljárások beépítése vezet a régi koloncok elvetéséhez. Amikor pl. képesek voltunk türelemmel meghallgatni a másikat, amikor megéreztük háláját kissé nehézkesen vállalt látogatásunkért — akkor melegség gyúlik szívünkben, és nagyobb önzetlenségre, önátadásra késztet. A jó gyakorlása első pillanatban még a periférián maradhat. De ha kitartunk, bensőnk megváltozásához vezethet. Ezt a módszert alkalmazta a gyóntató Charles Foucauld-val szemben, amikor az hitbeli kételyeire tanácsot akart kérni. „Térdeljen le és gyónjon meg" — volt a válasz! S amikor meg merte tenni, új élet támadt benne, megtért.

Érdemes lenne kielemezni a másik, a felebarát, a lelkivezető, a közösség szerepét is az állandó megtérésben. Krisztus maga szólít fel, hogy intsük meg testvérünket négyszemközt, ill. a közösség előtt. Miért ne lennénk hálásak, ha ezt ránk alkalmazzák? Micsoda alkalom a megtérésre!

Egy másik eszközt, amelyet Krisztus ajánl, a farizeusról és vámosról mondott példabeszédben találunk. Biztosan a megtérés útján van, aki szívből tudja imádkozni: Isten, irgalmazz nekem, bűnösnek! (Lk 18,13) Megigazultan mehet tovább. S ez az eszköz mindig rendelkezésünkre áll. Minden szentmise elején, minden lelkiismeretvizsgálatnál, minden szentgyónáskor. A kérdés az, menynyire sarjad szívünkből, mennyire marad üres szó. Mert amilyen mértékben eltölti lelkünket, olyan mértékben szorul háttérbe a bennünk leselkedő farizeus. Emlékeztet az Atya szeretetére, megbocsátó irgalmára. Megóv tehát az önmarcangolás veszélyétől. De emlékeztet saját nyomorúságunkra, hálátlanságunkra is. Ha tehát nem puszta szóként hangzott el, megtérésre késztet: mialatt megtöri lelkünk jegét, az isteni szeretet melegét árasztja ránk. Az ima így lehet az állandó megtérés eszköze.

A megtérés elfordulás a bűntől, és odafordulás az Istenhez. Nincs megtérés az első nélkül, de csak a másodikkal válik teljessé. Mert lényegében nem más, mint Istennek és a felebarátnak igazi szeretete. S mivel erre állandóan törekedni kell, a megtérés is állandó életfeladatunk.

Lelóczky Gyula

GYÓNÁS VAGY MEGTÉRÉS? GYÓNÁS ÉS MEGTÉRÉS!

Furcsa tünete a Zsinat utáni vallásos életnek, hogy míg az áldozók száma örvendetes módon megnőtt, a gyónóké drasztikusan lecsökkent. Úgy tűnik, az eukarisztikus lelkiség népszerűvé válásával párhuzamosan nem sikerült a hívők

tömegeiben egy megújult bűnbánati spiritualitást elmélyíteni. Mint lelkipásztoroknak igyekeznünk kell meggyőzni híveinket, hogy az Istenhez fordulás szubjektív élménye nem helyettesítheti a bűnbánat szentségét, hogy a gyónás nem csupán egyfajta ájtatossági gyakorlat, amely ízlésünk szerint bármely másikkal felcserélhető, — meg kell értetnünk velük, hogy megtérésünk csak e szentség gyakorlása útján lehet reális valóság. Az alábbiakban épp azt próbáljuk megmutatni, miért elengedhetetlen része a gyónás a hiteles katolikus életnek.

Húsvét népe vagyunk

Izrael Exodus-élménye ismétlődik meg az újszövetségi időkben, amikor Isten új népet formál magának. A Szentírás többször von párhuzamot a zsidó nép szabadulása, pusztai vándorlása és a keresztény egyházi közösség élete között (ld. 1Kor 10,1-11; Zsid 3,1-4,11; vö. Jn 6,31-35.49-50). Talán legszebb, legköltőibb ez az összehasonlítás az első Péter-levélben; nem is összehasonlítás ez már, hanem inkább behelyettesítés. Mi vagyunk Istennek a sötétségből világosságra kihívott népe, az Ő királyi papsága (2,9; vö. Kiv 19,6; Oz 11,1), s ami Isten népévé tesz bennünket, az az engedelmesség (1,14; 2,2; vö. Kiv 19,5-8). Fel kell tehát öveznünk lelkünket (1,13; vö. Kiv 12,11) hogy szentekként éljünk, mert erre kötelez bennünket a szövetség Istenének szentsége, a Sínai hegyén kihirdetett „szentség törvénye" (1,15-16; vö. Lev 19,2). Zarándokok vagyunk (1,17; 2,11), szabadok az ősök üres, pogány életmódjától. Megszabadultak, nem ezüstért vagy aranyért, hanem a hibátlan, tökéletes húsvéti Bárány drága vére árán (1,18-19; vö. 12,5.22-23), akinek feltámadása tölt el reménnyel bennünket (1,21). Az embertárs szeretete szerves része új életformánknak (1,22; vö. Lev 19,18).

A gondolat, amelyet ez a párhuzam emlékezetbe akar vésni, az, hogy az egész keresztény egzisztencia a húsvéti élményen alapszik. Több ez, mint költői hasonlat: Jézus halála és feltámadása a keresztény életének és az Egyház életének ontológiai alapja.

A Pászka és Exodus, az Átvonulás és Kivonulás népe vagyunk, a húsvéti szabadulás népe, szabadulásé a fáraónál kegyetlenebb úr, a bűn szolgaságából. Ami több mint háromezer éve történt Mózes vezetésével, ajándék és ígéret volt egyszerre, valódi szabadulás ajándéka Mózes népének és egy mélyebb, még életbevágóbb szabadulás ígérete, amely ma, napjaink emberével történik. „Íme az Isten Báránya" szavakkal mutatott Keresztelő Szent János Jézusra. Amint a bárány vérével megjelölt házak felett ártalom nélkül vonult át a pusztulás angyala, úgy Isten igazi Báránya, Jézus minden időben, minden helyen megmenti a végső haláltól azokat, akik, ha nem vértanúsággal, akkor őszinte bánattal „ruhájukat fehérre mosták a Bárány vérében" (Jel 7,14). O Crux, ave, spes unica, — nincs más módunk, reményünk a szabadulásra, mint Jézus vére által.

A húsvéti esemény azonban nem az „éteren át", puszta hit vagy vallásos élmény hatására ér el bennünket, hanem szentségeken keresztül. A „mirabilia Dei", ahogy kétezer éve Palesztina városaiban és falvaiban Jézus szava, keze érintése nyomán történtek és a húsvéti dráma radikális szabadító erejét elővételezték, ma a szentségekben, a szentségek hatására valósulnak meg. A megtestesülés nem elszigetelt jelenség: új létrendet teremtett, egész létmódunkat meghatározza. Vele az „új ég, új föld" teremtése megkezdődött, az „Újra teremtek mindent!" ígérete beteljesedőben van, az anyagot átjárja a Lélek, az anyag a lélek szabadulásának eszközévé vált. Az anyag elemei, látható jelek valóságos hatóerőt kapnak, s az Úr rajtuk keresztül életet ad, táplál, erősít. Jézus, aki „ugyanaz tegnap, ma és mindörökké" (Zsid 13,8), aki feltámadt, de megváltó sebeit magán viselő testével átment az örök jelenbe, e jelek és elemek által közénk jön, megváltó tette — halála és feltámadása — mintegy most történik, s annak életadó ereje megérinti a szentséget felvevő személyt, adott életkörülményeit.

Így megtérésünk, bármennyire is személyes, egész egzisztenciánkat átjáró élményről van szó, nem lehet kivétel az új szentségi létrend törvény alól. Minden Isten felé törekvő keresztény átment már nagyobb és kisebb megtérések élményein. Isten kegyelméből időnként felráz bennünket a tudat, hogy életszentségre születtünk, szenteknek vagyunk szánva, de azt is látjuk, milyen messze vagyunk ettől a hivatástól. A „szentnek lenni", „Isten barátságában élni" szépsége után legszebb a megtérésnek, Istenhez visszatérésnek, a kihűlt szeretet felizzásának megtapasztalása. Az első tartósan szinte lehetetlen számunkra, s ezért marad a második, mint követendő keresztény életforma. De minden megtérés csak a húsvéti misztérium összefüggésében történhet. Visszatérésünk Istenhez nem alapulhat pusztán saját elhatározásunkon. Megváltás nélkül nincsen megtérés: mi magunk még a legmélyebb, legőszintébb bánattal sem tudjuk meg nem történtté tenni bűneinket. Csak Krisztus vérében születhetünk újjá Isten gyermekévé. Csak a húsvéti esemény, Jézus halálának és feltámadásának világot megújító, kozmikus ereje vihet át „a sötétség hatalmából Isten csodálatos világosságára".

De Krisztus, tiszteletben tartva a megtérés személyes jellegét, sajátos, egészen személyes szentséget adott erre a lépésre: a megtérés, kiengesztelődés szentségét. „Anyaga" épp a legszemélyesebb emberi tett, maga megtérésünk, Isten felé fordulásunk, bűneink bánata és elismerése. A szentség ezt az „anyagot" belehelyezi a húsvéti esemény dimenzióiba; a szentségben Jézus kereszthalálának hatóereje elér bennünket: mint bűnösök, Annak jelenlétében, Akit megsebeztünk, fedezzük fel bűneink mélységét, abban a sebben találunk menedéket, amelyet magunk nyitottunk, azt látjuk, hogy ugyanaz a vér mos le bennünket, amelynek folyását magunk okoztuk. Lehet, hogy az egyén személyes megtérés-élménye, szabadulása „Egyiptomból" a szentségen kívül kezdődött. De beteljesedést csak itt, a szentségben kaphat.

A megtérés élménye újjászületéshez hasonló. Az új kezdet, az újra Isten gyermekévé válás frissességet, új lendületet ad egész lényünknek. De hogy az új-ságnak, ifjúságnak ez a megélése ne csak múló emlék legyen csupán, ahhoz is szükségünk van a húsvéti eseménybe való integrálódásra. Az Újszövetség nemcsak az Ó-hoz képest új, mindig új az abszolút értelemben is. A feltámadás ténye révén a jóhír mindig új, a keresztény életet mindig friss erő, tavaszi Szél járja át. Ezért is jellemzője a keresztény embernek a gyermeki lelkület. Amint a Lélek a teremtéskor „a vizek felett lebegett" (Ter 1,2), úgy ott lebeg Ő állandóan a mindig születő, mindig fiatal Egyház felett is, a keresztség vize s a többi új életet adó szentség felett is. Személyes megújulásunk csak akkor lehet valódi és tartós, ha beleoltódik a húsvéti eseménybe, amely a szentségeken keresztül működik ma az Egyházban. Mondhatnánk, a szentség nélkül a születés, megtérés még nem is történt meg, vajúdás csupán, az új életnek puszta ígérete.

A bűnbocsátó hatalmat Jézus az Atya embert teremtő aktusával, ráleheléssel adta az apostoloknak. A Creator Spiritus erejében kapják a hatalmat, valahogy a teremtés új-sága van ezen a szentségen, rendteremtésé a káoszban, dús tavaszi vegetáció teremtéséé a pusztában, ifjúság, gyermekség teremtéséé a bűn öregsége helyébe. S a hatalmat húsvét napján adja Jézus: a megfiatalító erő a feltámadásból forrásozik.

Kettős a bűn — kettős a megbocsátás

A mitológiai történet ismerős. Gaea föld-istennő gyermekei, a gigászok verhetetlenek voltak, mert amíg érintkeztek a földdel, a földanya mindig új erővel töltötte el őket. Herkules, mikor Antaeus gigásszal mérte össze erejét, már tudta ezt a titkot, ezért ellenfelét felemelte a földről és a levegőben tartva végzett vele. Az Egyház a mi erőt adó földanyánk. Amíg érintkezésben vagyunk vele, nem érhet baj, állandóan isteni erő tölt el bennünket. De ha a Sátán-Herkules elszakít tőle, elgyengülünk, és az ellenség könnyen végez velünk. A bűnöst bűne kiszakítja az egyházi közösségből, elszigetelt, magános, élettelen taggá teszi.

A korai egyház penitenciális gyakorlata szépen kifejezte a közösségből kiszakadásnak ezt a tényét. A bűnbánóknak külön helyen kellett ülniök a templomban, sőt a szentmise eukarisztikus része előtt el is kellett távozniok. Szent Benedek regulája szerint bizonyos bűnökért a vétkesnek egy időre egyedül kellett dolgoznia, imádkoznia, ennie, senkinek sem volt szabad hozzá szólni. Nem annyira büntetés vagy megalázás volt ez, mint inkább kivetítése a valóságos állapotnak, amit a bűn létrehozott. A bűnbánati idő leteltével aztán a megbocsátás szertartása egyúttal visszafogadás is volt a közösség életébe.

Jézus a főparancsban szavait az Ószövetségből kölcsönzi, új csupán a két parancs összekapcsolása. Isten iránti és emberek iránti szeretet-kötelezettségünk egyenrangú, egyforma méltóságú, egyik nem állhat a másik nélkül.

Legdrámaibban, mondhatnánk legforradalmibban a két elemet Mt 25 eszkatológikus leírása köti össze: „Éhes voltam és ennem adtatok . . . Amit a legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek." Az Úr azonosítja magát övéivel, az összekötésből behelyettesítés lesz, a két szeretet parancsa között a határok elmosódnak. A János-levél kérdése e szavaknak mintegy visszhangja: „Ha valaki . . . látja, hogy testvére szükséget szenved, de elzárja a szívét előle, hogyan maradhat meg abban Isten szeretete?" (1Jn 3,17)

A keresztény értékrendben minden cselekedet kétirányú: Istent és a felebarátot egyaránt érinti, akár jó, akár gonosz a tett. Bűneinkkel nemcsak Istent, embertársainkat is sértjük. S nemcsak azokkal a tettekkel bántjuk meg testvéreinket, amelyekkel ténylegesen ártunk nekik, hanem minden egyes Isten ellen fordulással, mert mindegyikkel csonkítjuk az Egyház szentségét, gyengítjük Isten népét. Egy bűn sem magánügy, mindegyik az egész Egyház sebe. Minden cselekedet szociális jellegű. A keresztény közösség olyan, mint a közlekedő edények: ha az egyik csőben megcsappan a kegyelem, valamiképp hatással van az a többire is. A szolidaritás elve az Egyház életének minden szintjén érvényesül. Amint Ádám engedetlensége és Jézus engedelmessége az egész emberiség életét befolyásolta, úgy, arányosan kisebb mértékben, hűtlenségeink és hűségünk hatással vannak az egész egyházi közösségre. Minden tettünkkel felelősek vagyunk egymásért, őrzői vagyunk testvéreinknek.

Amint bűnünkkel egyszerre utasítjuk el Istent és az egyházi közösséget, megtérésünknek is kétirányúnak kell lennie: megtérés Istenhez, megtérés az Egyházhoz. Nem lehet Istennel kibékülni anélkül, hogy az Egyházzal is ki ne engesztelődnénk, nem mutathatunk be áldozatot Istennek, amíg embertársainkkal békében nem találkoztunk (vö. Mt 5,23-24). Amint a bűn nem magánügy, nem lehet az a bűn megbocsátása sem. A kettős bűnért kettős megbocsátást kell kapnunk.

Mikor bocsát meg tehát az Isten? A válasz világos a bűnbocsánat hatalmát átadó szavakban. Jézus ezt mondja az Isten új népét, az Egyházat képviselő Tizenkettőnek: „Vegyétek a Szentlelket. Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer . . ." (Jn 20,22-23) Azaz akinek az Egyház megbocsát, annak Isten is megbocsát. Jézus szava Isten megbocsátását függővé teszi az Egyház megbocsátásától. Nem lehet bocsánatot nyerni Istentől az Egyház közvetítése nélkül; nincs út Isten szívéhez az Egyház megkerülésével.

Jézus keresztje tövében ott áll a titokzatos „Asszony" névvel szimbólummá emelt Mária, mint az új emberiség egyszerre szűzi és termékeny Anyja, az Egyház, a Jézus halála és feltámadása által nyert húsvéti kincsek letéteményese. Övé minden szentség, a bűnbocsánaté is. Amint ettől az Anyától születtünk isteni életre a keresztségben, úgy tőle kapjuk újjászületésünket is a kiengesztelődés szentségében, — a kettős bűnbocsánatot, Istenét és testvéreinkét.

P. Bernard Bro O. P., a népszerű francia lelki író mutatott rá arra, hogy lelki haladásunk tulajdonképpen megtérések sorozata, s hogy e folyamatban milyen lényeges szerepük van a szentségek gyakorlásának a dogmatikai szempontokon túl lélektanilag is. Az alábbi kifejtésben az ő gondolatait követjük.

Mit is jelent haladni a lelki életben? Tévedünk, ha azt gondoljuk, hogy ez a haladás hasonló egy építkezés lefolyásához: lerakni az alapokat, megépíteni a földszintet, rá az emeleteket, az egészet befedni tetővel. S tévedünk, ha azt hisszük, a haladásban a lényeges dolog szakaszokon átmenni, minél nagyobb távolságot megtenni, mindig eggyel több elfoglaltságot hozzáadni teendőink listájához. Ha így okoskodunk, akkor a haladást mennyiségileg mérjük, pedig inkább a minőséget kellene néznünk, a hűséget ahhoz az első lépéshez, amely által új egzisztencia született bennünk.

De akkor mégis: mit jelent haladni? Úgy vagyunk megalkotva, hogy még egy egyszerű cselekedetet is ismételnünk kell ahhoz, hogy természetesebbé, tökéletesebbé váljék. A megtérés nem egyéb, mint egyetlen mozdulattal Isten karjaiba vetni magunkat. Mi egyszerűbb van ennél? S mi egyebet tehetünk még, ha egyszer ezt megtettük? Hisz ez maga már az életszentség. Mire a válasz: semmi egyebet, mint újrakezdeni ugyanezt. Erre azért van szükség, mert nem vagyunk angyalok. Amikor először Isten kezébe helyezzük magunkat, akkor még nincs meg a cselekedetben az a világosság, mélység, önmegadás, amely szükséges lenne ahhoz, hogy sohase kelljen újra elölről kezdeni.

A szentségek az ismétlésnek és újrakezdésnek ebben a folyamatában nélkülözhetetlen segítség számunkra. A szentségekben sohasem csinálunk valami mást, újat, olyant, amit eddig ne tettünk volna. Szentmisére megyünk, s időnként meggyónjuk, hogy ugyanazoknak a bűnöknek ugyanazt a sorozatát követtük el. De valahányszor szentségekhez járulunk, általuk fény tör a sötétségbe. Minden alkalommal ugyanannak a fénynek kell ugyanazt a sötétséget megvilágítani, mindig jobban és jobban, egyre határozottabban.

Haladásunk nem más, mint újra megélni azt az első lépést, amely a halálból áthozott bennünket az életre, de amely még nem eléggé hozott át a halálból az életre. Az életszentség maga ez az átmenet, és ez elméletileg egy szempillantás alatt megtörténhet, — sőt meg is történt már bennünk, de emberi természetünk miatt még nem eléggé. Életszentséget keresni tehát annyit jelent, mint azt keresni, amit már birtoklunk. Nem az a dolgunk, hogy fussunk minden irányba, kapkodjunk a csillagok után, hanem hogy egyszerűen tanuljunk az első lélegzettől, hogyan kell jobban lélegzeni.

Ha a megtérő bűnös teljesen fel tudná fogni, mi történt vele, ha látná, micsoda mélységből jött ki, mi volt ő maga, mielőtt Isten ajándéka megérintette, s ki az az Isten, aki kitárja felé karjait, akkor kétségtelenül azonnal elérné az életszentség tökéletességét, — s ez nagyritkán meg is történik. De rendesen ez olyan megrázkódtatást jelentene az embernek, amit nem bírna el.

Emberi természetünk fél attól, ami felette van, — ez a nyomora; de ugyanaz vonzza is, — ez a nagysága. Isten előre látja ezt a vonzást és elkerülhetetlen félelmet, ami jelen van minden megtérésben. Válaszként erre a szentségeknek szerepül jelöli ki, hogy számításba véve esendőségünket, lehetővé tegyék számunkra a szeretet legmagasabb fokának fokozatos megközelítését.

Minden alkalom, amikor szentségben részesülünk, új, abszolút kezdetet jelent bennünk. Mindig mindent újra kell kezdenünk, elölről, nem azért, mert előzőleg rosszul csináltuk, vagy mert hibáink megsemmisítették, ami eddig történt bennünk, hanem mert mindig tovább kell növekednünk. Növekedésünk pedig nem folyamatos növekedés a megismételhetetlen születéstől kezdve, hanem valamilyen módon növekedés egymást követő születések által.

Az első születés a keresztség. Ha megfelelően fogadjuk, a bűnbánat szentségének hasonló jellegű eseménynek kell lennie, mint a keresztségnek. Mert a megkeresztelt ember haladása nem azt jelenti, mintha messze maga mögött hagyta volna a katekumen lelkiállapotát, aki vágyakozik a keresztség után. Ellenkezőleg, a haladás visszatérést jelent ehhez az állapothoz, éspedig mind erősebben, mind intenzívebben. Azt mondhatnánk: a keresztény élet haladása abban áll, hogy egyre jobban érezzük a keresztség szükségét. A bűnbánat szentsége nem más, mint a keresztség misztériumának megújítása más formában. Nem alacsonyabb rendű, „lefokozott" szentség, amely pusztán a megkereszteltek gyengesége miatt adatott, inkább felelet az igényre, amit a keresztény érez, hogy ti. még mélyebben meg legyen keresztelve.

Gyónásainkban minden alkalommal megkapunk mindent: az isteni élet teljességét, a megdicsőült Krisztus határtalan energiáit; ugyanakkor minden a szükségünkhöz van méretezve, útravalóként az út egy új szakaszára.

Bernhard Häring

A BŰNÖS VILÁG AZ EGYHÁZBAN

Az Egyház kegyelem és isteni hivatása által szent, a Krisztusban való közös üdvösség szentsége. De a világban él, éspedig másként, mint Krisztus, aki minden bűntől mentes maradt. Az Egyház sokszorosan ki van téve a kísértésnek és a megfertőződésnek; a kísértés pedig gyakran bűnre vezet. Isteni irgalom révén lényegileg megmarad a kegyelemben; sohasem válik belőle merőben bűnös világ. Az ajándékképp elnyert kegyelem és hivatás bizonyos fokig mindig látható marad.

Nemcsak az egyháztan, de a teológia számára is döntő kérdés, hogy az Egyház valójában milyen viszonyban áll a világ bűnével. Charles Journet bíboros, a zsinat előtti időszak egyik nagy ekkleziológusa, nézetét így foglalja össze: „Noha az Egyház bűnösöknek ad magában szállást, ő maga mégis bűntelen."

Bizonyos értelemben lehet mondani, hogy maga az Egyház nem követhet el bűnt, mert arra csak személyek képesek. Még ha a pápák és püspökök súlyosan vétkeznek is, azáltal sem az Egyház vétkezik. De Journet kifejezésmódja elárulja, hogy az Egyházról alkotott fogalma egyrészt elvont, másrészt triumfalisztikus. Mert tagjainak, de különösen a hierarchiának bűnei mintegy lecsapódnak az Egyház valóságos alkatára. Yves Congar az evangéliumhoz és az egyháztörténelemhez hűbb ekkleziológiát nyújt, amikor azt mondja: az Egyház, tagjainak sok vétke miatt, bizonyos fokig arra kényszerül, hogy hivatását és a szentségre való törekvést történelmileg sajnálatosan tökéletlen módon valósítsa meg.

A világban való lét az Egyház megjelenésének egyik meghatározó tényezője. Az istentiszteletben és az evangelizálásban a mindenkori kultúra nyelvét és kifejezési eszközeit használja fel, amelyeket a bűn sok tekintetben megfertőzött. Még rosszabb, ha egy „szent nyelv"-hez menekül, és egyéb kultúrák hátrányára fölényt tulajdonít a latin, görög vagy egyéb nyelvnek és kultúrának, mert így kultúrgyarmatosítással vétkezik, még ha nem is vesszük tekintetbe a meg nem értett vagy rosszul értelmezett nyelv okozta elidegenedést. De ez még csak egyik szempontja a sokszoros kölcsönhatásnak az Egyház élete és annak ténye között, hogy az egyházi közösség — egészében és egyes tagjaiban — a bűnös világban létezik. Mindennél súlyosabbak azonban a keresztények bűnei, különösképpen azok, amelyeket az Egyház hivatalviselői és egyéb egyházi kiválóságok követnek el. Az isteni Üdvözítő jelenlétét bizonyító gyógyító és megújító kegyelem dacára a keresztények bűnei mélyen belevésődnak az Egyház összképébe. Belsejében megzavarják az emberek egymáshoz való viszonyát és csökkentik az egyházi életnek, a liturgiának, a hitoktatásnak, a tanítói és lelkipásztori hivatal gyakorlásának, valamint nem utolsó sorban az egyházjognak és alkalmazásának kisugárzóerejét és egészséges megnyilvánulását. Bizonyos értelemben még azt is el kell ismernünk, hogy az Egyházon belül a bűn és annak beágyazódása jobban ellentétben van Isten üdvözítő akaratával, mint a rossznak a világi élet családi, gazdasági, társadalmi és politikai struktúráiban kifejezésre jutó szolidaritása.

Hogy az Egyházzal szemben igazságosak legyünk, komolyan kell venni azt a befolyást, amit létének megnyilvánulásaira a külvilág gyakorol. Például századokon keresztül eredményesen védekezett a boszorkányság őrülete ellen, de végül mégis messzemenően megadta magát. Mikor a középkorban a spanyol birodalom bevezette a kínzást és az inkvizíciót, még az egész Egyház tudatában volt az újítás evangéliumellenes jellegének. Hogy később a római és hamarosan az egész latin egyház is jóváhagyta az inkvizíciót és embertelen módszereit, az az Egyházban jelen levő bűnös világ győzelme volt. Azonban az Egyház mégsem menthető egész egyszerűen ezzel. Ha ugyanis a tagok és az egyházi tisztségviselők otthonosabbak lettek volna az evangéliumban és hűségesebben követték volna a kegyelem indítását, akkor ilyen méretű rossz elképzelhetetlen lett volna benne. A kereszténységből nagymértékben hiányzott a

világos tudat, hogy a föld sójának, a rossz szolidaritása elleni küzdelemben az üdvösségközösség látható és hathatós jelének kell lennie.

A II. vatikáni zsinat elsősorban „Az Egyház a mai világban" c. lelkipásztori konstitúcióban és az ökumenizmusról szóló dekrétumban vette bátran fontolóra az Egyházban levő bűnös világ felrázó erejű igazságát. Félreérthetetlenül világos, hogy ismét elismerte az alapelvet: „Az Egyháznak állandóan reformra van szüksége" — nemcsak egyéni megtérésre buzdít, hanem egyszersmind intézményes lelkiismeretvizsgálatra is. Az egyházjog mélyreható reformjának szükségességéről van szó, minden kulturális és jogi kolonializmus éles visszautasításával. Azonkívül fel kell számolni minden jogi megcsontosodást. Nemcsak az egyházi intézményekben, ahol ez csábító módja a tisztségek adományozásának és az előléptetéseknek, — hanem vonatkozik ez a tanítóhivatal gyakorlására és mindenekelőtt az evangélium jóhírének és a benne foglalt erkölcsi üzenetnek hűséges, elevenebb és időszerűbb hirdetésére.

Az ószövetségi Izrael kizárólag kegyelem által volt hivatva, hogy mint hűséges szolga az egy Istenben, a mindenség Urában való hitnek látható tanúja legyen, és ezáltal kinyilvánítsa, hogy Isten előtt minden nemzet részese az üdvközösségnek. De a nép, valamint a vallási és politikai vezetők bűnei Izraelnek ezt a hivatását sokszor meghiúsították. Ahelyett, hogy minden nép előtt szolga és alázatos tanú lett volna, sokszor belekeveredett a nagyhatalmak összeütközéseibe, mintha a maga ura lett volna, és hagyta, hogy a környező pogány világ sürgés-forgása megmételyezze. Prófétáit meggyilkolta, és így is állandóan szaporította bűnét. Történelmének döntő órájában Júda, a papsága és egyéb befolyásos körök a bűn tetőfokára hágva elvetették Isten küldöttét, a Messiást. Ez után a megdöbbentő esemény után már nem beszélhetünk „a világ bűnéről" anélkül, hogy a gonoszság szolidaritásának ezt a csúcspontját ne tartanánk különösképp szem előtt. Krisztus Júda vallási vezetőit (félrevezetőit) a legrosszabb értelemben vett „világ"-nak nevezi. Magukba zárkózott, bűnös, istentelen világ. Jeruzsálem a kegyelem óráját nem akarta felismerni. Ez a bűn következményei által külsőleg is felismerhetően belevésődött az emberi történelembe. Gondoljunk csak a zsidó háború hallatlan szenvedéseire, a zsidók szívtelen szétszórására az egész világon, sok keresztény antiszemitizmusára, akik nem akarták meglátni a világ bűnében való saját részességüket és Krisztus halála, valamint a világban levő sok egyéb rossz miatt egyoldalúan a zsidókat vádolták.

A bűnről szóló tanítás, amennyiben belső dinamikája a megtérésre való felhívás, nem tekinthet az ószövetségi Izrael bűnére anélkül, hogy még nagyobb megrendüléssel meg ne látná a kereszténység bűneit és azok kihatását az egész emberi történelemre. Ha Izrael bűne súlyosabb volt, mint a környező nemzeteké, mert birtokában volt a szövetség és a törvény ajándékának, akkor az Egyház bűne még sokkal végzetesebb. Ennek a kérdéskötegnek a nyitja az apostolfejedelem szavaiban rejlik: „Mert itt van az ideje, hogy elkezdődjék az

ítélet az Isten házán" (1Pét 4,17). Az északi törzsek és Júda közt fennállott szakadáshoz hasonlóan a kereszténységben a sok szakadás, eretnekség, hatalmi törekvések okozta harcok, az irigység és rágalom a bűnnek olyan terhe, ami alatt az egész világ szenved. Ezek a bűnök nemcsak hogy elhomályosítják az Egyház küldetését és csökkentik a hitelét, hanem megfosztják az egész emberiséget attól a tisztító és gyógyító befolyástól, amivel az Egyház, mint „isteni miliő" rendelkezhetne, amivel rendelkeznie kellene.

Erre a megrendítő valóságra való tekintettel azt lehet mondani, hogy az emberiség történelmében a legvégzetesebb bűnök elsősorban a következők: 1. Magának Krisztusnak az elutasítása, mert az ember az ő tanúsága ellenére sem akar az igazsághoz és a szeretethez megtérni. 2. Az Egyháznak, mint az üdvösség szentségének a visszautasítása, amennyiben az ember nem akar beletartozni, vagy pedig csak saját hatalma és érvényesülésvágya eszközéül akarja felhasználni. 3. Hiányos készség a megtérésre és az egyház reformjában való közreműködésre. 4. Az Egyház hitelét különösképpen csökkentő bűnök. Itt elsősorban azoknak a bűneire gondolunk, akik öt talentumot kaptak, és az Egyházban vezető tisztségeket töltenek be. Szt. János evangéliuma a Krisztust elvető papi osztályt a bűnös világ őstípusaként állítja elénk. Éles figyelmeztetés ez mindazoknak, akik azt állítják, hogy ők az Egyház, de az egyéni megtérés és az egyházi reform elől mégis elzárkóznak.

Ismét visszatérünk itt egyik alapgondolatunkra: hogy ti. hiba lenne csak a bűnről beszélni anélkül, hogy egyidejűleg a jót is nyomatékosan ki ne emeljük. Az Egyház egészére is érvényes a népek apostolának szava: „Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem" (Róm 5,20). Nem beszélhetünk üdvösségesen a bűn megrázó valóságáról az Egyházban anélkül, hogy egyidejűleg Istent ne dicsérnénk, mert mindenek ellenére Egyházát sohasem hagyta el, és hálát ne adnánk az Egyház megannyi tagjának szent életéért, valamint az egyházi tekintély sok viselőjének becsületes igyekezetéért, hogy az Egyház megújulásában türelmesen közreműködjék és a velejáró szenvedésből is kivegye a részét.

Forrás: Sünde im Zeitalter der Säkularisation. Verlag Styria, Graz 1974, 122-127.

Szabó Ferenc

DIENES VALÉRIA, A SZÁZAD NAGY TANÚJA

Élete egy századot ívelt át. Száz évvel ezelőtt született Szekszárdon és tavaly halt meg Budapesten. Az érthetetlen feledés homályából az az 1975-ös tv-interjú ragadta ki, amelyet Vitányi Iván készített vele. (Szövege először a Valóság c. folyóirat 1975/8. számában jelent meg, majd nemrég „A század nagy

tanúi" c. kötetben, amely közzéteszi a „nagy öregek" arcképsorozatát.) A szóbanforgó interjúból a nézők ill. olvasók — azok is, akik addig nem hallottak Dienes Valériáról — megismerhették élete keretét, baráti kapcsolatait, filozófiai és világnézeti fejlődésének egyik oldalát. Ezeket most nem ismételjük meg. Inkább e gazdag élet kevésbé ismert, belső oldalára szeretnénk fényt vetni, részben Vali néni személyes vallomásai, részben több mint egy évtizedes ismeretségünk alapján.

Dienes (Geiger) Valériát joggal sorolhatjuk a XX. század nagy konvertitái közé. Gyermekkorában vallásos volt, a kamaszlánynak már nem jelentett különösebb élményt a hit, végül az egyetemista — jórészt későbbi férje, Dienes Pál hatására — hosszú időre „megszabadult" Istentől. Eötvös Loránd tanítványa volt; Jászi Oszkár és Szabó Ervin köréhez tartozott. A Galilei-kör keretében materialista előadásokat tartott. Mindezekről beszámolt az interjúban. 1908-ban kikerült Párizsba. A Collège de France-ban Bergson előadásait kezdte hallgatni, és itt kapta az első döntő benyomásokat. Amikor Párizsból hazatért, régi barátaival közölte, hogy már nem materialista. A következő években személyesen is megismerkedett Bergsonnal (később ő fordította magyarra a Teremtő fejlődés-t). De a tulajdonképpeni megtérés előtt még kalandos évek következnek: 1919-ben külföldre szökteti férjét, majd két gyermekével maga is külföldre megy. Férje elhagyja. Nizzában és Párizsban él a R. Duncan-kolóniában, majd 1923-ban visszatér fiaival Magyarországra. Egy évig édesanyjánál él Pápán. De itt adjuk át a szót Vali néninek.

„Ez alatt az egy év alatt még nem voltam katolikus. Úgyhogy, emlékszem, a bencések még nézték a két kisgyermeket, és mesélték egymásnak: ‚Nézd, ez a két kisfiú, akiket világi morál szerint nevelnek . . .' Ennek a tanévnek úgy a vége felé . . . valamiért el kellett mennem Budapestre . . . És egy szép napon, amikor ki volt téve az Oltáriszentség a Ferenciek templomában, akkor én nagyon fáradt voltam és bementem abba a templomba . . . Ott leültem, aztán úgy gondolkoztam. És azt gondoltam — de teljesen ilyen szikáran és sivárul —, milyen volna, ha én meggyónnék?

Aztán kimentem, és próbáltam megint tovább járni az én utaimat. És másodszor is arra az időre kerültem, és másodszor is oda bementem. Ugyanaz nap, ugyanegy napon. És akkor: Hát milyen volna? Hát akkor megtudod, ha megpróbálod! — körülbelül ez volt az egyszerű foganatja annak. Akkor elővettem egy papirost, és elkezdtem összeírni az egész addigi életemet . . . És . . . megfordultam, bementem abba a külön gyóntatóhelyiségbe, és beléptem a legelső gyóntatószékbe, ami szabad volt, és azt mondtam, hogy most egy életgyónást akarok végezni. És akkor elkezdtem mondani . . . Kb. 3/4 óráig tarthatott . . . És amikor mindent elmondtam, akkor a pap feloldozott és azt mondta, hogy másnap menjek áldozni. Mondtam neki azonban: De nézze, én nem egészen hiszem azt, hogy ott van a Krisztus! Odaállíthatok én ezzel a lélekkel? Azt felelte nekem: ‚Oda! Csak amikor már megy, akkor csak annyit

gondoljon, hogy én szeretném elhinni, ha tudnám. Csak szeretném elhinni. S aztán menjen oda és áldozzon.'

Hát én másnap reggel mentem. És odamentem evvel a gondolattal. Csak arra emlékszem, hogy amikor vettem a Krisztust, akkor visszamentem a helyemre, és ottan olyan zokogás fogott el, hogy alig tudtam magamhoz térni belőle. És akkor is még utána, egész nap — még rengeteg dolgom volt s azt mind végigcsináltam —, és akkor este, amikor hazamentem, a Domokosnénál abba a szobába, amiben egyedül alhattam, és eloltottam sötétre a lámpát, akkor egyszerre valami olyan érzés alakult bennem, hogy ez a szoba t e l e v a n, és hogy az V a l a k i, akivel tele van, és hogy az i t t v a n . . . Az biztos, hogy az egy olyan erős jelenlét, mint . . . csak úgy zengett bennem: I s t e n, I s t e n . . . Tehát itt van! Nekem tehát — nagyon érdekes volt ez a gondolat! — most már beszélhetnek akármit, hogy van vagy nincs, mert én már most tapasztalom Őt. És akkor soká, soká, leírhatatlan szépségű és mélységű olyan átadottságban éltem, hogy nem is tudom, hogy ez meddig tartott, csak belement az éjszakába . . ."

Claudel vagy Frossard megtérésére emlékeztetnek ezek a szavak. „Íme, egyszerre Valaki lettél!" — vallotta Claudel megtérése után. Frossard pedig megtérése történetének ezt a címet adta: „Isten létezik, találkoztam Vele." A Jelenlét megtapasztalása, a megtalált Isten hitének bizonyossága. Isten, a kegyelem ragadta meg Dienes Valériát is, mint annyi modern konvertitát; mint Charles de Foucauld-t, aki szintén kétkedve térdelt le gyóntatója lábához . . . Ott Huvelin abbé, itt a ferences P. Arkangyal volt a kegyelem eszköze.

Nemsokára megismerkedik Prohászka Ottokárral, a fehérvári püspökkel, aki Bergson után a legmélyebb befolyást gyakorolja világnézeti-lelki fejlődésére. Prohászkával egyébként Fehérvárott vagy Pesten (a Horánszky utcában) sokat beszélnek Bergsonról is, miután Valéria elvégzi gyónását. Az első fehérvári találkozást így mondja el:

„A legelső, amit kérdezett tőlem, az volt, hogy mondjam meg, hogy ugyanaz a Dienes Valéria vagyok-e, aki az Athenaeum folyóiratban az indukció problémájáról írt. Mert ő azt olvasta. Akkor mondtam, hogy igen, én ugyanaz vagyok. Akkor azt felelte, hogy: ‚Jól van, már tudom, kivel van dolgom' (erre a szóra úgy emlékszem!), és hozzáteszem még azt, hogy ‚számomra igen nagy kegyelem, hogy maga most itt van'. Ezt mondta. Én vittem magammal egy olyan rövid életrajz-vázlatot, és azt mondtam, hogy ‚tessék, ezt elhoztam'. Akkor ő kiment a dolgozószobájába és engem otthagyott, és addig senki se jöhetett más be, és ő ezt elolvasta. Amikor elolvasta, bejött, jött két kézzel nyújtva felém, és csak ennyit mondott: ‚Kedves leányom!'. S ez meg volt pecsételve. Akkor én kezetcsókoltam neki, és akkor volt egy beszélgetés, amiről most már nem tudnék semmit mondani, de attól kezdve őhozzá tartoztam . . ."

Egyik székesfehérvári látogatása alkalmával életgyónást is végzett Prohászkának. Kiváló lelki vezetőre és szellemi partnerre talált Ottokár püspök-

ben. Kezdeti istenélménye elmélyült. „Mindig éreztem, hogy az, az V a l a k i, aki velem van, hogy minden, amit csak átélek, az Tőle származik . . . Abban a sötét szobában megéreztem, hogy a sötétség tele van Vele, és hogy az a Valaki egészen hatalmas, és hogy mindent megtehet velem, nyugodtan rábízhatom magamat, és nincsen szebb, és nincsen jobb, és nincsen — valahogy — az ember minden idejére és erejére méltóbb Valaki . . . Nálánál! Annál, aki most akkor az enyém lett, és napról napra az enyém és akkor én is az övé vagyok. Ezek olyan ragyogó dolgok voltak, amelyek mindig újra kifénylettek akkor, amikor egyszer megint beszélhettem Ottokár atyával. Mert belőle sugárzott valami! Sokszor szó nélkül, beszéd nélkül . . ."

1927. április 2-án halt meg Prohászka. Dienes Valéria egy baráti körrel elkezdte a lelki órákat, hosszú évekig minden hónap 21-én összejöttek elmélkedésre egy kis templomba, az ostrom alatt a bunkerbe . . . Amikor Angliában volt, levelekben adta át az ottokári „lángot". 1957 óta elkezdett naplót írni; valami belső kényszer vitte erre. Ezek az éjszakai elmélkedések (a lelkiség, filozófia és misztika sajátos ötvözetei) Dienes Valéria belső kalandját tárják elénk. Ezekből a naplókból olvasott fel Párizsban, 1965-ben, amikor a Teilhard-Alapítványtól visszatérve a hotelbe, személyesen megismerkedtünk. E naplójegyzetek kétségkívül a modern magyar vallási gondolkodás csúcsait jelzik. Könnyen felismertem ezekben az elmélkedésekben Bergson-Prohászka-Teilhard hármas-egy hatását; ugyanakkor a misztikus Dienes Valéria egyéni hangját is. Íme egy kis ízelítő ezekből az eszmélődésekből (az említett gondolkodókon kívül még felsejlik Ágoston és Pascal istenélménye is):

„ — Szállj le önmagadba! Szállj le eszmélésed gondolati hordalékai, fogalmaid épületei alá, aztán emelkedj csodaváraid fölé, szálldogálj vágyaid fényfelhőiben, próbáld átrepülni belső világod kontinenseit, és röpködve kémleld ki kisvilágod minden erőterét, — aztán tárd ki karjaidat, hunyd le a szemed, és találkozol vele, AKI teremtett téged. Felismered, hogy hasonlítasz hozzá, ha nem is érted. Felfedezed, hogy mindig ismerted, első perce óta, a bölcsőben való első „körülnézésd" óta. Első kusza világos ismeretlenségében, anyád csókjában, szerelmes vágyódásaidban, kereszthordozásaidban, ujjongásaidban. Hogy mindig vele voltál és maradsz; ismert, mielőtt megteremtett. Ő az, aki testet adott és majd félreteszi, mert övé a pillanat és az örökkévalóság, rád öleli az életet és a halált, kezében minden ‚Mielőtt' és minden ‚Miután'. Megérzed, hogy elgondolt, alkotott és üdvözít téged . . . mit mondjak még? . . . önmagadban találod Alkotódat."

„Dedans" a címe ennek az eszmélődésnek, amelyből egy szakaszt idéztem. De a teremtés és a fejlődés, a „teremtő fejlődés" és az isteni Jelenlét, az idő és örökkévalóság filozófiai kérdései mellett találunk kifejezetten jézusi elmélkedéseket is: evangéliumi szövegek (pl. a Miatyánk) parafrázisai, Jézus szenvedése, keresztútja, Jézus jelenléte az Eukarisztiában, a Szentmise, Mária titkai stb. Élete vége felé már inkább versekbe szedte az üdvösség titkait.

Sőt meg is zenésítette, énekelte őket. Egyszer a Levendula utcában énekelt is belőlük. Azt mondta: a vers és a dallam egyszerre születik meg benne. Írásaihoz az utóbbi években kottákat is mellékelt.

Tíz évvel ezelőtt Sándor Pál Bergson-könyvéről írt recenziómat olvasva többek között így eszmélődött (1968. ápr. 13-i levél): „Felújúltak bennem a Collège de France 8-as termében átélt előadások emlékei. Egyszer nemrég belerajzoltam az éjszakai írásaim közé azoknak a Bergson-óráknak szinte eszméletileg konkrétizált emlékeit, persze csak gondolatvonalakkal, belső képekkel s elbámultam, milyen élénk pszichológiai látvány lett belőle. Szinte leszedte magáról a leplet az eszmélet. Aztán minden újra elmerült. Most sok minden elmerül. Ma de. adorálni mentem s azt hittem, egy félóra leteltével kelek fel, és két órahosszat térdeltem ott. Elbámultam megint. Olyan titkos az ember. És talán az öregedésnek vannak a legdöbbenetesebb titkai. Talán így érezheti magát a talajban felbomló mag, miközben épít. Sokáig itt hagy az Isten. Hány eltávozottnak fiatal koráról már csak én tudok. Kérdezgetnek, kikérdezgetnek. Látta a Magvető Almanachjában Babitsról: ‚Ilyennek láttam'? És most egy Szabó Ervin emlékkönyvnek adtam az én Ervinről való emlék-emberem egynéhány vonását. És közben színről-színre irogatom hajnalonként önmagamat . . . Hiszen abból olvastam Magának! Akkor lett így egészen a barátom. És B. Gellért sürgetésére írom a történelmet. (Vagy történeteimet?) És a Táncszövetség kérésére írom az „orkesztikám" történetét. És emberek futnak be hozzám: miért gondolják, hogy válaszolni tudok nekik? Közben pedig folyik a halkulás, a csendesedés. Jönnek Sándor (Rezek) írásai, jót tesz ő velük nekem. — Gondoljon rám a szentmiséiben. Boldogság nekem, hogy az oltáron megszólalt a Kánon. Ennek lélektanáról könyvet lehetne írni. Egy templomi elmélkedéssorozat végén két szín alatt vette a Krisztust az egész templom. Mindenkiben egy csepp „különvált" vér, tehát fájdalomvér. Megtelt a templom annak lelki párázatával. Beborított mindenkit. Jézus így akarta adni."

Aztán Vali néni így fejezi be 1968 nagyszombatján írt levelét: „Most elfogy a papír, elfogy a perc, és ma délután eggyel többször feltámad a Krisztus. Látja milyen „másfelé" járok ma! Onnan beszélek . . ."

Elnézést kell kérnem, hogy ezt a személyes levelet idéztem. De ebben benne van az egész Vali néni. Valóban, már „máshonnan", szinte az örökkévalóságból szemlélte életét, emlékeit, a múltat és a jelent. Vagy inkább az örök Jelenlét jelenében szimultán élt mindent. Úgy ahogyan a „Dedans" c. eszmélődésében is tette. — Egyik utolsó levelén csak az áll dátumként: 1977. A kissé kusza írás így kezdődik: „Drága Feri, oly régen nem írtam és most sem tudom a dátumot, mert olyan időtlenül lakom ezt a szobát, mely az enyém . . ." — Még korábban, 74 őszén elküldte „Jön az Isten" c. dalszerzeményének kottáját, Xavéri Szt. Ferenc imájának kottájával együtt (az utóbbi Bangha fordítása); mindkettőt Bárdos Lajos dolgozta fel orgonára. Levelében ezt írta: „Ezzel a dallammal (Xavéri imája) nagyon magasrendű kvartettbe

kerültem s nekem különösen kedves, azért teszem ezt is a „Jön az Isten" mellé. Mert Isten jön! . . . Gondolom ez a „Szeretetdal" szorosan összefügg azzal a „Jövetellel". Sok mindent nem mondtam el, talán egy év mulva elmondom. Megvárjam? Itt? Lényegében mindegy: hol? Térben nem fontos ez, csak az I d ő b e n . Ami mindig a legjobbkor jön."

Jön az Isten

Jön az Isten, útja titkos út.
Végtelenből végtelenbe fut.
Minden percet öröklétbe állít.
Oda hallja emberek imáit.

Jön az Isten, Három és az Egy,
Nem találod, honnan merre megy,
sose láttad, mégis lelked mása,
Megígérte, benned lesz lakása.

Jön az Isten érthetetlenül:
messze jár és benned elmerül.

Átutazza véled ezt az éltet,
méretlenben fürészti a léted.

Jön az Isten, majd ha rád talál
hűs kezével a kemény halál,
átemelnek óvatosan, szépen:
eggyel több lesz kiírva az Égen.

Jön az Isten, Három és az Egy,
megpillantod, honnan merre megy.
Hazamentél, nem hiányzik semmi:
elindultál mindörökké lenni . . .

Sokféleképpen tud az ember kibújni az alól a megmentő új kezdet alól, amit Isten meg akar valósítani bennünk, hogy megtérve is a régi maradjon. Egyik, talán legvégzetesebb módja ennek: a hivatkozás saját jámbor tegnapunkra, amelybe beleéltük magunkat, mint szilárd falú, biztonságos szögletekkel teli házba; ezt nem szabad lerombolni, innen nem szabad elindulni. Ahogy az ember Istennek szolgál, ahogy rendbe hozza a dolgát vele, az elég, az érvényes; minden szükséges megvan, begyakorlódott, be van biztosítva. Alapjában véve csak azért felelős az ember, hogy ebben a tekintetben semmi se változzék Nem szabad, hogy Isten új legyen, más legyen. Ez olyan téren jelentene bizonytalanságot, ami gyökérre megy.

Az ilyen beállítottságú ember tér meg legkevésbé szívesen. Ki akarja kerülni, hogy az Isten szándékolta új kezdet érvényesüljön, figyelmen kívül hagyja, védekezik ellene, rövid úton végezni próbál vele.

Mélyen elgondolkoztató, hogy Jézust felelősségük tudatában lévő, buzgó jámborságú emberek feszíttették meg, megegyezve ebben a pogány világi hatalommal — mert meg voltak győződve, hogy Istenről alkotott elképzeléseikben semminek sem szabad megváltoznia.

(Heinrich Spaemann)

II. JÁNOS PÁL PÁPA ELSŐ ENCIKLIKÁJA

Az enciklika nagyböjt első vasárnapjának (márc. 4) dátumát viseli. Novemberben írta meg a Szentatya lengyel nyelven, tehát egészen személyes alkotása, inkább, mint a pápai megnyilatkozások általában. Ezután lefordították latinra és hat világnyelvre, s megküldték a világegyház püspökeinek.

Egy enciklika mindig fontos mozzanat az Egyház életében, mert jelzi, hogy legfőbb pásztora mit lát akkor fontosnak. Ráadásul egy új pápa első megnyilatkozása kicsit bemutatkozás számba is megy. A kezdő szavak: Redemptor hominis, máris egységbe fogják a két alapondolatot, pápai szolgálatának két alapirányát: a Krisztus Személye és az ember személyisége felé fordulást.

Mi jellemzi II. János Pál első enciklikáját?

Egészséges optimizmus, nem szűk látókörből, hanem természetfölötti bizalomból fakadóan; szilárd biztonság és határozottság, az erőszak vagy triumfalizmus árnya nélkül; erőteljes dinamika; mély erkölcsi érzék és felelősségtudat; az értékek megbecsülése mindenütt és mindenben, a legkisebb megalkuvás nélkül; beépülés a Zsinat „szent tanításába", amely által „a Lélek szólt az Egyháznak" korunkban; mélyen átélt hit és szeretet, ami a kifejezésmódot közvetlenné teszi, nem egyszer szinte átforrósítja és költői magasságba emeli.

Érdekes megjegyezni, hogy — amint a jegyzetekből látszik — az enciklika fő forrásai: a Szentírás és a zsinati határozatok (elsősorban a Gaudium et spes), utánuk pedig századunk pápáinak, de főként VI. Pálnak megnyilatkozásai.

Tartalma igen gazdag, de világos, áttekinthető szerkezettel. Bevezető része személyes jellegű: elődeihez való kapcsolata és programja (6 pont). Ezután előbb a Megváltó Krisztus teológiáját, majd az ember és az emberiség mai helyzetét fejti ki (6 ill. 5 pont). Végül a kettőt összekapcsolva az Egyház krisztusi hivatásáról beszél az ember felé, a hármas: prófétai, papi, királyi feladatkör alapján (6 pont + befejezés). A következőkben természetesen csak egészen rövid áttekintést adhatunk gondolatairól.

I. Üröksége. „Az ember Megváltója, Jézus Krisztus, a mindenség és a történelem középpontja." Most is, a 2000. év közelében, ami mintegy új ádvent, várakozással telt idő. (Ez az „eszkatológikus" gondolat többször is visszatér mint az enciklika egyik vezérfonala.) Feléje fordulva adta beleegyezését a Szentatya okt. 16-án a következő szavakkal: „Hivő engedelmességgel Uram, Krisztus és bizalommal Krisztus Anyja és az Egyház iránt, a nagy nehézségek ellenére — elfogadom." A pápa itt indokolja névválasztását, majd külön kitér VI. Pál első enciklikájára (Ecclesiam suam), amelyet itt mintegy folytatni kíván. Ennek alapján áttekinti az Egyház jelenlegi helyzetét. Kifelé: az emberek mind jobban látják szükségességét, hivatását, szolgálatát. Befelé pedig, bár nem ment a gyöngeségektől és egyenetlenségektől, ma már „kritikusabb a különféle meggondolatlan kritizálások iránt" és „minden látszat ellenére egységesebb", hála a kollegialitás elve fokozott érvényesülésének, amelybe a Zsinat öntött új életet (püspöki szinódus, országos és nemzetközi püspökkari konferenciák, papi

tanácsok, laikus szervezetek). Az Egyháznak ez az új lendülete „sokkal erősebb, mint a kétség, összeroppanás és válság tünetei." Mindez „ok a hálaadásra, testvéreim meleg bátorítására, a II. vatikáni zsinat és nagy elődeim munkájának szívbeli hálával történő felidézésére." Végül az ökumenikus mozgalomról szól, amelyet XXIII. János evangéliumi világossággal Krisztus Urunk kifejezett akaratából eredeztetett, a Zsinat külön dekrétummal alapozott meg, VI. Pál pedig az egységtitkársággal konkréten elindított. Lehetetlen visszafordulni ezen az úton. Tudnunk kell, hogy az ökumenikus tevékenység nyitottságot és készséget tételez föl, de nem jelentheti a hitigazságok feladását vagy csorbítását. Azonban tény az is, hogy az igazság Lelke az Egyház látható határain kívül is dolgozik, sokszor minket megszégyenítő mértékben. „Nemes dolog, ha arra hajlunk, hogy mindenkit megértsünk, minden gondolatrendszert elemezzünk és fölismerjük benne a helyeset; ez semmiképpen sem jelenti, hogy elveszítenénk bizonyosságunkat saját hitünket illetően, vagy hogy gyöngítenénk az erkölcs elveit."

II. A megváltás misztériuma. Hogyan folytassa útját az Egyház ebben az „új ádventben"? Az alapvető és lényegi felelet: Lelkünk, értelmünk, akaratunk, szívünk egyedüli iránya — Krisztus, a mi Megváltónk, az ember Megváltója. Senki másban nincsen üdvösség. Vele való kapcsolata által lesz az Egyház „az emberiség egységének mintegy szentsége, jele és eszköze" (LG 1). Szünet nélkül az ő szavára hallgat. Mert ő, az Isten Fia, szól az emberhez, tanításával, életével, halálával. Az Egyház a megváltás misztériumából él, küldetésének ez az alapvető elve.

A megváltás új teremtés, újjáteremtés. A Zsinat mélyrehatóan elemezte a modern világ helyzetét, amely, roppant haladása ellenére, minden eddiginél jobban „alá van vetve a hiábavalóságnak" (Róm 8). Csakis Krisztus az, aki „teljesen kinyilatkoztatja az embert önmagának", és ő „bizonyos módon minden egyes emberrel egyesült" (GS 22). A következőkben a pápa ezt a zsinati szöveget fejtegetve mutatja ki a megváltás titkának isteni és emberi dimenzióját. A világ megváltása legmélyebb gyökerében az igazvolt teljessége az Egyszülött Fiú emberi szívében, hogy általa megigazulássá váljék Isten gyermekeinek szívében. Isten hűséges teremtő szeretetéhez, az elől sem hátrál meg, hogy Fiát odaadja, „bűnné téve" értünk. Szeretetének, irgalmának megnyilvánulása, neve: Jézus Krisztus. Az ember, aki nem tud szeretet nélkül élni, Krisztusban találja meg újra igazi önmagát. Ámuldozva fedezi föl roppant értékét Isten szemében. Valójában ez az ámulat az evangélium „jóhírének", a kereszténységnek a lényege. Ez Krisztus „polgárjoga" az emberiség történetében: végleg visszaadta az embernek a bűntől tönkretett méltóságát és életének értelmét.

Krisztus titka az Egyház küldetésének és a kereszténységnek alapja. De hogy dialógust folytathassunk, meg kell ismernünk a többieket. A Zsinat mély

tisztelettel látja „az Ige magvait" a nemkeresztény vallásokban, fölidézi a zsidókkal közös nagy lelki örökséget. Isten azonban Krisztusban, Krisztus által nyilatkoztatta ki magát végképp; ezért Krisztus minden követőjének körülötte kell találkoznia és egyesülnie. Meg kell ismernünk egymást, el kell hárítanunk a teljes egység útjából az akadályokat; de addig is közösen meg kell vallanunk Krisztus titkát a világ előtt. Jézus Krisztus az Istentől ránk bízott küldetés szilárd elve és központja; és „ha ez a misszió ma nagyobb ellenállással találkozik, mint valaha, az csak azt mutatja, hogy nagyobb szükség van rá, mint valaha, és — az ellenállás dacára — jobban várják, mint valaha". Ezzel az apostoli és misszionárius magatartással közeledünk az emberek felé. A misszionárius magatartás kezdete mindig mély tisztelet az ember iránt (vö. Pál Athénban és a Nostra aetate zsinati nyilatkozat). „A misszió sohasem rombolás, hanem felkarolás, új építés, még ha gyakorlatban nem is felelt meg mindig teljesen ennek a magas eszménynek. És jól tudjuk, hogy az általa kezdeményezett megtérés a kegyelem műve", amelyben az embernek újból teljesen meg kell találnia önmagát. Ezért igen jelentős mindaz, amit a Zsinat, az emberi személy méltóságára való tekintettel, a vallásszabadságról szóló nyilatkozatában megállapított. Eljárásunkban példaképünk Krisztus és az ő tanítványai. Ő hozza nekünk az igazság megismerésével az igazi szabadságot. Ő áll a történelem folyamán mindazok oldalán, akik az igazságért szenvednek. És az Egyház, minden gyöngesége ellenére, követi őt az igazság szolgálatában.

III. A megváltott ember és helyzete a mai világban. Jézus Krisztus az Egyház útja, Tőle és általa halad az ember felé. Az Egyház nem maradhat érzéketlen az ember igazi java iránt. A valóságos, konkrét emberrel törődik, akinek sorsa közelről, feloldhatatlanul kapcsolódik Krisztussal. Az Egyház minden útja az emberhez vezet. Így tisztában kell lennie mindenkori helyzetével, lehetőségeivel és a haladásának útját álló akadályokkal. A mai ember állandó félelemben él, hogy ellene fordul az, amit önmaga alkotott, elképzelhetetlen pusztítást idézve elő. Miért? Mert a civilizáció haladásával nem fejlődik arányosan az erkölcs. A Teremtő a világot az ember uralma alá rendelte, aminek lényege „az erkölcs elsőbbsége a technika fölött, a személyé a dolgok fölött, a szellemé az anyag fölött." A jóléti társadalomnak „az erkölcstől ellen nem őrzött fogyasztói magatartása", szembeállítva az éhező népekkel, gigászi arányokban újítja meg a dúsgazdag és a szegény Lázár példabeszédét. Ez a dráma senkit sem hagyhat közönyösen. De nem lehetetlen, sőt igenis lehetséges, ha nehéz is, újjáalkotni a gazdasági élet szerkezetét. Csakhogy ez az értelem, akarat és szív őszinte megtérését követeli, a szolidaritás szellemét, az erkölcsi felelősségérzet elmélyülését. Mindig előttünk kellene lebegnie, mi lesz Krisztus mértéke az utolsó ítéleten (Mt 25). Hát még ha arra gondolunk, hogy étel és kultúra helyett fegyvereket és a pusztítás eszközeit nyújtottuk a fejlődő népeknek!

Századunk mindeddig sok anyagi és még több erkölcsi szenvedést hozott az embereknek. Reményt keltő tény volt az ENSZ megalakulása és az emberi jogok ratifikálása. De nemcsak a betűjüket kellene elfogadni, hanem a szellemüket megvalósítani. „Opus iustitiae pax", a békét az emberi jogok tisztelete biztosítja. Ezek figyelembe vétele nélkül nem beszélhetünk „humanizmusról". Az Egyház már a század első felében, a totalitárius rendszerek föllépésekor világosan körvonalazta álláspontját. Az állampolgárok kötelessége a közjó érdekében működni — tehát az Egyház tanítása jó polgárokat nevel —, az államhatalomé viszont a társadalom javáról gondoskodni, az egyes ember jogainak, szabadságának tiszteletben tartásával. A lelkiismereti és vallásszabadság kérdésével a Zsinat külön nyilatkozatban foglalkozott (Dignitatis humanae). A pápa nem részletezi a kérdést, elsősorban azért nem, mert „mindazokkal együtt, akik Isten nevéért a diszkrimináció és üldözés kínjait szenvedik, a Krisztus keresztjének megváltó erejébe vetett hit vezérel bennünket." De komolyan kéri minden illetékestől, respektálják a vallás jogait és az Egyház tevékenységét. „Nem kiváltságot kérünk, csupán egy elemi jog tiszteletét."

IV. Az Egyház küldetése és az ember sorsa. Minthogy az Egyház egyetlen élete Krisztus, minthogy Ő a megváltás titkában egyesült vele, az Egyháznak is mélyen egyesülnie kell minden emberrel. Krisztusnak az emberrel való egysége magában véve is misztérium. Erő és erőforrás az ember számára, hivatásának, isteni rendeltetésének végső beteljesülése, az élet minden talányán, viszontagságán és a halál határán is túl. Az Egyház éli ezeket a valóságokat, s ez „képessé teszi, hogy túllépjen az ideigvaló kötelékein, s ugyanakkor különös szeretettel és gonddal tartson számon mindent ennek az ideigvalónak határain belül." Krisztus szemével nézi az embert és teremtő nyugtalanságát, amelyben „ott dobog, ott lüktet a legmélyebben emberi: az igazság keresése, a jó kielégíthetetlen szüksége, a szabadság éhsége, a szép fájó vágya és a lelkiismeret hangja." Az emberség kincsét őrzi, amely kiteljesedik benne az istenfiúság misztériumával, a Lélek erejében. Az Egyház ma fokozott erővel hívogatja a megígért Szentlelket. De a lelkiek igénye határain kívül is megmutatkozik. Az emberek éhesek a Lélekre, mert igazságot, békét, szeretetet, jóságot, emberméltóságot éheznek. Minél hívebb az Egyház küldetéséhez, annál jobban szolgálja az embereket is. Ennek a szolgálatnak hármas az útja.

Az Egyház a Zsinat szerint „az isteni igazságért való felelősség közösségi alanya" Ezzel Krisztus prófétai hivatásában osztozunk. Ugyanazzal a hűséggel kell tennünk, ahogyan Ő hirdette az Atya szavát. Támogat ebben az igazság Lelke, a tévedhetetlenség és a „sensus fidei" adománya. „Az igazságért való felelősség azt is jelenti, hogy szeretjük, és hogy a lehető legjobban törekszünk megérteni, annak érdekében, hogy közelebb hozzuk önmagunkhoz és másokhoz, teljes megmentő hatalmában, ragyogásában és egyszerűséggel társult mélységében." Itt a pápa kitér a teológia nagy jelentőségére és a teológusok feladatára. Egyesítsék a hivő lelkületet tanulással és bölcsességgel. A

tudomány roppant haladásának korában a hitet is mélyebben kell kutatni, pluralista módon, de anélkül, hogy az alapigazságoktól eltávolodnánk. „Senki sem űzhet teológiát úgy, mintha ez csak személyes gondolatainak egyszerű gyűjteménye lenne, hanem mindenki tartsa észben, hogy szoros egységben áll az Egyház felelős igazsághirdető küldetésével." Krisztus prófétai küldetésében különleges részük van továbbá az Egyház pásztorainak. A Szentatya itt kitér a katekézisre (jelzi, hogy rövidesen megjelenik az erre vonatkozó pápai dokumentum), és a papok mellett a laikus hitoktatókhoz is van egy elismerő szava. De az igazságért való felelősség az Egyház minden tagjára vonatkozik (családi katekézis, a tudomány művelőinek magatartása stb.).

A Krisztus papi hivatásában való részvételnél a pápa elsősorban az Eucharisztiáról emlékezik meg, amely az egyesülés legtökéletesebb szentsége, új emberségünk legteljesebb kifejezője, „kimondhatatlan szentség". Krisztus áldozata építi föl az Egyházat, és az Egyház ebből él. Az Eucharisztia egyszerre áldozat, közösség és jelenlét; teljes kiterjedésében, minden oldalát figyelembe véve kell közelítenünk hozzá, a liturgikus szabályok gondos megtartásával. Ne éljünk vissza Krisztus határtalan bizalmával, amellyel itt ránk bízza magát! Az Egyház minden tagja állítsa életének központjába a szeretet e szentségét. — Szoros kapcsolatban áll vele a „metanoia", a bűnbánat: állandó megtérés igyekezete nélkül nem lenne hatékony az Eucharisztiában való részesedésünk. Helyes, hogy újabban az Egyház kiemeli a bűnbánat közösségi jellegét, de ez nem homályosíthatja el személyes, egyéni voltát. „Az embernek joga van a személyes találkozásra a megfeszített, megbocsátó Krisztussal."

Végül Krisztus királyi hivatásában való részvételünk a szolgálat készségét jelenti, amint ő is szolgált. Hiszen a szolgálat szelleméhez kiváló lelki érettség, önuralom szükséges. A Titokzatos Test minden tevékenysége csak akkor lehet áldásos, ha az egyéni hivatáson, felelősségen és kegyelmen alapul, kinek-kinek saját adománya szerint. A hivatáshoz való hűség, a „királyi szolgálat" készsége különösen fontos azokban, akiknek nagyobb a befolyásuk a többiekre: házasok, papok, szerzetesek. A pápa itt röviden kitér a cölibátusra: a papnak a maga módján éppúgy meg kell adnia a hű szeretet bizonyságát, mint a házasfeleknek. — Ma a szabadságot néha tévesen öncélnak tartják. Pedig csak akkor igazi nagy adomány, ha élni tudunk vele. Krisztus megtanít, hogy legjobb használata a szeretet, vagyis az önátadás és szolgálat.

A befejezésben a pápa, ismét a Zsinatra és VI. Pálra hivatkozva, az Egyházról mint anyáról és Máriáról, Jézus és az Egyház anyjáról beszél. Az Egyház anya, s egyben szüksége van anyára. Ha követi Máriát, akinek szíve alatt a megváltás titka testet öltött, akinek szíve kimeríthetetlen szeretettel fordul minden ember felé — hisz ez az anyaság titka —, akkor jó úton jár. A pápa imára hív fel mindenkit az Egyházért, és kéri az Egyház Anyját, imádkozzék együtt velünk, mint valaha az első pünkösd előtt, hogy mi is megkapjuk a Szentlelket, és tanúi lehessünk Krisztusnak a föld határáig.

S. M.

A PÁPA BESZÉDE A MAGYAROK FOGADÁSÁN

Ápr. 6-án, pénteken délben a Szentatya fogadta Lékai László bíborosprímást, nyolc magyar püspököt ill. segédpüspököt (köztük az újonnan kinevezetteket), valamint kíséretüket. Lékai prímás latin beszéddel köszöntötte a Szentatyát, és egy most kiadott magyar gyermekimakönyvet nyújtott át neki. A pápa néhány rögtönzött latin mondat után az alábbi olasz beszédet mondta:

Tisztelt és kedves Testvéreim!

Lehetetlen ki nem fejeznem mély örömömet, amikor ma először találkozom főpásztorok, papok és hivők ilyen kitűnő csoportjával, élén Lékai László bíborossal, akik a Collegium Germanicum-Hungaricum alapításának negyedik centenáriumára érkeztek Rómába.

Ezt az évfordulót már ünnepélyesen megülték múlt vasárnap, bíborosok és főpásztorok, magasrangú magyar hatóságok, a Német Szövetségi Köztársaság és Ausztria követe, valamint más személyiségek jelenlétében. Ez alkalommal megemlékeztek arról a nagy küldetésről, amelyet e kollégium századokon át betöltött szentéletű és tudós papok képzésében, akik nem ritkán felelősségteljes, magas helyre emelkedtek az Egyházban.

Mint ismeretes, a Magyar Kollégiumot 1579-ben alapította elődöm, XIII. Gergely. Kevéssel előbb, 1573-ban szervezte meg az új Német Kollégiumot, eszményi egyetértésben Loyolai Szent Ignác egyik szándékával.

Miután a Magyar Kollégiumnak nem sikerült elegendő anyagiakat biztosítani, az alapítását követő évben, 1580-ban a pápa egyesítette a Német Kollégiummal, és megbízta Malaspina apostoli nunciust, hogy küldjön Magyarországról 12 tanulót Rómába. De a pápa képviselője csak egyet tudott küldeni, minthogy nemzetetek abban a korban idegen megszállás alatt állt.

Számos buzgó pap és nagyhírű püspök került ki ebből a kollégiumból: elég megemlíteni Lósy Imre, Lippay György, Szelepcsényi György kiváló személyiségét, akik a 17. században, a gyászos szakadások idején megszervezték az egyházi életet. Nem akarok hallgatni Kisdi Benedekről, akinek csodálatos énekei ma is felhangzanak még templomaitokban. De mindnyájukat felülmúlja a múlt század nagy gondolkodója, teológusa és szónoka: Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök.

Ez a küldetés Magyarországot illetően egy idő óta megszakadt; de tudomásunkra jutott, hogy a közeljövőben újra kezdődik. (Utalás Lékai bíboros bejelentésére, hogy a közeljövőben két magyar papot küldenek a kollégiumba.) Addig is hő óhajomat fejezem ki, hogy azok a magyar papok, akiket a Német-Magyar Kollégiumban képeznek ki, az Egyház és a haza dicsőségére váljanak.

Különösen is üdvözlöm a már említett bíborosprímást, püspöktestvéreimet és a Német-Magyar Kollégium minden más volt növendékét, akik itt jelen vannak, vagy Magyarországon maradtak.

De ezekben a napokban ünneplitek a római Magyar Egyházi Intézet megnyitásának 50. évfordulóját is, amely 1940-ben kapta meg a Szentszék jóváhagyásának pecsétjét.

Szívesen emlékeztetek rá, hogy ebben az intézetben is egy sereg pap nevelkedett és tanult az Egyház és a haza javára. Örömmel üdvözlöm azokat a főpásztorokat, akik az Intézet növendékei vagy rektorai voltak, és velük együtt üdvözlöm tisztelettel és szeretettel mindazokat a papokat, akik a római Magyar Egyházi Intézetben tartózkodtak.

Az Egyháznak mint Anyának és Tanítónak joga és kötelessége, hogy olyan intézeteket alapítson és irányítson, amelyekben teljes szabadsággal kiképezheti és nevelheti fiait. „Az Anyaszentegyház — állítja a II. vatikáni zsinat — azt a megbízást kapta isteni Alapítójától, hogy hirdesse az üdvösség titkát minden embernek, és újítson meg mindent Krisztusban. Ennek teljesítése során kötelessége, hogy az ember egész életével foglalkozzék, a földivel is, amennyiben az összefügg mennyei hivatásával, és így sajátos részt kell vállalnia a nevelés fejlesztéséből és kiterjesztéséből" (Gravissimum educationis dekrétum, bevezetés). Továbbá: „Ez a szent zsinat újra kinyilvánítja az Egyház jogát ahhoz, hogy szabadon alapíthasson és igazgathasson minden fajtájú és fokozatú iskolát, amint ezt az egyházi tanítóhivatal már sokszor kijelentette. Emlékeztet arra, hogy ennek a jognak gyakorlása nagyon elősegíti a lelkiismereti szabadságnak és a szülők jogainak védelmét, valamint magának a kultúrának fejlődését is" (uo. 8).

Intézetetek római megnyitásának ötvenedik évfordulója alkalmat ad nekem és nektek, hogy röviden elmélkedjünk arról, milyen alapvető és elsőrendű fontosságú magának az Egyháznak életében olyan papok nevelése, akik egyszerre szentek és műveltek legyenek. Szentek, akik mély és eleven egységben élnek Krisztussal (vö. Jn 15,9k), életüket az övéhez igazítva (Gal 2,20; Fil 1,21), és napról napra megvalósítva az evangélium néha kemény követelményeit (vö. Mt 16,24; Mk 8,34); és ugyanakkor műveltek, vagyis Isten szavának, a szent tudománynak, az egyházi tanítóhivatal tanításának alapos ismerői, és képesek arra, hogy ezt a tanítást közvetítsék a hívek megvilágítására és irányítására, mint az Ige igazi szolgái (vö. Lk 1,2; Csel 6,4; 20,24; 2Kor 6,7; 2Tim 2,15).

Őszintén óhajtom, hogy az említett két intézet vezetői és tanárai, valamint növendékei minden erejükkel törekedjenek ezekre a célokra, megvalósítva, amit a II. vatikáni zsinat olyan élénken ajánl a nagyszemináriumokról és egyben az egyházi intézetekről szólva: „Bennük a növendékek egész nevelésének arra a célra kell irányulnia, hogy az Úr Jézus Krisztus, a Mester, a Pap és a Pásztor példájára igazi lelkipásztorokat formáljanak belőlük. Fel kell tehát készíteni őket az ige szolgálatára úgy, hogy mindig jobban behatoljanak Isten kinyilatkoztatott szavába, elmélkedéssel magukévá tegyék, ki tudják fejezni nyelvükkel és életükkel. Készítsék fel őket az istentisztelet és a megszentelés szolgálatára, úgy, hogy imádságukkal és a liturgikus cselekmények megünneplésével tudják gyakorolni az üdvözítés szolgálatát az eucharisztikus áldozat és a szentségek által. Végül készítsék fel őket a lelkipásztori hivatásra, hogy képesek legyenek az emberek elé állítani Krisztust" (vö. Optatam totius 4).

A nemes Magyarország főpásztorainak, papjainak és hivőinek ilyen kiemelkedő csoportja előtt önkéntelenül is fölmerül Szent István király emléke. Csodálattal és tisztelettel gondolok rá, aki a X—XI. század küszöbén, elnyerve elődömtől, II. Szilvesztertől királysága elismerését, elindította dicsőséges történeteteket, és joggal lett a haza atyja, a katolikus hit apostola, a magyarországi egyház megalapítója. Legyetek mindig büszkék erre a nagy szentre, aki tökéletes összhangba tudta hozni a keresztény hithez való ragaszkodást, az Egyház iránti hűséget és a nemzete iránti szeretetet!

Irántatok érzett jóakaratomat és szeretetemet kinyilvánítottam már abban a levelemben, amelyet tavaly december 2-án intéztem a bíborosprímáshoz, a főpásztorokhoz és velük együtt Magyarországon élő valamennyi kedves testvéremhez és gyermekemhez. Ebben a levélben azt írtam: meg vagyok győződve, hogy a katolikus egyház, amely olyan nagyfontosságú szerepet játszott a magyar történelemben, a jövőben is bizonyos értelemben alakíthatja hazátok lelki arculatát, szétsugározva fiaira és leányaira Krisztus evangéliumának fényét, amely annyi századon át megvilágította honfitársaitok életét.

E találkozó alkalmával meg akarom újítani szeretetem kifejezését, és arra buzdítalak, hogy folytassátok a buzgó és odaadó munkát, mindig megőrizve egymás között az összhangot. Élénk megelégedéssel vettem tudomásul, hogy különös és növekvő elkötelezettséggel szentelitek magatokat az ifjúság nevelésének. Ez elsőrendű kötelessége az Egyháznak, mert tudja azt, hogy „a fiatalok igen nagy jelentőségű befolyást gyakorolnak a mai társadalomban" (Apostolicam actuositatem 12). Keresik az igazságot, a szolidaritást, az igazságosságot; egy jobb társadalomról álmodoznak és hozzá akarnak járulni megépítéséhez; olyan társadalmat akarnak, ahonnan száműzik az önzést, de tiszteletben tartják az emberi személyek eredetiségét és megismételhetetlen voltát; átfogó és kimerítő választ keresnek az ember alapvető problémáira, az élet lényegi és egzisztenciális jelentésére vonatkozóan. A fiataloknak ezekre a követeléseire, ezekre a kérdéseire válaszoljatok állandó buzgósággal, bemutatva nekik Krisztust, az ő személyét, életét, üzenetét, amely, igaz, követelményeket támaszt, de tele van reménységgel és szeretettel. „Szellemünk, értelmünk, akaratunk, szívünk egyetlen iránya — írtam a minap — ez: Krisztus, az ember megváltója felé; Krisztus, a világ megváltója felé. Reá akarunk tekinteni, mert egyedül Benne, Isten Fiában van az üdvösség, megismételve Péter állítását: ‚Uram, kihez mennénk? Az örök élet igéi nálad vannak' (Jn 6,68; vö. Csel 4, 8-12)." (Redemptor hominis enciklika II. 7.) Folytassátok ezeket az erőfeszítéseiteket. Az Úr segít benneteket minden körülmények között vigasztalásával és kegyelmével.

E találkozás végén szerető üdvözletet intézek hozzátok jelenlevőkhöz, papjaitokhoz és híveitekhez, valamint Magyarország, Mária országa összes többi főpásztorához, papjához és hivőjéhez. Legyetek mindig szilárdak az Istenbe és Krisztusba vetett hitben (vö. 1Kor 16,13; Kol 1,23; 2,7; Zsid 4,14; 1Pét 5,9),

és adjátok át világosan a jövendő nemzedékeknek az Úr e páratlan ajándékát (vö. Róm 6,17; 1Kor 11,23; 15,3; 2Tim 2,2)!

Kérem nemzetetek számára a legszentebb Szűznek, égi Királynőjének anyai oltalmát; Szent István királyét, Magyarországi Szent Erzsébetét, „a szegények vigasztalóját, az éhesek kielégítőjét"; Boldog Hedvig lengyel királynőét, aki a 14. században népetek ragyogó ajándéka volt az én szülőhazámnak; mindazokét a férfi és női szentekét, akiket Magyarország Isten dicsőségére az Egyháznak és a világnak adott.

Tiszteletteljes üdvözletem és jókívánságaim szólnak a polgári hatóságoknak is, valamint mindazoknak a magyaroknak, akik nem osztják a ti hiteteket.

Mindnyájatokra, Magyarország minden főpásztorára, papjára, férfi és női szerzetesére és hívére bőséges apostoli áldásomat adom.

A BELGA PÜSPÖKI KAR KÖRLEVELE A GYERMEKÉVRE

Az 1979-es esztendőt az ENSZ gyermekévnek nyilvánította. Felhívja a kormányokat, magánszervezeteket és mindegyikünket, hogy ebben az időszakban különös figyelemmel forduljunk a gyermek felé. Egész szívvel csatlakozunk ehhez a szerencsés kezdeményezéshez. Ezért, ha csak futtában is, a gyermek szükségleteiről és ennek az évnek kivételes jelentőségéről szeretnénk írni nektek.

A felnőttek és maguk a fiatalok is tudatában vannak a mai társadalmat átjáró mély és gyors változásoknak. De eléggé tisztában vannak-e vele, mennyire befolyásolják ezek a teljesen új helyzetek a gyermek világát?

A nyugati országok nagy részében a gyerekek mindeddig ismeretlen kényelemben nőnek fel. A pedagógia máig elképzelhetetlen új módszerekre és technikákra hivatkozhat. A fejlődő országokban — amennyiben a társadalmi haladás politikai akaratához kielégítő anyagi eszközök társulnak — szintén kedvező fejlődés mutatkozik. A gyermekhalandóság erősen csökken. A tudomány nem sejtett távlatokat tár fel a higiénia és az orvosi gondozás terén. Az analfabétizmus elleni küzdelemben a tömegtájékoztató eszközök kihasználása megadhatja a gyerekeknek és szüleiknek is a hiányzó tájékozódást, illetőleg nevelést.

És mégis: a gyermek, ma inkább, mint valaha, sebezhető marad. Az igazi szeretet megkívánja, hogy számot vessünk a befolyásokkal, amelyeknek ki lehet téve: milyen veszélyekkel fenyegetik, vagy milyen lehetőségeket kínálnak fel neki. Mert nem veszthetjük szem elől, hogy a gyermek ellentmondásos lény: egyszer a nemeslelkűség lendülete vesz erőt rajta, máskor önző hajlamok. Ezért bármilyen lényeges is számára a gyöngédség és szeretet, ma már ez nem elég, hogy biztosítsuk szolid és harmonikus nevelését.

A gyermek élete veszélyeztetett. Állandó veszély számára a közlekedés. Belgiumban mindennap legalább egy gyerek holtan marad az utakon. Többen

megsebesülnek, egyesek életük végéig betegek maradnak. Hol érezheti hát magát a gyermek még nyugodtan, biztonságban? Hol játszhat még kedvére, az érintetlen természet világában? A felnőttek féktelen életritmusa kíméletlen próbára teszi a legkisebbek idegi egyensúlyát. Az utca és a hírközlő eszközök az erőszak és agresszivitás állandó látványának teszik ki még zsenge érzékenységüket. Ennél is súlyosabb a gyermek kizsákmányolása az olyan társadalomban, amely kezdettől fogva a lehetséges fogyasztót látja benne, és nem habozik felszítani benne a fogyasztás lázát, fölkelteni mesterséges vágyak és szükségletek minden fajtáját.

A gyermek élete igen gyakran szomorú! Az Egyházak Világtanácsa megjegyzi: „az iparosodott világban, mind a kapitalista, mind a szocialista országokban, a gyermekek a szeretethiány számos formájának és romboló befolyásoknak vannak kitéve". Gyakran a hatóságok is részben felelősek ezért a helyzetért.

Sokan tehernek tekintik a gyermeket. Igaz, vannak szülők, akik nagylelkűen vállalják sok gyermek fölnevelését, de kevés bátorítást kapnak rá. Sok lakást úgy építenek, hogy nincs benne hely a gyerekeknek. Nem egy szülőnek a gyermek éppenséggel ünneprontó: a gazdagság, szórakozás, kényelem utáni törekvésükben úgy szerepel, mint egy költségvetési tétel a többi között, mint hideg számítás tárgya! Ő a szülők viszályának és elválásának fő áldozata is. Különösen kínos a vendégmunkások gyermekeinek helyzete: tetszik, nem tetszik, alkalmazkodniok kell új szomszédságuk gondolkodásához és az eddigitől különböző iskolai követelményekhez.

Nyomatékosan felhívjuk a figyelmet a fizikai vagy szellemi fogyatékossággal született gyermekek sorsára. A gyöngék e leggyöngébbjei gyakorlatilag ki vannak zárva azokból a lehetőségekből, amelyekkel a jóléti társadalom az egészség, a jólét, a társadalmi haladás, a kultúra és a pedagógia terén rendelkezik. VI. Pál pápával azt a reményt fejezzük ki, hogy a gyermekév programjai „különleges elsőbbséget biztosítanak az előnytelen helyzetben levő gyermekek szükségleteinek" (1978. jún. 28-i kihallgatás). Jelezni akarjuk támogatásunkat azoknak az akcióknak is, amelyek törekszenek kiküszöbölni az éhséget, a betegséget, az analfabétizmust, a háborút a harmadik világ gyermekeinek életéből. Mert ne feledjük soha, hogy a mi országaink gyermekeinek jövője szoros kapcsolatban van az egész világ gyermekeinek sorsával. Életük csak abban a mértékben válik emberibbé, amennyiben befogadóképesebb és igazságosabb társadalom alakul ki.

Eléggé figyelünk-e a gyermek szívének tulajdonságaira? Ha a felnőttek nem fojtják meg benne a vágyat, hogy önmaga legyen, akkor sokat tanulhatnak a vele való érintkezésből. A gyermek gyakran az egyszerűség, öröm és spontaneitás hírnöke. Még képes csodálkozni! Dinamikus képzelete és alkotó hajlama megannyi felszólítás a megújulásra. A felnőttnek is ösztönző lehet, hogy merészebb legyen és hitelesen megvalósítsa önmagát. Fontos, hogy igazán előzékenyek legyünk a kicsinyek iránt, és méltó életet biztosítsunk nekik.

Országainkban számos dicséretes kezdeményezés található. A gyermek évének nem feladata új szervezetek vagy intézmények létrehozatala, hanem a meglevők kihasználása, nagyobb távlatban és megújult buzgalommal. Minden tevékenységnek abból a szemléletből kell kiindulni, hogy a gyermek ember és az emberi közösség tagja. El kell ismerni minden gyermeket jogalanynak. Minden gyermeknek létezése elejétől joga van a sajátos helyzetének megfelelő támogatásra. Ezeknek a szempontoknak jobban bele kellene hatolni a közvéleménybe, a törvényhozásba és a társadalmi szerkezetekbe.

A család legyen különösen érzékeny minden gyermeknek a támogatásra és adottságainak tiszteletére való joga iránt. Ha a gyermek úgy érzi, hogy szülei nem fogadják el úgy, amilyen, egész életén át megőrzi e csalódás nyomait. Bárcsak a gyermekév ösztönözné a szülőket, hogy legyenek nagyon figyelmesek gyermekeik alapvető szükségei iránt! A gyermeknek oltalom alatt és biztonságban kell éreznie magát; ez mindenekelőtt szülei jó egyetértésétől függ. Egészséges családi légkörben a gyermek érzi, hogy elfogadják annak, ami; védve érzi magát a társadalom nyers támadásai ellen; önálló személyiségnek ismerik el; komolyan veszik; engedik, hogy kifejezze magát és meghallgatják; felajánlják neki a tekintély támogatását, amire a fiataloknak szükségük van, hogy megtanuljanak igazán szabadok lenni. Apjában és anyjában sikerült életű felnőttek példáját találja. Eszményként gondolhat rájuk, azonosulhat velük. Röviden: ha a szülők felfogják és szívükre veszik feladatukat, akkor a gyermek megkapja azt a figyelmes és okos szeretetet, amelyre joga van, hogy kiegyensúlyozott és boldog emberré váljék.

Az iskola, az ifjúsági mozgalmak és csoportok olyan környezetet alkothatnak, ahol a fiatalok és gyerekek értékelést, támogatást találnak. Sok tanító, nevelő, vezető igyekszik ilyen légkört megvalósítani. Eléggé megbecsülik-e odaadásukat? A gyermekévnek alkalmul kellene szolgálnia szorosabb kapcsolatra a fiatalok szülei, tanítói, irányítói között. Ha mindezek a felelősök nyílt és rokonszenves légkörben találkoznak, akkor önként gondot fognak viselni a gyermek valódi szükségleteire.

Senki sem maradhat érzéketlen a gyermekekre nehezedő fenyegetések iránt. Akik életszabályul az evangéliumot veszik, különösen is érzékenyek lesznek ebben a tekintetben. Jézus Krisztus, akinek szavát és példáját akarják követni, kivételes figyelmet tanúsított a gyermekek iránt. Nagyon szigorúnak mutatkozott azokhoz, akik szeretetlenek hozzájuk. A gyermek egyszerűsége, készsége, ártatlansága mindmegannyi ösztönző példa a szemében a felnőttek számára. És jelezte, hogy előszeretete azoké, akik gondjukba veszik a gyermekeket: „Aki befogad egy ilyen gyereket az én nevemben, engem fogad be" (Mk 9,37).

Reméljük, hogy az ENSZ felhívása mély visszhangra talál minden keresztény szívében. Jézus Krisztus Lelke azt a vágyat önti beléjük, hogy Isten minden gyermeke a meleg rokonszenv légkörében élhessen. A Lélek indítására a keresztény szülők és nevelők igyekeznek majd a megkeresztelt gyerekeket elve-

zetni ahhoz, aki mint a gyermekek Barátja mutatkozott be. Megtanítják őket, hogy belőle merítsenek erőt, aki kijelentette: „Hagyjátok, hadd jöjjenek hozzám a kicsinyek, ne akadályozzátok őket, hisz ilyeneké az Isten országa" (Mk 10,14).

Azt kérjük a kereszténytől, csatlakozzanak a hivatalos helyekhez és az ország minden polgárához, hogy 1979-ben komoly erőfeszítés történhessék a gyerekek érdekében. Bárhol is vagyunk: otthon, munkahelyen, útközben, magatartásunk kihatással van a gyermekek életére. Ha felnőttek és fiatalok egyesítik erejüket, olyan társadalmat alkothatnak, amelyben a gyermek megtalálhatja a jogosan igényelt tiszteletet, támogatást és szeretetet.

EGYHÁZATYÁK A BŰNBÁNATRÓL

A szentatyák írásait tanulmányozva könnyen belátjuk, hogy az Egyház kezdettől fogva tudatában volt: a keresztségen kívül van egy másik mód is a bűnbocsánatra, amelyet az Üdvözítő apostolaira bízott. Elutasította a túlzó szigort, amely bizonyos bűnökre, főleg a hittagadásra nem akart bocsánatot adni, másrészt megkívánta a nyilvános bűnökért a nyilvános penitenciát. Főleg az eucharisztia méltatlan vételétől való félelem és a szerzetesi intézmény kialakulása sürgette a bűnbánati fegyelem módjának formálását. A középkori századok és főleg a tridenti zsinat rögzítette a mai formát, amelyet a II. vatikáni zsinat csak némileg módosított.

Szent Ciprián, püspök, vértanú (III. sz.): Levél (8) a karthágói papokhoz és diakónusokhoz

Az Anyaszentegyház szilárdan áll a hitben. Bár egyesek az erőszaktól megfélemlítve — akár mivel állásukat féltették, vagy más emberi tekintetből — hitüket megtagadták s így elbuktak, mégsem szabad tőlük teljesen elfordulni. Hittagadásuk által ugyan elszakadtak az Egyháztól, mégsem hagyhatjuk teljesen magukra őket. Amint mindig hangsúlyoztam, most is sürgetem: ne forduljunk el tőlük, hanem buzdítsuk őket, hogy tartsanak bűnbánatot, hátha valamiképpen bocsánatot nyernek Attól, akinek hatalmában áll ezt megadni.

Lássátok be, testvéreim, hogy nektek is így kell cselekedni, hogy azok, akik elestek, a ti buzdítástok által jobb belátásra térve (metanoia!) megújhodjanak. Akkor a közösségbe visszatérve ismét megvallják hitüket, és jóváteszik korábbi eltévelyedésüket.

Nagy Szent Vazul (IV. sz.): A 16. homíliából

„Közel az Úr azokhoz, aki töredelmes szívűek, és megmenti azokat, akik alázatosak" (Zsolt 33,19). Jósága révén, amely kiárad mindenre, Isten közel van mindenkihez. Mi távolodunk el tőle bűneink révén. „Mert akik eltávolodnak tőled, azok elvesznek" (Zsolt 72,27). Viszont jótetteink közelebb visznek Istenhez. Ugyanígy közel visz hozzá a töredelmes szív is.

Ismétlem tehát: az Úr közel van azokhoz, akik lélekben alázatosak, vagyis kivetik szívükből a természetes emberi hiúságot, büszkeséget. Nem lesz nehéz ezt megtenni, ha arra gondolunk, hogy a bűn is megalázza, sőt valamennyi földi

dolog között a legjobban megalázza az embert. A bűn földhöz tapasztja, tehát mintegy letiporja az emberi lelket; mint a paradicsomi bukás kígyója, „földön kúszik és port eszik."

Tehát akik bűnben élnek, azok sem kerülhetik el a megalázást, de ez nem az „Istennek tetsző alázat". Csak azok, akiket Isten lelke vezérel és megvallják nyomorúságukat: „mintegy szemetje lettünk e világnak" (1Kor 4,13), ezek a lélekben alázatosak lesznek elsők a mennyek országában.

Nagy Szent Leó pápa (V. sz.): Az Egyház előírásai a bűnbánatra vonatkozólag Isten gazdag irgalma segítségére siet azoknak is, akik elestek. Isten „sok karú" irgalmassága átöleli őket, hogy az örök élet reményét ne csak a keresztség kegyelme, hanem a bűnbánat orvossága is megerősítse. Vagyis azok, akik eljátszották a keresztségben kapott kegyelmet, ha önként elítélik önmagukat, elnyerhetik bűneik bocsánatát. De az isteni Jóság úgy intézkedett, hogy megbocsátó irgalma nem nyerhető el másképp, mint a papok imája által. A legfőbb Közvetítő Isten és ember között, az ember Jézus Krisztus, Egyházának adta a hatalmat a bűnök megbocsátására. A bűnbánattartás rendes módja tehát a bűnök megvallása, amely megnyitja az utat a bűnbánat szentsége felé azok számára, akik készek üdvös jóvátétel teljesítésére. Jézus Krisztus az ő Egyházát bízta meg azzal, hogy a bűnbánattartás útján végigvezessék azokat, akik megvallják bűneiket: az Egyház engedi őket e Szentség fölvételéhez a feloldozás kapuján keresztül, miután üdvös elégtétel révén kellően megtisztultak. Maga az Üdvözítő működik közre ebben a folyamatban, és ott áll mindig azok mellett, akikre e szentség kezelését rábízták. Arról is meg lehetünk győződve, hogy a Szentlélek is ott van, ha kellő módon teljesítjük e szentség felvételekor kötelességeinket, és ha valaki kellő javulást tanúsít, az a Szentlélek műve bennünk.

Nagy Szent Gergely pápa (VII. sz.): Dialógus (3).

Sokféle foka van a töredelemnek, mert a különféle bűnök különböző fokú bánatot keltenek a bűnbánó lélekben. Mégis két fő fajtája van.

Az Isten után szomjazó lélekben először a félelem ébred fel, amikor rádöbben bűnei nagyságára: torkát sírás fojtogatja, az örök büntetés gondolata félelemmel tölti el. Ha ez a bánkódás hosszabb ideig tart, a lélekben fölébred a remény, lassan kiszorítja a félelmet, és helyet ad a megbocsátás megnyugtató tudatának. A lélekben fellángol a hála és szeretet, vágyódás a mennyei örömök után, és most ugyanaz a lélek, amely előbb siránkozott a büntetéstől való félelem miatt, ismét könnyekre fakad, mert arra gondol, hogy bűnei miatt az Isten országába való belépése halasztást fog szenvedni. (A tisztítóhely gondolata. Ford.) A mennyei örömök élvezetének ilyen távolabb tolódása még nagyobb szomorúsággal töltheti el, mint az örök kárhozattól való félelem.

Mint látjuk, a félelemből fakadó töredelem, ha igazi, elvezeti a lelket a szeretetből fakadó töredelemhez, amely fölötte áll az előbbinek.

Válogatta és fordította Miskolczy Kálmán

II. JÁNOS PÁL ÉS LATIN-AMERIKA TALÁLKOZÁSA

„Ez az út elsősorban zarándoklat: a pápa le akar térdelni a guadalupei Miasszonyunk csodás kegyképe előtt Mexikóban, hogy segítségét és anyai pártfogását kérje pápai szolgálatára, és elismételje neki: Totus tuus sum ego, s hogy kezébe helyezze Latin-Amerika evangelizálásának jövőjét." Így kezdte II. János Pál búcsúüdvözletét január 25-én reggel a fiumicinói repülőtéren. Még két célját jelölte meg útjának: „hogy hirdesse az evangéliumot sok millió testvérének", és „hogy részt vegyen latin-amerikai püspöktestvéreinek III. általános konferenciáján . . . segítse és megerősítse püspöktestvéreit."

Az utolsónak említett ok nyújtott alkalmat az útra. 1955-ben Rio de Janeiroban, az Eucharisztikus Világkongresszuson kezdték érezni a latin-amerikai püspökök, hogy szorosabb kapcsolatban kell állni egymással, mert problémáik jó része közös, s egységes állásfoglalás erőt jelent a megoldáshoz. Másodszor 1968-ban Medellinben (Kolumbia) találkoztak. A Zsinat szelleme megújulást kívánt, az akkori politikai helyzet nem egy országban surlódásokat hozott létre az államvezetőkkel, a hívek addigi hagyományos világképét és vallásgyakorlatát új áramlatok vették körül. A konferencia eredményeképpen napvilágot látott 16 határozat, a már híressé vált „medellini dokumentumok" (vö. Szolgálat 31). Hangjuk prófétai, tartalmuk a hívők konkrét helyzetét veszi tekintetbe: új korszakot jelentettek a latin-amerikai katolikusok életében. A történelem azonban nem áll meg. Fel kellett mérni az eredményeket, szembenézni az újabb fejleményekkel, „számot vetni a bonyolult társadalmi, politikai adottságokkal, s ezekbe az evangélium hirdetésének gyümölcsöző kovászát elvetni", mint a pápa fenti üdvözletében fogalmazta. Tíz év után szükségesnek látszott tehát összehívni a III. általános konferenciát a mexikói Pueblába, „az evangelizáció jelene és jövője Latin-Amerikában" témával. 1978 őszére volt kitűzve, de a két pápa halála miatt át kellett tenni 1979 elejére. Így lett ez II. János Pál számára az első nagyobb alkalom, hogy Olaszország határain túl találkozzék az egyház egyik legjelentősebb közösségével (a kb. 320 millió dél-amerikai katolikus az egyháznak csaknem felét teszi ki), s így vált első nagyobb feladatává: irányítást adni a harmadik világ problematikáját élő híveknek, s ezzel egyszersmind saját elgondolásának alapelveit is kifejteni.

Nem véletlen, hogy a pápa a dominikai köztársaságot (San Domingót) választotta pihenőállomásául. Szimbolikusan végig akarta járni az utat, amelyet Kolumbus megtett, amerre az első misszionáriusok utaztak Amerika felé, s a kivándorlók ezrei is. Mexikóba érkezve, a guadalupei Miasszonyunk bazilikában 27-én koncelebrált megnyitó szentmisében imába foglalt beszéd keretében helyezte egész útját és a konferenciát az Úr szolgálóleánya elé. A nép meg-

érezte, hogy a lengyel pápa ugyanazon a Márián keresztül jut Krisztushoz, mint ők. Minden várakozást felülmúló szeretettel övezték, ünnepelték. Izelítő volt ebből, hogy három órára volt szüksége, míg a szó szoros értelmében lépésben haladó autója a város közepétől az alig 18 km-re fekvő bazilikába ért.

Nemcsak jelképesen, hanem ténylegesen is a népnek, a legszegényebbeknek, legmegpróbáltabbaknak szentelte mexikói tartózkodásának legnagyobb részét. Még 26-án felkereste a dominikai köztársaság egyik szegénynegyedét. 29-én Oaxacába (a mexikói fővárostól kb. 600 km-re), az ország egyik legszegényebb vidékére repült. Félmillió indián jött össze a környékről. Képviselőjük zapotec nyelven köszöntötte a pápát (aki spanyol szöveg alapján kísérte figyelemmel), kiemelve: „Elvették jó földünket, hogy legelőt csináljanak belőle maguknak. A tehenek jobban élnek, mint mi indiánok." Válaszában a Szentatya hangsúlyozta: „A pápa és az Egyház veletek van, szeret benneteket. Szereti személyeteket, kultúrátokat, hagyományaitokat, csodálja csodálatos múltatokat, és a jelenben bátorít benneteket." Majd kitért a földművesek szomorú helyzetére, akik a földreform hiánya miatt nagy számban menekülnek a városokba, s ott embertelen proletársorba kerülnek. „A pápa szószólója akar lenni azoknak, akik nem tudnak beszélni, illetve beléjük fojtották a szót." Ezért hirdeti az Egyház nevében: „Nem igazságos, nem emberi, nem keresztény nyilvánvalóan igazságtalan helyzetek fenntartása." 30-án Guadalajarában, Mexikó második legnagyobb városában szintén elsőnek egy szegénynegyedet keresett fel, „akiket azért szeret, mert ők Isten kedveltjei", de ugyanakkor felszólította a felelősöket, dolgozzanak nagyobb igazságosságért, s ha kell, a sajátjukból adjanak, hogy mindenkinek meglegyen a megfelelő lakása, ruhája, élelme, munkája, kultúrája. Még mielőtt a guadalajarai székesegyházba ment, helikoptere leszállt egy sportpálya közelében, hogy üdvözölje a rá váró 80 000 munkást. Sokukkal szót váltott, s mivel sokan családjukkal voltak jelen, a munka keresztény szemléletén kívül különösen a család szerepére mutatott rá: az evangelizálás a keresztény családban kezdődik, a szülők nevelik először hitre gyermekeiket. A közeli zapopanj Miasszonyunk szentélyben a Mária-tisztelet és a népi vallásosság összefüggéséről elmélkedett. Utolsó mexikói állomásán (31-én), a fővárostól kb. 1000 km-re északra fekvő Monterreyben több százezer munkáshoz és campesinóhoz szólt. (A városnak csaknem másfél millió lakosa van, s aznapra még ugyanannyi özönlött oda.) „A pápa barátként és testvérként jött hozzátok, mint munkatárs, mert a mexikói Monterrey hasonlít a Krakkó melletti Nova Hutához. A pápa sohasem felejti el a második világháború éveit, amikor ő maga is kemény fizikai munkát végzett. Megismerte a napi fáradtság, a másoktól való függés terhét, a munka egyhangúságát." Majd hozzáfűzte: „A munkásoknak joguk van ahhoz, hogy érdekeik védelmére szervezeteket hozzanak létre, hogy részt vegyenek a termelt javak szétosztásában . . . A latin-amerikai népek joggal követelik, hogy adják vissza nekik a javakért való felelősséget, és biztosítsák azokat az általános feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy saját szellemüknek megfelelően és minden érdekelt embercsoport közreműködésével fejlődjenek."

A szegényebb néposztályokon kívül természetesen találkozott a pápa másokkal is: fiatalokkal (közép- és főiskolásokkal), szeminaristákkal, papokkal, nővérekkel. Valóságos rekord, hogy e hét nap alatt, átlag 15 órás „munkanapjain" több mint 30 beszédet, elmélkedést tartott. Ezek közül nem hiányzott a válasz a diplomáciai testület üdvözletére Mexikóban és az államelnöknek San Domingóban. (Mexikóban az elnök csak magánszemélyként várta, mert a századeleji események utóhatásaként még ma sincs diplomáciai kapcsolat a Szentszék és Mexikó között.) A latin-amerikaiak megérezték, amit L. Boff ismert brazil teológus, a „felszabadulás-teológia" egyik szóvivője így fejezett ki: „A pápa nem Mexikót látogatta, hanem a mexikói népet. Evvel a pápaság új módszerét akarom hangsúlyozni. A pápa mint az Egyház feje rendszerint más kormányfőkkel érintkezik. II. János Pálnál a pásztornak nyájához való viszonyát látjuk, mély rokonszenvtől és magával ragadó közvetlenségtől átszőtt viszonyt."

Harmadik céljának elérésére a pápa kezdettől kiemelte a püspöki kollegialitás fontosságát. Evvel a szellemmel jött Pueblába, mint az Egyház látható feje, akitől Krisztus várja, hogy megerősítse testvéreit. A püspökök s a hívek nem egy ponton várták is irányító szavát. Medellinben a latin-amerikai egyház sorsközösséget vállalt a lakosság nagy többségét kitevő szegény, elnyomott tömegekkel. De hogyan valósítsa meg ezt? Kevesen, de voltak, akik azt várták, hogy Puebla visszakozót fúvat, s „lelkibb", kevésbé elkötelezett egyházat állít a hívek elé. Mások az egyház közvetlen beavatkozását akarták a társadalmi-politikai változások siettetésére. A pápa már a guadalupei megnyitó szentmisén világosan kijelentette: „Nem azért jöttünk itt össze, hogy tíz év után újra kezdjük vizsgálni ugyanazt a problémát, hanem hogy új szemszögből vegyük tekintetbe." Medellin „reményt keltő felhívás volt kereszténybb és emberibb célokra, éppen azáltal, hogy a latin-amerikai embert teljességében szemlélték, hogy előszeretetüket — bár nem kizárólagosan — a szegények felé irányították, és hogy kimutatták az emberek és népek teljes felszabadulása utáni vágyukat." A szentmise után, a jelenlevő papokhoz és szerzetesekhez intézett szózatában azonban a másik oldalra is figyelmeztetett: „Ti papok és szerzetesek vagytok, nem pedig szociális vezérek, politikai vezetők vagy egy evilági hatalom tisztviselői."

Ilyen előkészítés után mondta el jan. 28-án a konferencia megnyitó beszédét, amelyet egyesek fontossága miatt „szóbeli enciklikának" neveztek el. Alapgondolata: A Krisztusba vetett igaz hit elvezet az Egyház helyes megértéséhez és az ember valódi értékeléséhez. A szolid krisztológia képesít arra, hogy az evangélium értelmezéséből ne szűrjék ki Krisztus istenségét. A helytelen egyháztan fő hibája Latin-Amerikában az Egyháznak és Isten országának szétválasztása. Ez utóbbit erősen szekularizált értelemben veszik, azonosítva a társadalmi struktúrák változásával és a szociális-politikai elkötelezettséggel. Az emberről szóló igaz tant az Egyház képviseli, amely „teljességében kívánja előmozdítani az emberi méltóságot, de saját küldetésén belül, amelyik vallásos, nem pedig szociális vagy politikai jellegű." Ezért síkra száll az ember jogaiért, de a szabadság helyes keresztény fogalmából kiindulva: szabadulás mindattól,

ami elnyomja az embert, de főleg a bűntől és a gonosztól; szabadulás a kiengesztelődés által, mert Isten Atyánk, s ez közösségbe fon. A papokra utalva hozzátette: „Ne ámítsuk magunkat: az egyszerű és alázatos hívek ösztönszerűen, mintegy evangéliumi ösztönnel megérzik, ki az, aki az Egyházban az evangéliumot szolgálja, s ki az, aki kiüresíti jelentését, és más érdekkel elfojtja." Gyakorlati téren a család, a papi és szerzetesi hivatások meg az ifjúság problémáinak tanulmányozását ajánlotta a konferencia résztvevőinek figyelmébe.

A konferencia záróokmányát, amelyet a pápa március végén hagyott jóvá, „Az Egyház szava" rovatban ismertetjük majd. Itt csak néhány szempontra szeretnénk felhívni a figyelmet. A 403 résztvevő (187 püspök, 33 világi — köztük 10 nő, 4 indián —, teológusok, szociológusok, más keresztény egyházak képviselői stb.) az előre elkészített munkadokumentumot teljesen átdolgozta. A Szentatya szavainak hatása érezhető a záróokmányon. Eugenio Sales, Rio de Janeiro-i bíboros szavai szerint „Puebla nem zárta be az egyházat a sekrestyébe", azaz megerősítette a szegények iránti elkötelezettséget, a teljes ember felszabadítását. De ugyanakkor a püspökök (akiknek egyedül volt szavazati joguk a végső szöveg megállapítására nézve) a második okmánytervezetből egyetlen pontot vetettek el, amely szerint „az evangelizáció gazdagodik a felszabadulásra vonatkozó teológia építő szempontjaival." Fölöslegesnek és félreérthetőnek tartották ezt a kijelentést, mert nem egy teológiai irányt akartak kiemelni, hanem az Egyház általános felfogását tanítani. — Valamennyien egyetértettek a család mellett a Latin-Amerikában oly fontos bázisközösségek szerepének hangsúlyozásában.

„Evangelizálni nemcsak annyit jelent, mint Krisztusról beszélni" — mondta a pápa a febr. 14-i általános kihallgatáson, két nappal a pueblai konferencia befejezése után, s erre utalva. „Krisztust hirdetni azt jelenti, hogy úgy járunk el, hogy az ember, ennek az üzenetnek címzettje, higgyen, azaz önmagát lássa Krisztusban, hogy Benne találja meg életének igazi kiteljesedését." A Szentatya kétségtelenül így hirdette Krisztust Mexikóban, és azt is látta, hogy latinamerikai püspöktestvérei is tanúskodnak arról: Krisztus szeretete ösztönzi őket (2Kor 5,14).

B. A.

II. JÁNOS PÁL ÉLETRAJZA

A Szentatya 40. számunkban közölt életadataira több helyreigazítást kaptunk Lengyelországból. Reméljük, hogy az alábbi életrajz már minden részletében pontos.

Karol Wojtyla 1920. máj. 18-án született Wadowice akkori járási székhelyen. Apja Karol, édesanyja Emilia Kaczorowska. Gyermek- és ifjúkorát otthon töltötte. A helyi elemibe járt (1927—31), majd az állami gimnáziumba (1931—38). 1929-ben elvesztette édesanyját, és így a gyerekek nevelésének egész súlya az apa vállára nehezedett. Katonaemberként — a lengyel hadsereg tisztje volt — készítette őket elő az élet nehézségeire. 1941-ben Krakkóban halt meg. Karol bátyja, Edmund orvos lett. Szülőhelyüktől nem messze működött, ott a kórházban fertőzést kapott és vörhenyben meghalt 1932-ben.

Érettségi után Karol a Jagelló-egyetemre ment Krakkóba. Beiratkozott a bölcsészkarra (1938/39): lengyel irodalmat és művelődéstörténetet tanulmányozott. Később is megőrizte az irodalom iránti nagy szeretetét. — A háború kezdete itt érte. Sok társához hasonlóan munkásként kellett megélhetését biztosítania. Kőbányában, majd vegyi gyárban dolgozik két évig. Tagja egy színészcsoportnak, mint rendező és szereplő járja a várost, ápolva a hazafiasság és ellenállás szellemét (1940—41). Színműveket is írt (az olasz rádió nemrég adta elő „Az aranyműves műhelyében" c. erkölcsi célzatú történetét).

1942-ben a papi hivatást választva belép a krakkói szemináriumba, amely akkoriban illegálisan működött: a hitleri megszállók tilalma ellenére is fölvett jelentkezőket. Amikor az 1944-es varsói fölkelés következtében a Gestapo razziát rendez, Sapieha érsek a kispapok egy csoportjával együtt őt is rezidenciájában helyezi el. Itt maradnak „házi őrizetben" Krakkó felszabadulásáig (1945. jan. 18), minthogy a németek kutatnak utánuk. A háború után már hivatalosan folytathatja teológiai tanulmányait. 1946. nov. 1-én az érsek pappá szenteli. Első miséjét halottak napján mondja a Wawel székesegyház Szent Leonárd-kriptájában.

Szentelés után tanulmányai folytatására Rómába küldik. A belga kollégiumban lakik, és a domonkos Angelicumban tanul (1946—48). A teológiai doktorátusra Garrigou-Lagrange professzornál készíti tételét Keresztes Szent János hitértelmezéséről. A vizsgákat is itt teszi le. — Közben 1947 nyarán Franciaországban, majd Belgiumban és Hollandiában a lengyel emigránsok között dolgozik, és tanulmányozza a JOC mozgalmat.

1948-ban hazakerül, kiegészíti tételét és a krakkói egyetem teológiai karán Wicher László professzornál szerzi meg a teológiai doktorátust. 1948/49 káplán Niegovic faluban, 1949—51-ig pedig a krakkói Szent Flórián templomban. 1951—1953 között szabadságot kap, az egyetemen etikát hallgat és habilitációra készül. 1953-ban habilitál ott erkölcstanból. Utána az érseki szeminárium erkölcstantanára. 1953/54-től a teológiai fakultáson erkölcstanprofesszor. 1954-ben a lublini Katolikus Egyetem bölcsészeti karán is előadásokat tart, majd az ottani erkölcstani katedrát foglalja el.

1958. júl. 4-én XII. Pius Krakkó segédpüspökévé nevezi ki. Jelmondata: „Totus tuus" (egészen a tiéd, ti. a Szűzanyáé). Szept. 28-án szentelik püspökké. Pásztorbotját és mellkeresztjét szülővárosától kapja ajándékba.

1962. jún. 16-ától, az érsek halála után, káptalani helynök, majd 1963. dec. 30-án VI. Pál Krakkó érsekévé teszi. 1964. márc. 8-án foglalja el érseki székét. 1967. jún. 26-án a pápa bíborossá nevezi ki.

Részt vesz a II. vatikáni zsinat ülésein, többször felszólal, és különösen a 13. lelkipásztori konstitúció kidolgozásában van nagy szerepe. Ugyancsak közreműködik a püspöki szinódusokon, 1971-től mint a főtitkári tanács tagja. 1974-ben az evangelizálás témájának egyik relátora. 1971 októberében részt vesz Rómában P. Kolbe boldoggá avatásán. Hazájában a püspökkari konferencia helyettes elnöke, az egyházi tanulmányokkal és a világiak apostolságá-

val foglalkozó bizottságok elnöke. 1976 nagyböjtjén lelkigyakorlatot ad a Vatikánban. 1977-ben a mainzi egyetem tiszteletbeli doktorává avatja.

1978. okt. 16-án pápává választják.

Művei. Quaestio de fide apud S. Joannem a Cruce (teológiai doktori dolgozata), in: Collectanea theologica 21(1950), 418—468. (Lengyelül: Ateneum kaplanskie 42(1950), 24—42, 103—114).

Ocena mozliwosci zbudowania etyki chrzescijanskiej orzy zalozeniach systemu Maxa Schelera (Lehetséges-e a katolikus etika felépítése Max Scheler rendszere alapján?) Lublin 1959, 135 o. (Habilitációs munkája)

Milosc i odpowiedzialnosc. Studium etyczne. (Szeretet és felelősség. Etikai tanulmány.) Lublin 1960, 246 o. (1962-ben bővített kiadás Krakkóban.) Franciául: Amour et responsabilité (Henri de Lubac előszavával), Paris 1965. Olaszul: Amore e responsabilità, Torino 1978[2].

Idee przewodnie soborowej konstytucji o Objawieniu (Az isteni kinyilatkoztatásról szóló zsinati konstitúció főgondolatai). Krakkó 1968, 205 o.

Osoba i czyn (Személy és tett). Krakkó 1969, 325 o.

U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II. (A megújulás alapjai. A II. Vaticanum megvalósításáról szóló tanulmány.) Krakkó 1972.

Segno di contraddizione (Az ellentmondás jele). Ed. Vita e Pensiero 1977. (Vatikáni lelkigyakorlatának szövege) — Lengyelül: Znak, któremu sprzeciwiac sie beda. Poznan 1976, 152 o. Németül: Zeichen des Widerspruchs. Benziger/Herder 1979.

1962—67 közti főpásztori írásaiból és beszédeiből válogatás az 1978-ban Rómában megjelent „Il buon pastore" (A jó pásztor). — Verseinek gyűjteménye megjelenőben van Lengyelországban. Megjelent olasz fordításban is.

Igen sok cikket írt vagy egy tucatnyi lengyel folyóiratba, közülük ismertebbek: Ateneum Kaplanskie (Papi Ateneum), Polonia Sacra, Tygodnik Powszechny (Általános Szemle), Znak (Jel).

R.

„HISZEK JÉZUS KRISZTUSBAN"

Szeretném elmondani, mit próbálok gondolni és élni, amikor azt mondom: keresztény szeretnék lenni. Így kell mondani: szeretnék. Mert keresztény gondolkodás szerint végső soron Isten ítéletére kell hagynunk, vajon igazán azok vagyunk-e — elméletben és mindenekelőtt gyakorlatban —, aminek tartjuk magunkat, és ami természetesen társadalmilag és egyházilag, a hétköznap felszínén vagyunk is.

Olyan ember szeretnék lenni, aki szabad és remélni tud, aki felfogja és megvalósítja, hogy saját szabadságára van bízva; ez a szabadság egy életen át önmagát teljesíti be, és végleg megalkotja belőlem, ami az ember elgondolásaként előttem lebeg: a hűség, a szeretet, a felelősség emberét.

Életemben, gondolkodásomban mindegyre tanácstalan talányokba jutok, amelyekkel nem lehet „elkészülni". Először talán úgy tűnik, mintha egyszerűen tovább kellene csinálnom mindent, még ha nem is tudom, mi a végső célja, mintha egyszerűen hallgatnom kellene, ha nem tudok világosan beszélni, mintha a becsületes hétköznapi továbbcsinálás lenne az egyedüli emberhez illő, embertől megkövetelhető dolog. De azután mégsem tudom megállni a kérdést, nem tudok szembe nem nézni a kérdéssel: mi rejlik hát ennek a továbbcsinálásnak a mélyén. És akkor megtalálom a reményt, amely nem hagy végső

határt szabni magának. Ez a remény két szóba sűríti az élettapasztalatot: titok és halál. „Titok": ez reménykedő tanácstalanságot jelent. A „halál" pedig azt parancsolja, hogy ne leplezzem magam előtt ezt a tanácstalanságot, hanem bírjam ki. Jézusra tekintek, a Megfeszítettre, és tudom: semmitől sem maradok megkímélve. Odaadom magam (remélem) az ő halálába, és reménykedem, hogy a közös halál a boldog titok virradata; hisz valahogyan értelmeznem kell a halált, és a végleges üresség és sötét semmivel sem jogosabb magyarázat. Ebben a reményben azonban az élet — minden sötétség és csalódás közepett is — már most teljes szépségében lép elém, és minden ígéretté válik. Úgy találom, kereszténynek lenni a legegyszerűbb feladat, egészen egyszerű s azért olyan nehéz könnyű teher, ahogy az evangéliumban áll. Ha viszi az ember, akkor magával visz. Minél tovább élünk, annál nehezebbé, annál könnyebbé válik. Végül is megmarad a titok. De ez Jézus titka. Az ember kétségbeeshet, türelmetlenkedhet, elfáradhat, szkeptikussá vagy keserűvé válhat, mert a titok annyi ideig nem olvad boldogságba. De jobb türelemmel várni a napra, amelynek többé nincs alkonya.

Részlet a Karl Rahner 75. születésnapjára megjelent „Was sollen wir noch glauben?" zárófejezetéből. (Vö. könyvismertetésünket.)

JUBILÁLÓ KANADAI MAGYAR EGYHÁZKÖZSÉGEK

Nyugat-Kanadába már a századfordulón, sőt még előbb is (1886-tól) jöttek új hazát kereső magyarok. Az ő történetük külön hősköltemény. Mikor 1961-ben Frank Gerein megírta a Regina (Sask)-i érsekség történetét, „Elismerés és hála" címmel így emlékezett meg róluk: „Egy távoli, új és idegen világban telepedtek le, amelynek nyelvét és szokásait nem ismerték. Lakatlan vadonba kerültek, ahol kemény munkával kellett új életet kezdeniök, s így a maguk és családjuk jövőjét biztosítani. Az óhazából szegénységük mellett nagy értékeket is hoztak: erős hitet az Isteni Gondviselésben, törhetetlen hűséget a keresztény családi hagyományokhoz és határtalan készséget a munkára. Ennek a lelkületnek nagy része volt abban, hogy főpásztoruk és papjaik vezetése alatt egyházközségeket szerveztek, templomokat építettek, megtartották a szent hitet, és minden akadály ellenére is kitartottak az úttörés nehéz munkájában. Kitartásuk és áldozatkészségük gyümölcseit élvezik ma is gyermekeik és unokáik."

1977/78-ban négy kanadai magyar egyházközség ünnepelte 50 éves jubileumát. Mind a négy hely a „nagy vizek partján" van. Montreal a Szent Lőrinc-folyó mellett: arra jöttek be a bevándorló hajók. Torontó az Ontario-tó partján. Welland a Niagara félszigeten, a világhírű vízesés közelében, az Ontario és Erie tavat összekötő híres wellandi csatorna mellett. Windsor a nagy autóváros, Detroit átellenében a kanadai oldalon, az öt Nagy Tó legkisebbje, a Huron-tó csücskénél. Aki Windsorból kocsin nekiindul, egy nap alatt megteheti az egész körutat. Montreal és Torontó Kanada legnagyobb városai, az első a francia, a második az angol nyelvű vidék központja, igazi világvárosok. A másik kettő kisebb, de nagyon fontos ipari gócpontok. Azért is vannak úgy tele bevándorlókkal, azért kerültek ide az „öreg kanadások" is, mert ott kaptak munkát.

Közös a négy jubileumban, hogy mindig egy maroknyi ember hite, lelkesedése, áldozatkészsége indította el a mozgalmat; „templomot akarunk, ahol otthon érezzük magunkat." Közös az is, hogy mindenütt volt félreértés, harc, csalódás, látszólagos reménytelenség ideje. Közös, hogy papjaik sokszor változtak. De az is, hogy — Istennek hála — célt értek. Welland, Torontó, Montreal jubileumi emlékkönyvet is adott ki. A krónikás most inkább egyéni élményeit írja le.

WINDSOR nyitotta meg a sort 1977 szeptemberében. 1927. szept. 25-én írták alá az alapító gyűlés jegyzőkönyvét. Dr. Nagy Dezső, a detroiti Szent Kereszt egyházközség plébánosa volt a kezdeményező. Újévkor folyt le az első keresztelő. A Szent Antal-templom 1931-ben épült, a püspök 1932 virágvasárnapján áldotta meg. 1940-től csak angolul beszélő pap tudta ellátni őket a szomszéd templomból. A nővérek lettek a plébánia megmentői ezekben a nehéz időkben: az Isteni Szeretet Leányai (FDC) segítettek az egyházközségi tagok gondozásában. 1948. szept. 1-től Gáspár Márton lett a plébános — mindmáig. Az ő vezetésével éledt újra és valósult meg az egyházközség régi terve: „olyan termet kell építenünk, amelyikbe minden windsori magyar belefér." Közös munkával 1951-re meg is épült ez a „hall". Szent István születésének ezredik évfordulóját úgy ünnepelték, hogy mind a négy magyar windsori egyházközség, protestánsok, katolikusok együtt énekeltek, imádkoztak itt.

A jubileumi mise vasárnap délután volt, így el tudtak jönni a környező paptestvérek is. Gáspár atya volt a főcelebráns, az ünnepi beszédet e sorok írója mondta. Ott voltak a testvéregyházak is. A díszvacsorára zsúfolásig megtelt a hall. Az állam és a tartomány képviselői is elmondták köszöntőiket. A plébános elemében volt. Ahogy a hosszú műsort levezette, ahogy tréfáival fűszerezte az estét, ahogy a fáradt közönséget fel-felállította és megnótáztatta, az felejthetetlen marad. A jubileumra szép színes képeslapot is adtak ki. A templom és a hall képe mellett egy mézeskalácsot utánzó szívalakú matyó kézimunka; benne minden kis szív egy-egy családot jelent, a 150 szív együtt az egyházközség családját.

TORONTÓ hovatovább az egyik legjelentősebb magyar központ az óhazán kívül. Magyar kultúrközpontja is előkelő helyen áll a társadalmi csoportosulások között. Az 1928-ban „Katolikus Kör" címen megalakult egyházközség hol itt, hol ott jutott miséhez, mindig újra költözködniök kellett, mert a gazdasági válság idején nagyon szűken volt a pénz, és a termekért bért kellett fizetni. Akkor jött a megértő McGuigan érsek, aki egy talpraesett, a kanadai életben otthonos fiatal papot, Austin atyát adta a magyaroknak. Persze ő is csak angolul tudott. Legnagyobb segítői a szociális testvérek voltak: a született szervező Mária nővér, Skolasztika és Xavéria. Nyári és magyar iskolát szerveztek, vezették a leánykongregációt, előkészítették az elsőáldozókat és bérmálkozókat, családokat, betegeket látogattak . . . Austin atya megkapta az engedélyt, hogy gyűjthet templomra, az érsek pedig megígérte, hogy az első 10 000 dollárt megduplázza. Meg is tette. A torontói gyűjtőbizottságnak misét mondott a kápolnájában, föleskette őket, és pásztorbotját kezébe véve, mosolyogva

mondta: „Ezzel verlek el titeket, ha panaszt hallok rátok." Rövidesen megvehették a Dundas és Spadina út sarkán a régi anglikán templomot, és lázas munka, odaadó iparkodás után 1944. márc. 19-én, Szent József napján a főpásztor fölszentelhette. 1949-től magyar jezsuita atyák vezetik a plébániát. Ma három atya és egy testvér működik ott. Négy mise van vasárnaponként, a magyar iskola és óvoda létszáma 300 fölött, százas ministránsgárda és 13 virágzó magyar egyesület ill. társulat. A magyar temetőben már négy pap pihen, és csak egy érte meg közülük a hatvanat.

Torontó 1978 márciusában ünnepelt. A templom erre az alkalomra remek orgonával gazdagodott. Villot bíboros a Szentatya üdvözletét és áldását küldte el. A statisztika 1941-től máig 1320 keresztségről, 1036 esküvőről, 1441 elsőáldozóról, 1210 bérmálkozóról, 875 temetésről tud. A templom szolgálatát kb. 15 000 magyar hivő veszi igénybe.

MONTREAL, a Magyarok Nagyasszonya egyházközség, 1978 októberében ünnepelt. Övék a legújabb, legrangosabb és legtágasabb magyar katolikus templom Kanadában. Övék a legterjedelmesebb és legszebb beszámoló is, és talán a legalaposabb lelki készület (vö. Szolgálat 1979/1). Az alapító Hédly Jeromos ferences atya volt. Mellette kilenc plébános szerepel az egyházközség történetében: két minorita, négy szervita, egy jezsuita és két megyés pap, közülük egyik francia: Henry Gaboury atya. Az ő plébánossága alatt (1932—36) erősödött meg az egyházközség, sőt templomot is építettek. Hamarosan megtanult annyira nyelvünkön, hogy legalább gyóntatni tudott. Sőt megtanulta magyarul beszédeit. Eleinte persze sokat derültek a hallgatók. De ő tudta, hogy a pásztor van a nyájért és nem fordítva. Nagy segítői voltak a munkában az ideérkező szociális testvérek.

Amikor a régi templom már szűknek bizonyult, Hajdusik Tarzícius plébános (vö. Szolgálat 8. sz.) vezetésével újat építettek. 1963-ban szentelték fel a székesegyháznak is beillő épületet. 1975. júl. 31. óta három jezsuita atya működik ott. Igyekeznek a hívek lelkiéletébe és az egyesületekbe minél több lelki tartalmat vinni, a magyar csoportok közt a békét és egyetértést biztosítani.

WELLAND nemcsak az egyházközség, de a templom aranyjubileumát is ünnepelte, mert a magyar ferencesek ott mindjárt a templommal kezdték. Ez is a Magyarok Nagyasszonyáról van elnevezve. 1928 Szent Erzsébet napján szentelték föl. Ennek nagy előnye, hogy a hívek nagy számban a templom közelében telepedtek meg, ott építkeztek, és így egyetlen hely, ahol ma is 30—60 a mindennapi misehallgatók száma, hiszen gyalog is el tudnak jönni. A templom mellé megépült a ferences kolostor is. Később éveken át angol papok látták el a híveket, de a magyar iskola, hittantanítás és egyesületek segítségével és főleg a mélyen vallásos családokon át megmaradt az élet mindaddig, míg az óhazából jött, de már itt nevelkedett magyar káplánt kaptak. Hamarosan plébános lett, és egész papi életét ott töltötte. Msgr. Horváth István jövőre lesz negyven éves pap. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar munkában két kármelita nővér, Ágnes és Aloyzia. A jubileumra 1978. nov. 1—8 közt népmisz-

szión készítettem föl a híveket. A plébánia annyi vezető embert adott a környéknek, hogy nem tudták volna egyszerre vendégül látni az ünneplő sereget, így két díszvacsora volt: egyik a régi alapítóknak („még táncolni is fogunk"), másik az angol vendégeknek és a fiataloknak. Az ötvenes évek elején gyakran beszéltem itt. Az akkori fiatalok némelyikéből olyan nagy darab ember lett, hogy mikor át akart ölelni, két lépcsővel magasabbra kellett állnom, de közben büszke örömmel említette, hogy „a mennyei saláta" példájára még mindig emlékszik . . . A 92 éves Kovács Károly bácsi meg arra büszke, hogy „Deák Ferenc falujából, Söjtörről" való. Örömmel láttam, mi mindent biztosít nekik öregségükre Kanada. Egyszerű munkásemberek voltak javarészt, életükkel mutatták meg, „mit ér az ember, ha magyar", és most szép az öregségük. A régi fiatalok ma ügyvédek, orvosok, üzletemberek, bírák. Az új püspök beiktatásán a laikusok üdvözletét egy magyar mondotta el.

A jövőt az ünneplő egyházközségek elsősorban magyar iskolával, a népművészet, főleg a tánc- és népdalkincs továbbadásával igyekeznek biztosítani. Itt igazán erős váraj a magyarságnak a templomok a magyar énekkel, szentbeszéddel, az egyházközségek a magyaros jellegű társadalmi élettel. Hiszen a szép múlt kötelez bennünket, hogy őrizzük az anyanyelvet és „maradjon meg a Kereszt és a Hit. — Ez lesz a múltba süllyedt Otthon — s az Újvilág között a drága híd". (Tűz Tamás ünnepi ódájából.)

Békési István

MI MAGUNK VAGYUNK-E BOLDOGSÁGUNK KOVÁCSA?

A Szentírást mi rendszerint olvassuk. A régi neve is, amint általában ismert: biblia = könyv is erre utal. Pedig Mózes öt könyvét s a prófétai írásokat mind élőszóval hirdették, csak később került sor a feljegyzésükre. A Szentírás harmadik része (a görög fordításban meg a latinban később a második helyre került), az ún. bölcsességi könyvek, kezdettől fogva írott szöveg, de ezek között is vannak mondások, beszédek, amelyeket később gyűjtöttek össze. Mindenesetre a Szentírás sajátságos jellege az élőszó, a közvetlen párbeszéd. Akkor is, ha egy valaki szól benne, nem magának beszél. Tehát a Szentírás szavát inkább hallgatni kell, mint olvasni. Azért pl. az egyik legérdekesebb bölcsességi könyv címét, amelyet héberül „Kohelet"-nek mondanak, „Prédikátor"-nak fordították le.

A „prédikátor" szava mindnyájunkhoz szól. Figyelmeztet, hogy a jövőnk, az, ami életünk értelmét, kincsét rejtegeti, nem a mi kezünkban van, mint a régi közmondás el akarja hitetni velünk: ki-ki maga boldogságának kovácsa. Az ilyen életbölcsesség nem sokra visz. Mindaz, amire az ember törekszik, vágyakozik: a gazdagság, bölcsesség, tudás, nem ad sem igazi örömöt, sem boldogságot.

Az első benyomás — így a Prédikátor —, hogy minden a régi. Nincs semmi, ami eddig ne lett volna. A természet rendje, a nap járása, az évszakok mind jönnek-mennek, ismétlődnek. Életünk is ilyennek tűnik. Ez a benyomás azonban, akármennyire igaznak látszik is, csal. Csak annyiban igaz, hogy az ember munkája, fáradozása, terve is mulandó, mint a természet folyása. Minden fáradozásunk, aggódásunk csak keserűségre, kilátástalanságra vezet.

Itt adja kezünkbe a kulcsot a Kohelet. Minden, ami velünk történik: jó és rossz, öröm és fájdalom, egyszóval életünk sora Isten kezéből jön, Tőle függ. Ezt jónéhányszor hangsúlyozza. Éppúgy, mint Jézus az Evangéliumban (pl. Mt. 6).

A 2. fejezet 25. versében a Kohelet legmélyebb tapasztalatát tárja elénk, és kérdi: vajon amit eszünk vagy élvezünk, ehetnénk-e, élvezhetnénk-e Nélküle? Ma sokan talán azt felelik: természetesen. Ebben az esetben az ember a saját boldogságát kovácsolja. Magára marad. Az evés, az élvezet nem ajándék, hanem bér, amit saját magának készít. Nem érti meg a Kohelet kérdését: lehet-e Nélküle enni, élvezni? Vagyis tudunk-e Nélküle élni? A japán szentírás negatív formában, annál nyomatékosabban mondja: „Tőle távol" ehetünk-e, élvezhetünk-e valamit is? A kérdést persze mindenkinek a saját életével kell megválaszolnia. Mert hogy nem tudunk Nélküle élni, ezt az ember csak a saját bőrén tapasztalja meg.

Minden, ami életünkben történik — mondja tovább a Prédikátor — csak pillanatnyi, mulandó dolog. Mindennek megvan az ideje. Időhöz van kötve. A természet jelenségei éppúgy, mint az emberi erőlködés, fáradozás. De az, amit Ő alkot, amj az Ő kezéből jön, annak nincsen vége, s az ember nem képes felmérni. Csak amit Ő csinált életünkben, az az egy nincs az időhöz, a mulandósághoz kötve. „Nem tehetünk semmit hozzá, de nem is vehetünk el belőle semmit" (Préd 3,14). Az Ő kezében megszűnik minden emberi büszkeség, kilátástalan, üres erőlködés. Sok evangéliumi példabeszéd is erről tanúskodik.

Így mindennapi életünk érezteti velünk az Ő kezét, azt hogy Ő gondol ránk, mint a Szentírás szokta mondani: „megemlékezik rólunk" (Zsolt 8,5). Minden, ami körülvesz bennünket, életünk minden napja újra és újra boldoggá tesz, ha az Ő kezét érezzünk benne. Ez a mi időnk. Nem a természeté, hanem a mienk: még akkor is, ha fájdalmat, szomorúságot is hoz, valami kimondhatatlan értéket tartogat számunkra. A Kohelet a 3. fejezetben felsorolja mindazt, amit az idő, a mi időnk megtapasztaltat velünk. Nem szépít, nem titkol el semmit. De nem is csüggeszt, nem sötétíti el lelkünket. Éppen ellenkezőleg, bizalmat önt belénk: arra tanít, hogy nincs közömbös dolog életünkben. Azért a kis időért, amit ajándékul kapunk, felelősek vagyunk.

De mire akar a Kohelet ezzel inteni? Mit tanul az ember az Isten kezéből? Egy szóval: istenfélelmet. Mindennapi életünk erre tanít.

Ha az ember életét figyeljük, ahogy a történelem elénk tárja, hamar elkedvetlenedünk. Mindig újra kezdődik az önzés, ellenségeskedés, irigység, pártoskodás, hiúság, s kilátástalanná teszi az ember életét. Biztos, hogy ebből

a légkörből, ebből a fogságból a saját erejéből nem tud megszabadulni. Amíg életsorát a maga kezében tartja, minden dolog mint valami kényszer jelenik meg előtte, s nem tud szabadulni tőle. Szent Pál is erről beszél a római levélben (7,14kk). A szabadulásra csak egy lehetőség van: a feléje nyújtott kezet megragadni, s minden bizalmát Istenbe vetni. Ezen a téren minden nap új lehetőséget nyújt. Az, ami kezdetben olyan sötéten hangzott: „nincs semmi új a nap alatt" (1,9), most éppen ellenkezőjére válik. Felismerni az egyedüli igazi újat, amely az Ő kezéből jön: ez a legnagyobb öröm, meglepetés, ami mindennap vár ránk. A boldogság nem a jövő dolga, hanem a jelen feladata. Az Ő tervét felismerni, az Ő tervét megvalósítani: ez az igazi újdonság, ami életünket boldoggá teszi.

A Kohelet arra utal, hogy az emberi bölcsesség, amely a dolgok üresség̀ét, avultságát, semmiségét felismeri, nem öncél. Fel akar rázni a merengésből, a tespedésből, a kedvetlen közömbösségből, feltárja előttünk a jelen élet kimondhatatlan értékét: ha az egész teremtett világ a mulandóság bélyegét viseli is (Róm 8,20-24), s nyugtalanul, békétlenül néz a jövőbe: az Istenfélelem nyugodt bizalomra vezet. Minden egyéb dolog üres és semmitmondó; minden hiúság. Ez a vezető gondolata, az első és utolsó szó (1,2; 12,8). Minden, ami az ember kezében van, csak eszköz. Sohasem cél. Mindaz, amit nagy fáradsággal elérünk, nem a vége az utunknak, hanem új elindulás, újrakezdés. De nem egyedül megyünk. Ő velünk van. Neki szolgálunk. Az Ő tervét valósítjuk. Csak neki vagyunk felelősek.

S ha a kereszténység egyik legrégibb énekét, amelyet Szt. Pál a filippiekhez írt levelében (2. fej.) feljegyzett, figyelmesen olvassuk, érezzük, hogy a Kohelet szava Jézus útját s benne a mi életünket rajzolja. A görög szó: kenózis, eléggé ismert gondolat, de nem érezzük, hogy mindnyájunk sorsát mutatja, mint Deutero-Izaiás mutatja be az 53. fejezetben Isten szolgáját. Ez a kiüresítés jellemzi egész életutunkat. Jézus Krisztusról éneklik az első keresztények, hogy kiüresítette önmagát. Az Ő útja, az evangélium, éppen ezért örömhír nekünk, mert az emberi hiúságot, ürességet mint ellenképet mutatja.

A Kohelet beszédét mint életünk hátterét kell néznünk, hogy Istenfélelmet tanuljunk, életünk minden napját hálás lelkülettel Isten kezéből vegyük, s az ő kezét el ne eresszük (Zsolt 31,15).

Ábri Gyula, Nagoya (Japán)

A SZENT ANDRÁS KÁPOLNA TÖRTÉNETE

Argentina területe — annak ellenére, hogy 150 éves önállósága alatt Bolívia, Paraguay és Chile egy részét leszakította, Uruguay pedig egészen levált és önállósult — a meleg égövtől a Déli sarkig terjed. Az északi, kevésbé fejlett tartományokból a családok, jobb megélhetés reményében, lehúzódnak a Buenos Aires-i provinciába, a főváros gyártelepei köré. Ott kis falvakat alkotnak, az ún. „villa miseria"-kat. Ez azt jelenti, hogy kartonból, papírból, bádogból vagy összehordott és összetákolt fából kis kunyhókat csinálnak. Ott többgyermekes családok húzódnak meg. Így alakulnak ki a nyomortanyák. Az eső beesik, a szélvihar rájuk dönti az egész tákolmányt, egerek, ku-

tyák a lakótársaik. Bútort nem ismernek, még ágyat sem, se szekrényt; egy polc már sok és egy kis összetákolt asztal. A gyerekeket évenkint hozzák a világra, és már négy éves korukban koldulni mennek. Minden „rancho"-nak külön története, tragédiája van . . .

Mi évek óta segítjük őket. A sok tapasztalatból egyet-kettőt kiragadok és elmesélem. Az egyik rancho szurkos, ócska papírmaséból van és nagyon gyúlékony. Ilyen a teteje is. Ezért télen — noha nincs olyan hideg, hogy havazna, de velőkig hatóan nyirkos, nedves a levegő. Azért a szoba közepébe egy serpenyőbe faszenet tesznek, ennek a melegénél ülnek vizet forralva, és — mátéznak. Ez egy teaféle. Egyetlen kis tökalakú bögreféléből, egy szipkával szívja ki a földön körülülő család ezt a levet, jó forrón. Ha van egy kis cukorra pénzük, édesen, vagy a télen beérő citromot lopva, azt teszik hozzá. Ez a főétkezésük. Galletitával, azaz kekszszerű olcsó kenyérpótlékkal jár körül a máté. Az édesanya megszoptatja a kicsit, de mellette az egyéves és kétéves is éhes, és kér az anyatejből. Hányszor járt ki esténként maradék étellel és kenyérrel a „jó Nővér", megrakott kerékpárt tolva maga előtt! Nem is szólva arról, hányszor rótták az öregedő, fájós lábak az utat egy-egy kunyhóba talán „csak" vigaszt, lelket önteni a szegény nyomorultakba. De ők is sokszor eltalálnak hozzánk, s visznek egy-egy szatyor kenyeret vagy ételmaradékot. Ha az apa vagy nagyobb testvér dolgozik is, a város, a kikötő messze van; mire hazajön, a vonat, autóbusz, étel, ital elviszi a keresete javát. Sokszor útközben kétségbeesésében elissza, vagy egyáltalán haza sem megy, hanem valahol egy kapualjban hál.

Aki rendszeresen dolgozik, annak meg kell szerezni személyazonossági iratait, s ez kevésnek van meg. Egyik ilyen férfi egész jól keresett. Már kis házat építettek téglából, angóranyulat tenyésztettek, 9 és 12 éves gyermeküket iskoláztatták. De itt meg az asszony ivott, a gyerekeknek is adott, és a férje is, ha hazajött, együtt tartott velük. Így keresetüket elitták. Az asszony a múlt hónapban delíriumban szívrohamot kapott és meghalt. Ez még szerencse a gyerekekre nézve. Az ember is azóta rendes. A gyerekeket most fogjuk megkereszteltetni, mert május óta három nővér szombatonkint rendszeresen hittanórát tartott náluk.

Azelőtt mi főztünk 20—25 gyerek részére külön többet, és rendszeresen nálunk étkeztek, majd együtt ünnepeltük az egyházi, iskolai és népi ünnepeket. Lassan rájöttünk, hogy köztük kell telket keresni, s ott tanítani kézimunkára, foglalkozni velük, s így küzdeni a nyomortanyákra is befészkelődött szekták tévtanai ellen, mert a nép mind katolikusnak mondja magát. Ők maguk kérdezték, miért nincs templomuk. 1977-ben a Püspök Atyával együtt többen szétnéztünk ott. Egy alkalommal fölfedeztem, hogy három telek egymás mellett eladó. Így a Püspök Atya és M. Főnöknő engedélyével a három telket, rajta egy kis házzal megvették a püspökség számára. Erre a célra egy autót sorsoltak ki. Abból sok pénz jött be. Két hét alatt 450 sorsjegyet eladtunk. A Püspök Atya azt kívánta, hogy a kápolna egy apostol nevét viselje. Így lett San Andrés, Szt. András kápolna a neve. Májusban, a Szűzanya, az Egyház anyja ünnepén vágtunk bele a nagy munkába. De már november végén, András napján tető alatt volt a sokféle célt szolgáló terem és az oltárrész, úgyhogy meg lehetett tartani a szentelést, noha a falakat még most vakolják. Az azóta eltelt rövid idő alatt minden pénteken du. kézimunka- és varrókurzus folyt, szombaton délelőtt—délután katekézis három csoportban. Vasárnap igehirdetés, ének, szentolvasó, asszonyok és férfiak külön-külön összejövetele, és paphiány miatt egyszer egy hónapban szentmise. 15 keresztelőt, több házasságot tartottunk és életgyónásokat készítettünk elő.

A Három Királyok elhozták a szegények közül az első hivatást: egy jó családnál 8 évig becsületesen dolgozó, egyszerű 26 éves leány óhajtja a jó Istennek szentelni életét nálunk.

Több gyermeket felvettünk a mi iskolánkba, hogy erkölcsi és vallási szempontból nevelést kapjanak. A sok ingyenes segélyt lassan leépítettük ebben az évben, és csak ha kezük munkájával hozzájárulnak a Szent András központ kiépítéséhez, akkor kaphatnak munkájukért megérdemelt és jogos bért vagy ruhában, élelemben segítséget. Európai pénzből tudtunk kötőgépet is venni, hogy ebben az évben megnyissuk a munka-

lehetőséget lányok számára. A pénz szinte kérés nélkül folyik be. Mire az iskolai év megkezdődik, március elejére, talán már berendezhetjük a termet: van már 15 szék, egy Európából érkezett szép Szent András szobor, egy asztalos csinálja az oltárt, beépített szekrénnyel a misekellékek és ima-, énekfüzetek számára.

Szent András küldjön papi hivatást és adjon erőt, hogy valóban apostoli munka váljék ebből az oly gyorsan és csodálatosan növekedő diaszporamunkából! Imát kérünk erőért, bátorságért, hogy öregedő napjainkban még bírjuk addig, míg átadhatjuk a fáklyát a következő nemzedéknek.

M. Rafaela (Komássy Jolán) IBMV, Plátanos, Argentina

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Gyermekkori vágyam volt a misszió. Megvalósulására minden út zárva volt előttem. De később az ajtók maguktól pattantak fel. Ez a hatása a hitnek és bizalomnak. Bácskában, Zentán születtem, 1940-ben Budapesten az Isten Üdvözítő Nővérek társulatába léptem. Pesten végeztem el az ápolónői tanfolyamat. 1948-ban Rómába mentem. Később egy Perugia közelében levő kórházban dolgoztam. 1956 januárjában léptem Sri Lanka földjére. Kezdetben Kurunegalában állami kórházban működtem 1959-ig, majd mikor onnan a szerzeteseknek el kellett jönni, egy egyházmegyei missziós kórházban, amelyet mi építettünk és rendeztünk be a Misereor segítségével. Ezt azután átadtuk világi bennszülötteknek. 1971-ben kerültem mai helyemre, ahol a társadalom kitaszítottjait gondozom. Műszaki iskola ez az iskolatestvérek vezetése alatt. Én mint ápolónő és az egészségügyi osztály vezetője működöm. 1971-ben az intézet 200 fiút számlált, jelenleg 400 a számuk. Ragama a központ. Elhagyott árvákat, elvált családok gyermekeit és a társadalom legszegényebb fiait részesítjük technikai kiképzésben. Csak 16 éven felülieket veszünk fel. Nagy nehézségekbe ütközik ilyen korú gyermekekkel foglalkozni. Sok türelmet és megértést igényel. Sokan már bizonyos mértékben romlottak, vagy nem szeretnek dolgozni. Nemzeti hajlamuk a lustaság és a lopás. Őszinteség fehér elefántként található köztük, — még szerzetesek között is. Ez sok energiát kíván az idegektől. Mellékfoglalkozásom, amit pár éve kezdtem: félárva gyermekek felkarolása. Az árvaház ilyen esetben nem a legjobb megoldás. Ha az anya él, próbálok külföldön pártfogót keresni, és a gyermekeket a családban tartani, iskoláztatni, azután idevesszük őket továbbképzésre. Az ilyen családokat a nővérek rendszeresen látogatják, ellátják tanácsokkal, hibákért megfeddik, pozitív keresztény életre nevelik őket. Két év alatt csak három családot tudtam teljes ellátásban részesíteni, de sokaknak nyújthattam részlet-segítséget.

Dec. 5-én mentőmunkára indultam. Biztosan hallottak a borzalmas ciklonról múlt év novemberében. Ekkora rombolást még nem láttam. Őserdőket úgy kaszált le, mint az aratók a búzát. A fák tövestül kiszaggatva. Amelyiket nem tudta kitépni, megcsavarta, mint a rongyot, és derékban eltörte. A leveleket, ágakat letépte és magával sodorta, csak a csupasz törzs meredezik ég felé. A házakat földig rombolta. Iskolák, templomok darabokban hevernek a földön. Villany-és telefonpóznák kidőlve, derékba törve, összecsavarodva. Egy, ami csodálatos: a Szűzanya szobra mindenütt sértetlenül áll. A tengerparton egész falut elsodort a tenger, földeket, utakat. Az embereknek nemcsak hogy házuk sincsen, de még földjük sem, ahova letelepedjenek. Százezrek maradtak hajléktalanul, ezrek haltak meg a romok alatt és az árvízben. Négy napi mentő munkám alatt 500 betegnek és sebesültnek nyújtottam segítséget. 15 családnak sikerült hajlékot adni. Ezt csak úgy gondolják el, hogy kókuszdióházak, de mindegy, fedél alatt vannak. Ádvent második vasárnapján még misém sem volt. Az emberszolgálat szeretetet kívánt, és ez volt az áldozat. Karácsony előtt jöttem haza.

Tizennégy évig voltam főnöknő, húsz évig vezető állásban, de most változások vannak. Még nem tudom, mi lesz az új munkakörőm. Főnöknő mindenesetre nem leszek.

Ma ez egész embert követel, én pedig inkább a szegényeknek ajánlom fel munkámat és energiámat. (A nővért közben áthelyezték, új címe:)

Gere Brigitta, „Shanthi"
298, Madawela Road
Nawayalatenna-Katugastota, Sri Lanka

+

Hálásan köszönöm a levelet, amelyet ezüstjubileumomra küldtek. Sohasem gondoltam volna, hogy olyan messziről is írnak. Már 1954 óta itt vagyok Brazíliában. Most egy nagy városban már öt éve. A plébánia nem nagy: 9000 emberem van, mind gyári munkások. Hála Istennek szeretnek, és sokat segíthetek nekik. Beszélek a cursillóban. Ez a mozgalom nekünk sokat jelent: innen kapjuk a jó embereket, akik segítségünkre vannak, mert a pap egyedül nem bírná ki a munkát. A karizmatikus mozgalmat is bevezettük. Nagyon jól megy. Minden héten péntek este van szentségimádási óránk. Nálunk tehát az ima a fődolog. Igaz, kell törődni a szociális dolgokkal is, de ha az ember a vallást adja át, amit a jó Isten tervez, az mindennél jobb. „Keressétek először az Isten országát . . . " — a többit Ő adja. Így mondja a szentírás is! Hála Istennek a nép így jobban dolgozik, és jobban előrehalad még a földi dolgokban is. Az imaórákon mindig a hivatásokért imádkozunk, mert eddig itt kevesen voltak. Ha akarnak nekünk egy kicsit segíteni, szívesen elfogadjuk. Hisz a katekézisre sokat kell kiadni. Gépet vettünk, hogy a gyerekeknek tudjunk képeket mutatni. Természetesen sokat imádkozunk értetek is. Most a karácsonyra készülünk. Kilenc család összejön, és a bibliáról beszélünk. Így az ember a férfiaknak is tud vallásórát adni! Majd írok többet is munkámról.

Pe. Joao Palkó (Palkó János) SVD
C. P. 5111
80 000 Curitiba-Pr., Brazília

+

1928-ban léptem a manrézai noviciátusba azzal, hogy a missziókba szeretnék menni. 1936-ban megkaptam az engedélyt. Hatan indultunk a támingi misszióba. Kínában különböző helyeken dolgoztam 1949-ig. Akkor a pekingi szeminaristákkal a Fülöp-szigetekre mentem. 1954-ben kerültem Taiwanra. Itt Hsinchuban, a kaliforniai jezsuiták missziós központjában dolgoztam 22 évet. Asztalosmunkák, építkezések voltak a fő munkaköröm. Sokat kellett utaznom. A műhelyben is sok volt a munka. Azt lehet mondani, hogy az egész szigeten mi rendeztük be az egyházi iskolákat, templomokat. Emiatt a műhely egész gyárrá fejlődött. Faragók, asztalosok, festők néha 80 munkás is dolgozott benne. Egyedül alig bírtam.

Egy nagy autóbaleset miatt úgy határoztunk, hogy kissé leépítjük a műhelyt. Nagy részét átadjuk a munkásoknak. Utána a Fujen katolikus egyetemre kerültem. Egy héten hat napot itt dolgozom, egy napra pedig lemegyek Hsinchuba segíteni. (Mivel a hétnek csak hét napja van: mikor pihen? Szerk.) Az egyetemen minden évben van egy-két építkezés. Most épül az egyetem közös temploma és a jogi kar könyvtára. Emellett több helyen segítek nővéreknek, plébánosoknak kápolnák, templomok berendezésében. Szóval van munka elég, csak legyen erő hozzá. Hála az isteni Gondviselésnek, még élünk és mozgunk. Bár 73 éves fejjel érzem az idő múlását, és a szívem mintha idősebb lenne. A reuma sokszor megkínoz, de ezt mind vállaltuk a missziós hivatással. Sajnos mi lassan kiöregszünk, és nincs utánpótlás. Papi és szerzetesi hivatások nagyon lecsökkentek. Az egyetemen 14 ezer diák van, de ezekből nem sok a keresztény. Pár évvel ezelőtt évente százával keresztelkedtek, most karácsonyra csak 14-en voltak.

Mivel mostani munkaköröm olyan, hogy több templom- és kápolnaberendezést kell terveznem, nagyon szívesen venném és hálásan fogadnám, ha valaki segíteni tudna főleg modern egyházművészeti lappal, katalógussal vagy levelezőlappal: oltárok, tabernákulumok stb. fényképei.

Legyen hála az isteni Gondviselésnek mindazokért a kegyelmekért, amelyeket ez alatt az 50 év alatt kaptam. Igazán sokszor csodálatos módon menekültem meg sok

bajtól. Sosem tudom megköszönni azt a sok vigaszt, amit a sok küzdelem között kaptam. Kérem kedves Mindnyájuk buzgó imáit. Sorsunk a jó Isten kezében van.

Bro. Stephen Bencze SJ (Bencze István)
Fu Jen University, College of Law
Hsinchuang, Taipei Hsien, Taiwan 242

+

1976 áprilisa óta jóformán minden hónapban erőt vett rajtam a malária, ha elhagytam missziós plébániám területét, hogy valamelyik szomszédomnál kipihenjem magam és megírjak néhány levelet. Mikor aztán egy kissé erőre kaptam, igyekeznem kellett visszatérni a szavannák és őserdők világába, mivel kb. 200 falu keresztényei várakoztak rám. Azért írom, hogy körülbelül, mivel jó híveim félnomád életet élnek. Minthogy hely van bőven, nem okoz nehézséget, hogy régi kunyhóikat elhagyják, és egy másik helyen verjenek tanyát. Egyes falvak szinte máról holnapra eltűnnek, és helyükben újak keletkeznek. Mivel nagyon le voltam maradva a munkával, tavaly május vége óta nem szakítottam időt a pihenésre. A malária is csak kétszer jelentkezett. Az elmúlt évben 1311 személyt kereszteltem, és több mint 800-an járultak első szentáldozáshoz missziós plébániám területén. A hittanulók száma meghaladja a 400-at. Hála Istennek és európai jótevőinknek, ma 20 bádogtetős kápolna áll híveim rendelkezésére. Tíz évvel ezelőtt még egy se volt. — 1979 elején Ausztráliába jöttem. Elöljáróim egy időre ide helyeztek. Afrikai elöljáróm azt óhajtja, hogy mielőtt visszatérek Zaire-ba, töltsek egy kis időt Új-Guineában a pápuák között is.

Pálinkás István SVD
Divine Word Missionaries
199 Epping Rd.
Epping, N. S. W. 2121, Australia

+

1978 januárja óta újra itt vagyok, ahol 3 évvel ezelőtt abbahagytam, a gazdasági iskolában. Nehéz munka ez, mindenfelől csak gond, de megéri a fáradságot. Sok évvel ezelőtt kezdtük. Paraguay mezőgazdasági állam, hát azt gondoltuk, ha segíteni akarunk az embereknek, akkor a mezőgazdaságba kell nekünk is beállnunk. Jelenleg 3 páter van itt (egyik társam amerikai, másik burgenlandi) és három testvér. Így családunk öt különböző nemzetből való. Az iskolát kiépítettük már. Az épületeken kívül a legnagyobb mű egy 500 kW-os turbina. 4 évig dolgoztunk rajta.

Köszönöm sorait és a támogatást. Mi hazátlan magyar misszionáriusok így aztán abban a tudatban dolgozunk, hogy nem felejtenek el bennünket teljesen. Mi idegen országokban, idegen csillagok alatt valósítjuk meg küldetésünket. Öröm és vigasztalás, mikor látjuk, hogy mások éppúgy önzetlenül dolgoznak értünk, mint ahogy mi itt dolgozunk az itteni népért. Az épületek állnak, de az építészek mennek, az alkotások megvannak, de az alkotók elmennek. Így aztán mi is itt lassanként másoknak adjuk át helyünket, hogy ők is alkossanak, lángoljanak, és majd lassan elhamvadjanak: ut vestimentum mutabis eos et ipsi mutabuntur; tu autem idem ipse es et anni tui non habent finem! (Zsid 1,12)

Gaál Jenő SVD
Escuela Agricola S. Benito
C. C. 37, Encarnación, Paraguay

+

Köszönöm k. levelét és a csekket. Ez itt nem kis csekk, amint írja, ennek itt nagyon nagy értéke van. Igen, az áradások rengeteg kárt okoztak, és a legnagyobb kár az, hogy nincs embere az országnak, aki segítené ezeket a szegény károsultakat. Ilyen áradás még nem volt az országban, és ez többször is megismétlődött, más-más helyeken. Hogy hány ezer halt meg, azt senki sem tudja. Falvak, kerületek teljesen víz alatt, olyannyira, hogy a házakat is eltakarta a víz. A lakóknak sem idejük, sem alkalmuk nem volt elmenekülni. Kalkuttában az utcán csónakokkal közlekedtek. Hová lett az a

több mint 30 000 ember, aki az utcán lakik? Ide nem jött fel az árvíz, mert a vidék hegyes, de terméketlen is. Most sarlózzák a rizst, azután nincs semmi a földben. Eső egészen június közepéig nem lesz, minden kiég, kiszárad. Ezek a szegény őslakók csak kulik voltak, és nagyon hátra vannak. Iskolák kellenének. Itt van egy felsőbb iskolánk, erre is nagy szükség van. Én meg csak kerékpározok még, 72 évvel, már nem sokáig. Ma egy már járni nem tudó öregnek vittem el a szentáldozást. A nagy hibájuk, mint mindenütt: kevesen vannak, akik nem isszák a rizspálinkát. Küzdök ellene, lassan csak lesz valami eredménye. Az Úr Jézus Szentséges Szíve áldását kérem önökre.

Varga Bertalan SDB
Don Bosco Youth Centre
Hatia, Ranchi-Bihar 834003, India

(Itt jelezzük, hogy Bernadette nővér (Mirpurkhas, Pakisztán) 42 évi missziós szolgálat után nyugalomba vonult. Jól megérdemelt pihenéséhez minden jót! Szerk.)

LEVELESLÁDÁNKBÓL

Elcsábítottak rokonlátogatóba Moldovába. Két autóbuszon mentünk, egy ömlesztve összeverbuválódott társaság. Az Ajtósi szoroson mentünk és a Békásin jöttünk vissza. Hajnali 5-től este 11-ig tartott az út. Első megállónk Entelnek volt. Úgy éreztem, legalább 700 évet visszaszaladtunk az időben. A ferencesek egyik ősi fészke, talán bölcsője. Nagykiterjedésű birtokkal (40 hold), nagy rendházzal s egy iskolából átalakított templomocskával, no meg egy temetőcske, ahol várja a ferencrend az Úr harsonáját. A ház lakói néhány műemléknek is beillő barát 70 és a halál között. A gvárdián egyúttal a kántor is. Ott hallgattunk misét reggel 7-kor. Amikor beömöltünk a templomba, olyan széles jókedvre kerekedett, hogy a maradék helyet teletöltötte öblös hangjával. Úgy ajánlott valamennyiünket öklömnyi Máriája oltalmába, hogy szem nem maradt szárazon. Mise után bevezényelt a zárdába, majd a gyümölcsösbe. Ott két fiatal nyári almafájából a lelket is kirázta, hogy megvendégeljen, mert szegények még nyögik a földrengés nyomait. Egyetlen fogán cigaretta füstölgött, a többi szája nagy mosoly. Csuháját a korda tartotta össze, lábát műremekké foltozott saruban váltogatta, mert fájós bütykei nem sok megállást biztosítottak neki. Indulásunkkor annyi áldó keresztet rajzolt felénk, hogy mindenki vihetett belőle az otthoniaknak is.

Az erdő között alaposan bereggeliztünk, ügyet sem vetve hidegre, ködre, csepergésre. Délre értünk be egy Gheorghiu-Dej melletti katolikus faluba. Értettük egymást a gyermekeikkel is. A mienknél nem nagyobb község, de 6 esztendő alatt akkora templomot építettek, mint egy dóm. Modern gót stílusban, betonelemekből. Olyan, mint egy költeménnyé érett áhítat, mint egy betonba öntött krédó. Oltárukon egy Jézus szíveszobor öleli eggyé a népet. Az ablakok alatt természetes nagyságban a keresztútját járó Jézus és „díszkísérete" fehér márványból, mintegy elvegyülve a hívek között. Engem a gondviselő véletlen az V. állomás közelében telepített le, ahonnan az indulást jelző dudálás riasztott fel. Egy óriás kereszt alatt imbolygó végkimerült ember néz vissza a mögéje lopakodva álló, jószándékot sugárzó erőteljes emberre, aki megkönnyítl, tartja, súlytalanítja keresztjét.

Végigmentünk Bákón és Románon. Romániában várt az előre kifizettetett, de meg nem főzött jó ebéd, ami egy órai késés után derült ki. A közelében volt még három modern templom, amit megnéztünk. Egyik egy kivilágítható színes gyöngyszemekből álló lourdes-i Mária főoltárral, gazdagon festve nagy falfreskókon a rózsafüzér titkai. Nekem nem tetszett. A második egy monumentális méretű, két nagy és egy kis tornyú, betonból csúcsokba felívelő gótikus templom. A régire építették rá, és ahogy az új csukottá vált, kihordták belőle a régit. A tornyok, ha elkészülnek, az égig fognak érni. Főoltára mögött el lehetne dugni a mi templomunkat. Már használják, de „porba hullnak Uram

oltárod elé", mert lepadolva nincs. Kérdésünkre, hogy miért építettek ekkorát, azt mondták, hogy ekkora kell. Mindenütt sok a gyermek, 8—10 az átlag. A tornyuk lelóg a földgömbről, de a falu nevét nem lelni a térképen.

A harmadik az egyszerű szépség csodája. Lábtörlő szőnyeg a kapu előtt. Velencei márvány az udvara, lépcsőzete és a padlója. A szentkereszt felmagasztalásának tiszteletére épült. Óriás kereszt méter szélesen és szinte a végtelenig uralja a homlokzatot. A szentély is kivilágítható beton kereszt, szárán kis mélyedésben tabernákulum. Előtte teljes szélességben a vendéghívogató terített asztal. Önkéntelenül köréje térdelt a társaság. A világítása érdekes: almányi fehér gyöngyökből félméteres rojt egy párkányzaton, és mögötte elhelyezve az égők. Egy különálló oszlop a tornya, erre még egy 26 m-es kereszt jön, az még nincs készen.

Az ámulat végén nagyon eszünkbe jutott az a megfőzni elfelejtett ebéd. Valahol a nyílt úton egy kukoricás szélén találtunk egy csorgót vályuval. Ott előkerültek a hazai tarisznyák és a 15 l-es demizson az áhítattól elspórolt borral. Alaposan megkönnyebbült a csomag, és elnehezedtek a szempillák. De hamar új erőre kaptunk, s mire megharsantak a motorok, felcsendült a nóta is. Már lámpát kellett gyújtani, s közel 300 km-es út állt még előttünk. Nézelődni nem sokáig lehetett, ahogy beértünk a hegyek közé, a feketeség tetején néha feltűnt a félhold sarlója és fénypontocskákként a települések. Amire a Békás szoroshoz közeledtünk, egy kicsi ereje lett a holdvilágnak. Félelmetessé váltak tőle a sziklák, s ahogy fáradtan tekergőzött köztük az út, úgy rémlett, mintha kergetnének. A szerpentinen szerencsésen feljutottunk. Aztán egy vágtában jöttünk hazáig. A fáradtságtól sokáig nem tudtam elaludni. Azóta is visszakószálok gondolatban a bejárt vidékre, és egyfolytában sajog a szívem értük.

•

— A mosolygó pápa nekünk felejthetetlen. Ha rátekintünk (mert ki van téve a képe), mindig mosolygós, derűs lesz a lelkünk. Mennyi hálával tartozunk a jó Istennek, hogy egymásután ilyen kiváló pápák kerültek Szent Péter székébe! Hamarosan a negyedik, akivel nem tud betelni a lelkünk.

— Itt küldöm Werner Alajos utolsó naplójegyzetét, 1978. jún. 12—15-ről: „Tempus breve est! Vár Székely Laci gyémántmiséje és az én aranymisém. Kérem Szent Őrzőangyalaimat, Szent Alajos védőszentemet, Szent Ferencet, Szent Felíciánt és Szent Cecíliát és az összes kedves szentjeimet, magyarokat és külföldieket, kísérjenek el ők az aranymisés oltáromhoz, állják körül, pótolják nyomorúságomat, imádják Jézust és ajánlják fel áldozatát a Mennyei Atyának, értem, az enyéimért, a lelkekért, akikkel az 50 év alatt papi vonalon találkoztam, a világért, imádásul, hálaadásul, engesztelésül és kérésül, hogy ‚általa békítsen ki magával mindent a földön és a mennyben, minthogy Ő a kereszten vérével békességet szerzett' (Kol 1,20)."

— Dec. 9-én egy magyar diakónust szenteltek pappá itt Torontóban, a Szent Mihály katedrálisban. Eggyel több az Úr szőlőjében. Kopfensteiner István jeligéje: „Örömhírt a szegényeknek, szabadulást a raboknak, vigasztalást a gyászolóknak" (Iz 61,1). A lélekemelő aktus után kávé és sütemény várta a megjelent vendégeket. Következő napon, 10-én, vasárnap 10 órakor volt az első szentmiséje a magyar plébánián. Nagyon sokan voltak. Áldását csak a hallban tudta adni, mert kezdődött a következő mise. A férfiegyesület havi áldozása még ünnepélyesebbé tette e napot. Ima utána reggeli követte, ajándékok és boritékok átadása. Plébános Atyánk boldogan bontogatta fel a csomagokat vele. Este 6 órakor magyaros finom vacsora várta a meghívottakat. Tűz Tamás atya kedves angol verset írt az ünnepre. Köszönöm a jóságos Istennek, hogy részem lehetett mindebben.

— (Ausztriából:) Nagyon köszönöm, hogy régi barátságában tart, s a Szolgálattal és a könyvekkel a kapcsolatot régi magyar egyházamhoz lehetővé teszi. A jó Isten jutalmazza érte! Most már majd 81 évemmel nagyon értékelem e lelki alátámasztásomat. Élettapasztalatom megnyugtat, hogy Egyházunk nehéz útján ismét felfelé halad.

PÜSPÖKKINEVEZÉSEK MAGYARORSZÁGON

Április 5-én tették közzé, hogy II. János Pál pápa **Dr. Paskai László** eddigi veszprémi apostoli kormányzót veszprémi megyéspüspökké nevezte ki. (Életrajzát 38. számunkban közöltük.) Három magyar főpásztor pedig új segédpüspököt kapott:

Dr. Bagi István, a Pápai Magyar Intézet rektora, bavagalianai c. püspök és Lékai László esztergomi érsek segédpüspöke lett. 1931. júl. 11-én született Körmenden. Középiskoláit a győri bencéseknél fejezte be, teológiai tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1958-ban le is doktorált. Esztergomban szentelték pappá 1955. jún. 12-én. 1956—65-ig a Bp. zuglói Szent Antal templom káplánja, 1965—67 között Rómában ösztöndíjasként erkölcsteológiából és pasztorálisból magiszteri diplomát szerzett. Utána két évig a Mátyás-templom káplánja. 1968—72 közt az esztergomi szemináriumban különböző tárgyakat tanított. 1969-től a Simor-könyvtár könyvtárosa. 1972-től helyettes, 1973. márc. 15-étől kinevezett rektor a római Magyar Intézetben. VI. Pál pápai prelátussá tette. Püspöki jelmondata: Attenta caritate (Figyelmes szeretettel).

Dr. Szakos Gyula sárvári plébános Kisberk Imre székesfehérvári püspök mellé került, rapidói c. püspökként. 1916. aug. 10-én Sótonyban született. 1939. júl. 9-én szentelték pappá mint a bécsi Pázmáneum növendékét. Ugyanebben az évben teológiai doktorátust szerzett. 1939/40-ben Kőszegen káplán, 1940—44-ig Szombathelyen püspöki szertartó, 1944—48-ig püspöki titkár, majd irodaigazgató, közben egyházmegyei főtanfelügyelő is. 1951—74 között plébános Zalaerdődön, utána Sárváron. 1948-tól pápai káplán. Tevékenyen részt vett az Orsz. Liturgikus Tanács működésében. Jelmondata: In caritate servire (Szeretetben szolgálni).

Marosi Izidor István, a kecskeméti főplébánia plébánosa, massulai c. püspök és Bánk József váci érsekpüspök segédpüspöke lett. 1916. márc. 27-én Tiszakécskén született. A váci piaristáknál érettségizett, a római Gergely-egyetemen egy évig filozófiát hallgatott, majd Vácott végezte teológiai tanulmányait. 1941. jún. 21-én szentelték pappá. Több helyen volt káplán és hitoktató, majd 1948—56-ig plébános Szentlőrinckátán, 1956. szept. 1-étől pedig húsz évig Izsákon. 1962-től tb. esperes. 1977. ápr. 1-én került Kecskemétre, ahol több mint 50 000 hívő volt rábízva. 1978-ban püspöke c. apáttá nevezte ki. Élete nagy részét az alföldi tanyavilág, falvak, fejlődő városok szolgálatában töltötte. Jelmondata: In aedificationem corporis Christi (Krisztus testének építésére).

Lékai prímás a három új segédpüspököt ápr. 30-án szentelte föl. Előkészítő lelkigyakorlatukat Ijjas érsek tartotta.

Vasmise. Burlas K. Mátyás ny. esperesplébános febr. 4-én a trencséni volt piarista templomban mutatta be vasmiséjét nagy hívősereg jelenlétében.

KÖNYVSZEMLE

Koncz Lajos: A m i I s t e n ü n k . A kinyilatkoztatás és a hit teológiája. Szent István Társulat, Budapest 1978, 395 o.

„A Jézus Krisztusról szóló könyvünk után e lapokon a keresztény Isten-hit tanúságtételét és teológiai alapvetését kapja kézbe az olvasó. A Krisztus-esemény tanulmányozása természetes és belső logikával fordítja figyelmünket az eszmei háttér és horizont: az Isten-kérdés felé" — mutatja be könyvét a bevezetésben a szerző. Ezért a két munka tematikailag és módszertanilag tudatosan egységet alkot.

A kötet négy részre oszlik: A kozmikus kinyilatkoztatás, Kinyilatkoztatás a történelemben, A kinyilatkoztatás az Egyházban, A kinyilatkoztatás az emberben. Felépítését igen ügyesnek találom. Az első rész bemutatja a vallást, a második a teológiai kinyilatkoztatást, a harmadik a Szentírást, a negyedik a hitet. Fokozatosan halad előre és bontja ki a fogalmat.

Ki kell emelni a könyv gazdagságát. Kitér a század minden teológiai vitájára: a vallás keletkezésének problémájára, az „új teológia" és a kérügmatikus teológia kérdéseire (benne két magyar előfutárra Prohászka és Schütz Antal személyében), a kinyilatkoztatás új zsinati értelmezésére, a Bibliában a sugalmazottság új fogalmazására, majd a tradíció új értelmezésére. Ügyes a hitaktus lélektanának és személyes voltának kiemelése, sok új hangsúllyal. Jók a dogmára és a dogmafejlődésre vonatkozó részek. Jónak találom a fogalmazást, hogy a csoda a természeti törvényeket nem töri meg, hanem Istentől nekik szánt potencialitásukban valósítja meg őket (212).

Felhasználta az idevágó teológiai irodalmat. A lényeges műveket elérte és bedolgozta. Dicséretes, hogy jól kibányászta Latourelle nagyszerű könyvét (Théologie de la révélation). A Concilium folyóirat cikkei mellett talán jobban kihasználhatta volna a másik nemzetközi katolikus folyóiratot, a Communio-t. Az előbbi eléggé vesztett kezdeti lendületéből, viszont az utóbbit olyan szaktekintélyek hordozzák, mint Urs von Balthasar, Ratzinger, K. Lehmann stb. Felhívnám még a figyelmet Ulrich Horst könyvére: Umstrittene Fragen der Ekklesiologie (Pustet, Regensburg 1971).

Szép szolgálat a magyar olvasók részére a könyvet lezáró folyóiratszemle.

A 27. oldalon, William Jamestől vett idézeténél, fölcserélve szerepel a szerző vezeték- és keresztneve. (A jegyzetben már a vezetéknevet találjuk.) Ugyanígy járt Bronislav Malinowski néprajztudós (68. o.).

Igen érthető, folyékony, mondhatnám élvezhető stílusban adja elő értékes mondanivalóját.

Őry M.

HÁROM HITTANKÖNYV: **Bibliai történetek és a katolikus vallás alapigazságai.** Összeállította Hársfalvi Lajos. Catholic Publishing Comp. 1977, 72 o. **Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket.** Első hittankönyv. Az egyházmegye hitoktató tanácsa. Szabadka 1978, 64 o. **Az üdvösség története.** Hittankönyv 10-12 éveseknek. Szent István Társulat, Budapest 1978, 106 o.

Ezek a csaknem egyidőben hozzánk érkezett kiadványok önkéntelenül is együttes tárgyalásra kívánkoznak.

Az első főleg 6—8 éves gyerekeket tart szem előtt. De azokat is, „akiket később esetleg felnőttként érintett meg Isten végtelen szeretete." Nem könnyű egy könyvbe mindezt beépíteni. Mégis dicséretes a vállalkozás, mert olyan földrész (Észak-Amerika) magyarjainak siet segítségére, akik kisebb szétszórt csoportokban élnek. Különböző szükségletek egybekovácsolásának igénye magyarázza azt is, hogy módszerében a klasszikus felfogást követi? Mert felosztása inkább a logikára épül. Először Istenről, a Szentháromságról, a katolikus vallásról, az imáról tárgyal. Majd néhány pontban az

Ószövetség első fejezeteit ismerteti. A főrész (25 pont a 43-ból!) Jézus élete és tanítása. Végül néhány pont a keresztény életről: szentségek, Jézus és a gyermekek, magyar katolikus hagyományaink stb. Mint a címből is kitűnik, mindenekelőtt az alapigazságok tanítása a célja. Ezért minden pont végén nemcsak fölvet őt kérdést — ami a tanuló öntevékenységét szorgalmazhatja —, hanem a feleleteket is megadja, hogy a gyerek a szabatos választ könyv nélkül is megtanulhassa. Az utóbbi években, a Zsinat után fellépő bizonytalanságok ellensúlyozására, Német- és Franciaországban is többen ismét sürgetik, hogy a katekizmus legyen segédeszköz a hit főbb tételeinek emlékezetbe véséséhez is. Ha a gyermek talán nem mindent ért is meg azonnal, remélik, hogy fokozatosan világossá válik a megtanult anyag. Mindenesetre a feleletek legyenek rövidek, egyszerűek, s ugyanakkor ne hiányozzanak sem a motivációt, sem pedig a gondolkodást előmozdító szempontok. Ilyen szemszögből kár, hogy az első 9 pont után — ahol mondanivalóját a gyermek érdeklődéséhez tudja kapcsolni — a könyv később szinte kizárólag ismeretközlésre szorítkozik. A keresztény életre vonatkozó anyagot szét lehetett volna osztani Jézus életéhez és tanításához, az élénkebbé és gyakorlatibbá tehetné az oktatást. Ügyesek a pontok végén az egyszerű és áttekinthető szemléltető tusrajzok.

A Fiala Ivánka nővér, Léner István és Teleki Béla plébános, valamint Andrija Kopolovic káplán szerkesztésében megjelent „első hittankönyv" szintén külföldön élő magyar gyermekeknek készült, de egy egyházmegye keretét veszi tekintetbe. Azonnal személyes kapcsolatot teremt „Mátyás püspök" köszöntése: „Kedves Szülők! Rátok bízta Isten gyermekeitek vallásos nevelését. A hitoktató és a hittankönyv csak segít nektek. Miközben gyermeketeket hitoktatásra küldítek, járjatok elöl jó példával a vallásgyakorlatban. Áldásom rátok és gyermeketekre!" A többszínnyomással készített, ízlésesen kiállított és gazdagon illusztrált könyv szerencsésen egyesíti a motiváció és emlékezetbe vésés kívánalmait. A gyermek szemén és szívén keresztül mutatja meg a mennyei Atya irántunk való szeretetét (8 pont), aki elküldte hozzánk Fiát (5). Jézus tanít minket (4), Szenvedett értünk, de él, a Szentlélek pedig köztünk van (5), ezért mi is Jézussal élhetünk (3). Összefoglalások, énekek, imák, kérdések és feladatok (rajzok, színezés) irányítják az anyag rögzítését. A könyv végén „Tanuljunk" cím alatt a gyermek és a szülők megtalálhatják a kérdésekre a szabatos feleletet. — Kívánjuk, hogy az esetleges további füzetek hasonló sikerrel gazdagítsák a magyar nyelvű hittankönyvek sorozatát.

Ruppert János és Bindes Ferenc a szerzői a magyar hittankönyvsorozat (vö. Szolgálat 17. és 30. sz.) negyedik kötetének. A 46 pontban tárgyalt anyag lényegében három részre oszlik: Az Ószövetség népe (16), Jézus az Ige hirdetője (12), a Megváltó (10), az őskeresztények élete (8). A felosztás megfelel a mai ember történelmi érdeklődésének; a Zsinat óta nem egy kateketikai könyv épült erre. Az is kétségtelen, hogy Jézus hitünk középpontja. De mivel az ő életét és tanítását a gyermekek már az előzőkben is tanulták, több helyet lehetett volna szorítani a kereszténység történetének. — Az anyag összefoglalása általában sikeres. Főként amikor magukat a szentírási szövegeket szövik be a szerzők (pl. 55, 59. o.). Ezt még jobban ki lehetett volna használni az ószövetségi részben, amely rendszerint kevésbé hozzáférhető otthon. — A fejezetvégi felhívások, kérdések, magyarázatok ügyesen tudatosítják az anyag főbb pontjait, erősítik a hitet és a mindennapi életben használt vallásos eredetű szavakra vagy kifejezésekre való utalással előmozdítják rögzítését. Félreérthető kifejezés, hogy „a szentírási szövegek gyűjtésével elkészültek" Ezdrás idejében (10), hisz egyes ószövetségi könyvek maguk is későbbi eredetűek. A szentáldozásra való biztatás megfelelőbb a 69., mint a 19. oldalon. Sajnos a 42. o.-on nem jó a térkép nyomása és kivitelezése (szövegben: Galileai tenger vagy Tibériás tava — képen: Genezáreti tó). A könyvnek a címlapon feltüntetett kísérleti jellege magyarázza meg valószínűleg a képek ill. szemléltető anyag hiányát. Remélhető, hogy a végleges kiadás külsőleg is megfelel majd a sorozat többi kötetének.

Benkő Antal

Szentmártoni Mihály: A személyi érettség felé. Róma, 1979, 140 o. (tkk IV/28) — **Weissmahr Béla:** Bevezetés az ismeretelméletbe. Róma, 1978, 150 o. (tkk I/2)

A tkk újabb kötetei a bölcseleti sorozatot gazdagítják két kitűnő könyvecskével. — Ahogy Szentmártoni atya nekiáll anyaga formába öntésének, egyből látjuk, hogy az elméleti anyag birtokában — főleg a harwardi iskola nagynevű szerzőinek kutatása alapján — a lelkipásztor tanár szól olvasóihoz. Mondanivalóját ismételten megfogalmazta már népszerűsítő formában is, és kipróbálta hallgatóság előtt. Könyve így szinte olvastatja magát, annyira világos és gyakorlati. Stílusán látszik, hogy beszéli, érti azt a nyelvet, amelyet a több és nemesebb emberi magatartásra törekvő mai fiatalság beszél. Így tárgyalja az érzelmi, vallási és erkölcsi érettség kérdését, végül pedig az erkölcs és jellem kapcsolatát. Külön érdekessége és érdeme, hogy példáit a szépirodalomból veszi, regények ismert szereplői, írók és szentek magatartása kapja meg a nevét a szakirodalom nyelvén és értelmét a lélektani elemzés alapján. Németh László ismerői talán vitába szállhatnának a szerzővel, hogy Kurátor Zsófi példája igazán alkalmas-e az erkölcs nélküli jellem ábrázolására; vagy nem lett volna-e jobb Szent Atanáz helyett a világtörténelem „borzasztó nagyjai" közül választani az „elvekhez ragaszkodó erkölcsjellem" ábrázolásánál? De ezek mellékes kérdések, amelyek a könyv értékét csakúgy nem csökkentik, mint a koronkénti sajtóhibák.

A lényege szerint igazságkeresésre termett, keresztény hitében pedig az igazság útjára meghívott és rálálló ember fölteszi a kérdést: megismerheti-e egyáltalán az igazságot, milyen módon és mekkora biztonsággal? Weissmahr Béla könyvecskéjének első fejezetében tömören, világosan felvázolja az ismeretelmélet problémáját a megoldási törekvésekkel együtt, teljes igazságot szolgáltatva ellentétes megoldási kísérleteknek. A szerző maga a transzcendentális dedukció megoldását választók táborába tartozik (lásd Mérleg 1971, 1. sz. 63-82), és az anyagot kézben tartó, ismételten előadó és átgondoló tanár alaposságával, biztonságával adja elő megoldását. A nehéz tárgyalás menetét üdítően szakítják meg itt-ott magyaros zamatú megjegyzések, annak jeléül, hogy a fejtegető az élettől sem áll távol. A zárófejezetben, az általános fogalmak kérdését és a lét analógiáját vizsgálva, ezredek kutatásának és bölcsességének eredményeit adja elénk szinte summázó tömörséggel. Mindezek birtokában fogalmazza meg az emberi ismeret struktúráját, azt a „lényeglátást", amely megfelel az anyag és a szellem lényegi egységének bennünk.

Békési I.

Imádkozzál! Elmélkedések gyakori imáinkról. Szent István Társulat, Budapest 1978. 292 o.

Nincs fontosabb az ember számára, mint az, hogy imádságos ember legyen. Egy japán kármelita pap irta az imádságról: „Az ember, aki elfelejtett imádkozni, olyan, mint a kanárimadár, amelyik elfelejtett énekelni." Az ima odafordulás a bennünket szerető Istenhez; odasimulás az Atya keblére; belefeledkezés a végtelen és örök Szépségbe; beletemetkezés a kimeríthetetlen Titokba; egybeforrás az Isten szívével; összehangolódás a Szentlélek énekével; egyesülés az egyszülött Fiú, Jézus Krisztus imájával. Imádkozni: kiváltság és kegyelem, erőforrás életünkben és halálunkban.

Az imádság óriási kincs. Ezért olyan megdöbbentő és szomorú tény az, hogy manapság annyian, még jó keresztények is, úgy érzik, hogy nem tudnak imádkozni. Így hát nagy hálával kell fogadnunk mindent, ami segít, hogy az imádság vérünkké váljék. Ilyen kiváló segítség ez a könyvecske. A mai világban, ahol az emberek szégyellni szokták jámborságukat, nagy bátorság kellett ahhoz, hogy valaki egy csaknem 300 oldalas könyvet elejétől végig az Istenhez szóló imádság formájában írjon. A szerzőnek bizonyára azért volt meg ez a bátorsága, mert számára az Istenhez szóló ima nem formaság, nem az ünnepnapok dísze, hanem mindennapi, személyes élmény.

A könyv keretét a keresztények hagyományos imái: a keresztvetés, Miatyánk, Üdvözlégy, Hiszekegy stb. képezik. De megtaláljuk a tízparancsolatot, a hét főbűnt, „a

bűn négy sebét", a Szentlélek ajándékait stb. is. A róluk szóló „elmélkedések" pedig nem értekezés, hanem ima formájában vezetnek be ezeknek az egyszerű imáknak és összefoglalásoknak kimeríthetetlen titkaiba. Így e könyvnek két haszna is van: először az imákat az olvasó saját imádságaként is használhatja; másodszor pedig az elmélkedésekben foglalt gondolatok révén új mélységeket fog majd érzékelni, amikor szokott imáit mondja.

Persze nagyon egyéni dolog, hogy ki milyen „nyelven" szeret imádkozni. E könyv imáinak nyelve művészi, költői. A Szentírás lelkülete (sokszor idézi is), a liturgia szelleme és Prohászka stílusa visszhangzik bennük. Talán egyesek úgy érzik majd, hogy saját imáikhoz egyszerűbb szavak illenek. De a szerző mély és szép gondolataiból mindenki kétségkívül sok ihletet meríthet imaélete számára. Pl. a Hiszekegyről, a Mindenható Atyáról, a Szentlélekről, a bűnök bocsánatáról szóló részek valóságos remekművek. E sorok írójának legjobban a Miatyánkról szóló elmélkedés tetszett. Az egyházatyák hagyományát követve a szerző a Miatyánk könyörgéseit a nyolc boldogsággal és a Szentlélek hét ajándékával hozza kapcsolatba. Így lesz ez az ima a keresztény hit és élet teljes summájává. Minden egyes szó végtelen kincseket rejt magában. Idézzük csupán az „Atyánk" szóról való elmélkedés egy részét:

„Te azt akartad, hogy . . . nevezzünk Téged . . . Atyánknak."

„Nem Végzetnek — noha elhatározásaid megmásíthatatlanok,
nem Véletlennek — noha útjaid kiszámíthatatlanok,
nem Titoknak — noha felfoghatatlan vagy,
nem Törvénynek — noha következetes vagy,
nem Bírónak — noha ítélkező vagy,
nem Uralkodónak — noha távlatokban gondolkodol,
nem Fönségnek — noha mérhetetlenül elzárkózol,
nem Erőnek — noha mozgatsz mindeneket,
nem Életnek — noha Tőled élnek mindenek,
nem Eszménék — noha mindennek értelme vagy,
nem Gyengédségnek — noha szellőnél lágyabb vagy,
de ATYÁNAK, ki mindezeken kívül
remegő,
aggódó, féltő,
segítő, vezető,
teremtő és szerető szíveddel
számontartod gyermekeid minden érverését,
minden sóhajtását,
sőt minden leesö szempilláját,
ki az atyai szív szorongásával tekintesz
életutunk messzi távolába,
s várod, mikor tűnünk fel tékozlásunk rongyaiban;
ki az anyaszív édes-boldogságával
őszülésünkig hordozol bennünket
isteni szeretéted rejtett titkában,
s ezzel a megmelegült megmozduló bensővel
szabod ki kegyetlennek látszó végzéseidet,
szigorúnak látszó törvényeidet,
érthetetlennek tűnő magatartásodat . . ."

Nem folytathatjuk az idézeteket. Reméljük, ez az egy is elég lesz, hogy számos emberben fölébresszе a vágyat a könyv olvasására és elmélkedésére.

Javítani valót csak egyet találtunk. A szentmiséről ez olvasható: „A Kálvária-áldozat ismétlésére vársz bennünket" (75). Ez a kifejezés kerülendő. Helyesen mondja a katolikus-anglikán vegyesbizottság nyilatkozata az Oltáriszentségről (1971. szept. 7): „Krisztus megváltó halála és feltámadása egyszeri esemény a történelemben. Krisztus kereszthalála, mint engedelmes életének csúcspontja, a világ bűneiért bemutatott egy-

szeri, tökéletes és elégséges áldozat. Azt, amit Krisztus egyszer véghez vitt, nem lehet megismételni; ahhoz, amit véghez vitt, semmit sem lehet hozzáadni. Amikor a Krisztus áldozata és az Eucharisztia közötti kapcsolatot kifejezzük, sohasem szabad a keresztény hitnek ezt az alaptételét elhomályosítanunk." Egyházunk hite szerint a szentmise kétségtelenül áldozat. De nem ismétli meg a keresztáldozatot, hanem „az önmagát egyszeri szeplőtelen áldozatként Atyjának feláldozó Krisztus áldozatát az Úr eljövetelének napjáig jelenné teszi és hatását alkalmazza" (LG 28). Ha e könyv új kiadására kerülne sor — amit nagyon is óhajtunk —, ezt könnyű lesz kijavítani.

Szívből kívánjuk, hogy e mű sok-sok embert vezessen be az imádság szépséges és titokzatos világába. „Aki imádkozik, üdvözül" — szokta mondogatni Liguori Szent Alfonz. Ezért az teszi a legnagyobb szolgálatot embertársainak, aki imádkozni tanítja őket. Különleges hálára vagyunk tehát kötelezve a könyv szerzője iránt, aki — úgy, ahogy maga Jézus tette — oly buzgón tanít bennünket imádkozni.

Nemeshegyi Péter

Szabó Ferenc: Jézus Krisztus megközelítése. Róma 1978, 331 o.

A szerző a magyar olvasóközönségnek már nem ismeretlen. 1963 óta kilenc könyve jelent meg, kettőt pedig mások közreműködésével adott ki. Jelen művében az exegézis és a krisztológia mai kereséséről nyújt képet.

Az első rész 1971—72-ben a Vatikáni Rádióban tartott előadássorozatát tömöríti össze. Azt vizsgálja, hogy mit mondanak a történeti adatok a názáreti Jézusról, és hogy magyarázza a hívő keresztény egyház ezeket az adatokat. Más szóval hogyan alakítjuk ma ki Krisztus-képünket. Foglalkozik a biblián kívüli adatokkal, a klasszikus fundamentális teológiával, a szentírásmagyarázat mai módszerével. Hosszan bemutatja, mint alakul ki Jézus arca és feladata az evangéliumokból, majd pedig a feltámadás élménye hogyan érleli meg az első keresztényekben Krisztus személyének mélyebb megértését. Végül rámutat a hit szerepére Krisztus felismerésében. Bemutatott alapelveiből levonva a következtetést, egyszerű, de mély tanúságot tesz: ki neki Krisztus.

A második részben különböző folyóiratoknak (Mérleg, Teológia, Kat. Szemle, Szolgálat) készült írásait közli: Krisztus megközelítése tegnap és ma; A strukturalizmus és a keresztény hit elemzése; Interjú Xavier Léon-Dufourral; Interjú Paul Ricoeurrel; Hit és megértés Bultmann művében; Viták Küng körül; Viták a „Christ sein"-ről; Hans Urs von Balthasar teológiája; A mai ember istenkeresése; Számot adni reménységünkről; A szeretet civilizációja. Ezekben az egymástól eléggé független fejezetekben a mai teológia időszerű vitáiba ad bepillantást. A szerző maga a strukturalizmusról szóló szakaszt tartja legfontosabbnak. A két interjú nagyon érdekes és élményszerű.

A könyv maga nagyon tárgyilagos ismertetést ad, és minden eredetieskedést elkerül. Különösen hasznosnak és aktuálisnak tartom a magyar olvasóközönség számára az első részt, mert bemutatja a hittudomány mai állásfoglalását az egyik legfontosabb kérdésben: mi a kölcsönös szerepe a hitnek és a történelmi adatoknak Krisztus-képünk kialakításában. A második rész vastagabb ecsetvonásokkal az első részben és a címben megadott kérdésnek teológiai és filozófiai hátterét szemlélteti.

A könyv a szerzőtől igényelhető: Via dei Penitenzieri 20, I-00193 Roma.

Jálics Ferenc

Puskely Mária: Akik a jobbik részt választották. Róma 1978, 423 o. (Kapható a szerzőtől: Via della Stazione Aurelia 95, I-00165 Roma)

„Nehezen tudnám megmondani, hogyan került egymás mellé ez az öt női arckép" — kezdi előszavát a szerző. Az olvasónak tehát szabadságában áll az összehasonlításokat igénye szerint kielemezni.

Kik ezek a női alakok, akik „a jobbik részt választották"? Elisabeth Ann **Seton**, családanya, nevelő és szerzetalapító, Észak-Amerika első szentje; az egyetlen szentté avatott az öt között. Konvertita. Szociális lelkületével felismerte korának égető szükségletét: alapítása fő feladatául a szegény gyermekek nevelését tűzte ki. A „Szeretet

Nővérei" — ahogy a nép elnevezte őket — ma is működnek hazájukban. — A következő Edith **Stein.** A szigorúan vallásos nevelésű, zsidó származású filozofáló egyetemista, Husserl asszisztense, akinek „az igazság utáni szomja volt egyetlen imádsága", hosszú utat tesz meg a kölni, majd az echti kármelig és végül az auschwitzi gázkamráig, ahol „a Kereszt tudományából" jelesre tette le a vizsgát. — Két év múlva, 1944 decemberében lövik agyon a nyilas fegyveresek Pesten **Salkaházi** Sárát, aki újságírónak indult, sok nehézség után a Szociális Testvérek Társaságának tagja lett, és jelszava értelmében (Ecce ego, mitte me!) lobogó temperamentummal, nagy elszántsággal és szervező erővel dolgozott a legkülönbözőbb munkaterületeken. Életét rendtestvéreiért ajánlotta fel, s vérével pecsételte meg hűségét. — **Birnbauer** Mária (Erzsébet nővér) egyetemista korában egy kármelita prédikációjának egy mondatából látta meg életének irányát: „Mert egyetlen lélek olyan érték, hogy a mi Urunk ezért egymagában lejött volna az égből keserves kínhalálra." Húsz évet töltött a pécsi kármelben, ebből 11 évig főnöknő. Az 50-es évektől a győri közkórházban könyvtáros. „Mi az én hivatásom? — írja ekkoriban. Szemlélni Istent eleven hittel, és apostolkodni érte lángoló lélekkel." Ezt élte lelkének utolsó lobbanásáig. — Végül Madeleine **Delbrêl** a saját életében megtalált Istent akarta bevinni a francia munkásnegyedek sikátoraiba. A szociális munka — kézzel és tollal — lett egyetlen hivatása. Testvérként szeretett mindenkit, mert „a hegyi beszéd miatt joga van arra, hogy testvérként bánjunk vele."

Hálásak lehetünk a szerzőnek, hogy ezeket a különböző korú, nemzetiségű, nyelvű női „szenteket" alapos anyaggyűjtés után, zamatos magyarossággal olyan közel hozta hozzánk, hogy mindenki nemcsak élvezettel, hanem lelki haszonnal is olvashatja ezt a könyvet.

Hegyi Lúcia

Jelenits István: B e t ű é s l é l e k . Szent István Társulat, Budapest 1978, 316 o.

„Szentírásmagyarázó jegyzetek gyűjteményét" kapjuk ebben a könyvben. Főként az evangéliumokra vonatkoznak. A tárgyalás folyamán az ószövetségi és egyéb újszövetségi utalások is az evangéliumok tartalmának megértését szolgálják. A szerzővel mindjárt azt is hozzá kell tennünk, hogy ez a könyv munkaeszköz. Elolvasása úgy lesz gyümölcsöző, ha a szóbanforgó részeket megkeressük a Szentírásban. Az igényesebb olvasónak tanácsolja a szentírási fogalmakat magyarázó tudományos szótár, valamint egyéb művek használatát.

Az a megjegyzése, hogy írásában minden előképzettség nélkül el lehet igazodni, teljesen megfelel a valóságnak. Természetesen bizonyos fokú teológiai alapismeret szükséges annak megértéséhez, hogy a mai szentírástudomány itt közölt biztos vagy valószínű állításai nem érintik sem a Szentírás sugalmazott voltát, sem más hitigazságokat.

Tárgyalásában gondosan kerül minden triumfalizmust. Kifejezetten is szót emel ellene (154). De sorai mögött meghúzódik, sőt néhol kifejezésre is jut az a mély meggyőződés — és ennek semmi köze sincs a belső értéket nélkülöző üres triumfalizmushoz —, hogy a jó hatalmasabb, mint a rossz. A látszat más, de a jó erői rejtve munkálkodnak. „Elsöprő, boldog győzelme később lesz nyilvánvaló" (64). Művének végső kicsengése is a Máté-evangélium utolsó mondata. Jahve biztató, az Ószövetségben alapmotívumként mindig visszatérő ígérete hangzik el itt: „Én veletek vagyok" — állandóan — „a világ végezetéig."

A kitűnő piarista szerzőnek számos cikke, tanulmánya, versei, Kempis-fordítása után ez az első önálló könyve. Sorai elmélkedő, imádkozó és az életet jól ismerő emberről tanúskodnak. Közel hozza a szentolvasó-imádságot, a Mária-tiszteletet, felemeli szavát az engedékenység ellen az erkölcsi kérdésekben. Elítéli a hamis jelszót: „Ami nem megy, ne erőltessük!" (205) Tartalmi értékein felül írói képességét is megmutatta ezzel a művével, s így megvan az okunk arra, hogy a lelki életet szolgáló irodalom terén még további alkotásokat is várjunk tőle. Célja ugyanis elsősorban az olvasó lelki haszna, és ennek rendeli alá tanító szándékát is.

K. G.

Karl Rahner—Karl-Heinz Weger: W a s s o l l e n w i r n o c h g l a u b e n ? (Mit higgyünk még?) Herderbücherei 700. 1979, 207 o.

A könyv alcíme: „Teológusok szembenéznek az új nemzedéknek a hitre vonatkozó kérdéseivel." Persze csak néhánnyal, hiszen ma igen sok dolog kérdésessé vált, ami régebben még magától értetődő volt a hivő embernek. A kilenc fejezet mindegyike a kérdés részletes fölvetésével kezdődik és a teológus állásfoglalásával folytatódik. A következő kérdésekről van szó: Miért higgyünk egyáltalán? Mennyire biztos a hit? Van-e Isten? „A láthatatlan kertész" (azaz Isten működése a világban). A keresztény kinyilatkoztatásba vetett hitet megelőző kérdések. Miért éppen Ő? (ti. Krisztus). Megváltás és feltámadás. Mit higgyünk el az egyháznak? Gyakorló egyháziasság. — A zárófejezet: „Hiszek Jézus Krisztusban" eredetileg Rahnernek egy 1972-ben megjelent cikke volt (részleteit lásd lapunk más helyén). A szerzők az előszóban remélik, hogy a könyv segítséget nyújt a hit terén. Erre minden előfeltétel megvan: a kérdésfölvetés becsületes és erőteljes, az állásfoglalás teológiai mélységet és meggyőződéses hitet tükröz. A kis kötet a márc. 5-én 75. életévét betöltött Rahner „születésnapi ajándéka" — olvasóinak.

Karl-Heinz Weger: K a r l R a h n e r . Eine Einführung in sein theologisches Denken. (Bevezetés teológiai gondolkodásába.) Herderbücherei 680. 1978, 175 o.

A szerző a müncheni jezsuita főiskolán tanít, tehát Rahner lakótársa. Sokan panaszkodnak, hogy Rahnert „nehéz" olvasni. Hozzájárul ehhez kiadványainak szinte átláthatatlan tömege. A könyv ezért irányításnak, segítségnek készült, hogy érthetőbbé tegye Rahner fogalmait, módszerét és szándékát. Nem „Rahner-pótlék", amely fölmentene a teológus műveinek olvasása alól, éppen ellenkezőleg. Hiszen korunknak ezt a nagy teológusát senkisem kerülheti ki, aki komolyabban foglalkozik teológiai kérdésekkel. S ami még fontosabb: Rahner nemcsak nagy teológus, hanem a hittudomány eggyé forr benne a hittel. Kitűnő képpel fejezi ki H.-J. Fischer ennek felszabadító hatását: „Aki a 60-as évek elején katolikus teológiát kezdett tanulmányozni, annak Karl Rahner neve lélegzetvételt jelentett." Szellem és szív karöltve működött életművének létrehozatalában.

A szerző világos logikával adja elénk Rahner fő gondolatait. Kiindulása: az ember, a transzcendentális-antropológikus módszer. Az ember: titok, lényegét nem ismerjük, de azt tudjuk róla, hogy nyitott a végtelen felé, és Isten „nem idegen szó" számára. Ezután a szerző áttér a rahneri teológia középponti gondolatára, az ember föltétlen Istenhez rendeltségére („übernatürliches Existential"). Ebből kiindulva tárgyalja a kegyelem, az „anonim kereszténység", a kinyilatkoztatás kérdéseit, majd külön fejezetekben Jézus Krisztus hitét és az egyházias hitet. A könyvet rövid válogatott bibliográfia egészíti ki.

S. M.

Henri J. M. Nouwen: T h e L i v i n g R e m i n d e r . Service and Prayer in Memory of Jesus Christ. (Az élő emlékeztető. Szolgálat és ima Jézus Krisztus emlékére.) Seabury Press, New York 1977, 80 o.

Hibás és ártalmas akár elvben, akár gyakorlatban elválasztani a lelkiséget a lelkipásztorkodástól, az imát a szolgálattól. A kettő kapcsolatát vizsgálja új könyvében Henri Nouwen népszerű lelki író, a Yale egyetem teológiai iskolájának tanára. A papi lelkiség kérdéseit már több könyvében tárgyaló szerző most úgy mutatja be a lelkipásztort, mint „élő emlékeztetőt" Jézus Krisztusra, akinek hármas feladata van: gyógyítani, táplálni és vezetni. Mindegyik feladatkör lényeges hatással kell, hogy legyen a pap imaéletére.

1. G y ó g y í t a n i . Emlékeink formálnak bennünket. Abban, hogy mikké váltunk, maguknál az eseményeknél nagyobb fontossága van emlékeinknek az illető eseményekről. A legtöbb szenvedést, amellyel lelkipásztorként találkozunk, emlékek okozzák. Az

emlékek okozta sebek gyógyításra várnak, amit viszont az tesz nehézzé, hogy fájdalmas emlékeinket igyekszünk mielőbb elfelejteni. Feledés által azonban független erővé tesszük meg őket, úgyhogy bénító hatással vannak mindennapi életünkre; idegenné válunk önmagunk számára: saját történetünket álmainkhoz alakítjuk, kellemes, kényelmes méretűre csonkítjuk. Mk 2,17 arra figyelmeztet, hogy csak azok gyógyíthatók meg és kezdhetnek új életet, akik szembenéznek megsebzett állapotukkal. A lelkipásztor első feladata, hogy emlékeztessen a fájó múltra, teret teremtsen, amelyben a múlt sebző emlékei félelem nélkül elérhetők és napfényre hozhatók. A következő lépés az emberi történetet összekapcsolni az isteni történettel. Úgy kell elmondanunk Jézus történetét, hogy általa a sok fájdalmas seb kiszabaduljon az elszigeteltségből, és úgy nyilvánuljon meg, mint Isten velünk való kapcsolatának része. A gyógyulás annyi, mint annak megértése, hogy emberi sebeink a legmélyebb kapcsolatban állnak Isten szenvedésével, részei Isten most folyó megváltó munkájának a világban. De élő emlékeztetők az Úrra csak akkor lehetünk, ha mi magunk szüntelen jelenlétében járunk, azaz semmit sem teszünk vagy fogunk fel Tőle függetlenül. Az első parancs, mely Isten szeretetét írja elő teljes szívből-lélekből-elméből, valóban első. Jézus követelése radikális: kizárólagos elkötelezettséget kér Istennek, egyedül Istennek. Ez a feltétel és fenntartás nélküli szeretet visz el aztán bennünket a felebaráthoz, az első parancsolat a másodikban lesz konkréttá, egyedivé. Ahhoz tehát, hogy élő emlékeztetők legyünk Istenre, elsősorban a mi Istenhez való bensőséges kapcsolatunkkal kell törődnünk. Ha valóban hallottuk, láttuk, szemléltük, érintettük az Igét, aki élet, akkor nem is lehetünk mások, mint élő emlékeztetők Őrá.

2. T á p l á l n i . Az élet egyik misztériuma, hogy a múlt együttlét emléke gyakran közelebb hoz bennünket egymáshoz, mint a testi jelenlét. A másik távollétében, pusztán emlékezve új módon látjuk egymást: nem veszünk el a felszín részleteiben, jobban megértjük egymás legmélyebb lényét. Amikor emlékezünk egymásra, a másik személy legjobbik énje, valódi szépsége tör tudatunkba. Ugyanakkor a szerető emlékezés növeli egymás látásának vágyát, hogy az új fölfedezés konkrétabban kifejeződhessék kölcsönös szeretetben. De a mélyebb jelenlét mindig egy még jobban tisztító távolléthez vezet. Így a jelenlét és távollét állandó váltakozása teremtő emlékezettel összekapcsolva az az út, amelyen egymás iránti szeretetünk tisztul, mélyül, táplálkozik. „Jobb nektek, ha elmegyek, . . . a Lélek majd elvezet benneteket a teljes igazságra" (Jn 16, 7.13): csak az emlékezésben válik lehetségessé igazi bensőséges kapcsolatba kerülni Jézussal, csak emlékezésben tudjuk felfogni teljes értelmét mindannak, amit nekünk elmondott. Azaz Isten bensőséges kapcsolatba lépett velünk nemcsak jövetele, hanem távozása által is. Jézus Krisztus emléke életadó emlék, mely fenntart és táplál bennünket itt és most. — Az Eukarisztiában kenyeret eszünk, de nem annyit, hogy elvegye éhünket, bort iszunk, de nem annyit, hogy elvegye szomjunkat, könyvből olvasunk, de nem annyit, hogy elvegye tudatlanságunkat. E szegény jelek, melyek inkább beszélnek az Úr távollétéről, mint jelenlétéről, mind azt mondják, hogy Ő még nem tért vissza, hogy mi még úton vagyunk, várakozva, remélve, vágyakozva. A pap, amikor népét az oltár köré hívja, egyszerre hívja őket megtapasztalni az Úr jelenlétét és távollétét, egyszerre hívja őket szomorúságra és örömre, vágyra és beteljesülésre. Így válik a szentmise Jézus emlékünnepévé, amely úgy táplál, hogy amikor érezzük távollétét, akkor jövünk rá jelenlétére.

Mai kultúránkban túlzott hangsúly van a jelenléten. Jelen lenni lelkipásztori munkánk jelentős részét képezi. Ez kétségtelenül fontos, de a jelenlét-szolgálatot mindig egyensúlyozni kell távollét-szolgálattal, amely átalakítja az Úr távolléte feletti fájdalmat jelenléte mélyebb megértésévé. Keresnünk kell a módokat, amelyek révén nemcsak jelenlétünk, hanem távollétünk is az Úrra fogja emlékeztetni a híveket. Le kell lepleznünk a nélkülözhetetlenség mítoszát. Ha a népünktől való távollét különleges jelenlétet jelent Isten előtt, akkor távollétünk életadó távollét lesz. Jézus is így tett: Mk 1,35. Híveinket szolgáljuk, amikor Istennel vagyunk. Imánk nem magánügy, hanem a lelkekért való munkánk szíve.

3. **V e z e t n i**. Az emlék a jövő felé is vezet bennünket, állandóan újjá teszi életünket. Reményünk emlékeinkre épül. Sötét, félelmetes éjszakán azért tudunk ragyogó reggelt remélni, mert már láttunk ragyogó reggelt. A próféták Isten szolgaságból megszabadító szeretetére emlékeztetve öntöttek a népbe új reményt. Ez a prófétai szolgálat Jézusban kapott legteljesebb kifejezést. Ő nemcsak feleleveníti a biblikus emlékeket, de maga is azért beszél, hogy övéi az előttük álló nehéz időkben majd emlékezzenek szavaira. S azóta a tanítványok Őrá emlékezve beszélnek, tanúskodnak, törnek kenyeret, ebben az emlékben találnak erőt üldözésben, válságos órákban.

Lelkipásztori vezetésünk két lépése: a szembesítés és a lelkesítés. Szembesítés: a jövő felé vezetés szükségessé teszi tévhiteink leleplezését, azét a tévhitét, hogy „megérkeztünk", hogy megtaláltuk hitünk végleges megfogalmazását, az ideáljainknak legjobban megfelelő életstílust. Állandóan kísértve vagyunk, hogy az eredeti látomást felcseréljük annak egy kényelmes pótlékával. A nagy reformátorok — mint Benedek a 6. században, Ferenc a 12.-ben, Teréz anya ma — mind szembenéztek a ténnyel, hogy az eredeti nagy látomás elmosódott, elvesztette meggyőző erejét. Lelkesítés: a szembesítés után vissza kell menni arra a pontra, ahonnan a nagy ihlet származott. Minden reformátor egy régi nagy vízióra emlékeztet bennünket: Benedek a közösségére, Ferenc a szegénységére, a mai próféták a békéére és igazságosságéra. A haladás paradoxona, hogy csak akkor lehet róla szó, ha visszamegyünk egy nagy emlékhez, amely új vitalitást tud adni a szunnyadó álmoknak. Gyakorlatban ez a kettős szolgálat a legjobb eredményt akkor éri el, ha egyszerűen „mesélünk". Mesemondókká, elbeszélőkké kell válnunk, hogy a múlt nagy tanúi vezethessék kétkedő szívünket. A történet teret teremt, amelyben megtalálhatjuk a helyünket. Szembesít, de nem nyom el, lelkesít, de nem manipulál, inkább találkozásra, dialógusra hív. — De lelkesíteni csak akkor tudunk másokat, ha amit mondunk, az az életünket szüntelenül irányító látomásból táplálkozik. Ahhoz, hogy élő emlékké váljunk, Isten szavának testté és vérré kell válnia bennünk, ez pedig nem érhető el egyszerű értelmi felfogással, hanem egy szerető-megismerő folyamat gyümölcse, folytonosan elmélkedve, rágva az Úr szavát. Ha a történelem legnagyobb újsága, hogy az Ige testté lett, akkor nekünk is legnagyobb hivatásunk és kötelességünk folytatni az ige megtestesülését magunkban.

Pásztorként a múlt sebeit gyógyítani, papként a jelenben táplálni, prófétaként a jövő felé vezetni: ez a lelkeket gondozó „élő emlékezet" feladata. S amikor Nouwen mindezt egyszerű, bölcs szóval elmondja, könyve maga lesz ilyen emlékeztető: nem új tanokat hirdet, hanem hagyományos igazságokra vet új fényt, mint a házigazda, „aki kincseiből újat és régit hoz elő".

Lelóczky Gy.

Megjegyzés. Mint már sokszor jeleztük, az ismertetett idegen nyelvű könyvek beszerzésére szerkesztőségünk n e m vállalkozik!

Minden gyermeknek joga van

— gyöngédségre, szeretetre és megértésre
— megfelelő élelmezésre, lakásra, egészségügyi ellátásra és szórakozásra
— ingyenes nevelésre
— különleges gondozásra, ha testileg vagy szellemileg fogyatékos
— katasztrófák esetén azonnali segítségre
— arra, hogy békében és az egyetemes testvériség légkörében növekedjék
— hathatós védelemre minden hanyagság, kegyetlenség és kizsákmányolás ellen
— végül minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy ezeket a törvény által biztosított jogait fajra, nemre, vallásra, nemzeti hovatartozásra és társadalmi származásra való tekintet nélkül, maradéktalanul élvezhesse.

(Az ENSZ dokumentumából)

HALOTTAINK

Tippmann József c. esperes, tari plébános. Jan. 4-én temették Törökszentmiklóson (68,45)

Murány Miklós, a munkácsi egyházmegyei káptalan helynöke. Jan. 15-én temették Ungváron.

Nyári Gyula Hilár testvér jan. 10-én. Budapesten az új köztemetőben temették (76,50)

Dr. Élő József tb. kanonok Budapesten. Óbudán temették (68,43)

Olasz József febr. 12-én Budapesten. Nagykanizsán temették (52,20)

Bujáló Bernát febr. 12-én (78,53)

Székely Lajos ferences testvér febr. 17-én Pannonhalmán (78,56)

Barát László érs. tanácsos, mátételki esperespléb. febr. 19-én Szekszárdon Kalocsán temették (68,45)

Schmidt Mihály SDB karnagy, ny. zeneisk. tanár Szombathelyen. Febr. 22-én temették a szalézi templom kriptájába (73,48)

Dr. Tamás József érs. tanácsos a kalocsai papi otthonban febr. 22-én. A Bp. remetekertvárosi Szentlélek-templomban temették (71,47)

Szommer József csokonyavisontai esperespléb. márc. 1-én. Bakon temették (50,24)

Dr. Kálmán János ny. martonvásári plébános, volt teológiai tanár, márc. 18-án Székesfehérvárott. Kisberk püspök temette.

Tóth Mihály érd. esperes, ny. homokmégyi pléb. márc. 19-én Kalocsán. Soltvadkerten temették (78,47)

Msgr. Dr. Pfeiffer Miklós pápai prelátus, érd. svájci magyar főlelkész márc. 21-én. Fribourg-ban temették (93,70)

Nemes Pál Vazul OSB márc. 23-án Győrött. Pannonhalmán temették (73,55,48)

Végi Kálmán ny. plébános márc. 25-én Szombathelyen (61,35)

Vattamány Imre hajdúdorogi parochus, tb. kanonok ápr. 3-án. Keresztes Szilárd püspök temette (71,45)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

CSÍK JÓZSEF hatvani prépost
(1894—1978)

1978. ápr. 6-án hajnalban bekövetkezett halálával a váci egyházmegye egyik nagy papi egyéniségét veszítette el. Ónodon született 1894. máj. 26-án. Egyéniségén mindig érződött valami szülőföldjének történelmi levegőjéből. Mint minorita kispap végezte Rómában a teológiát. Temesvárott szentelték pappá 1916. dec. 16-án. 1922-ben lépett át a váci egyházmegyébe. Szegváron volt két évig káplán. Első főnöke kissé nehéz természetű pap volt, a káplánok réme. Csík József kedves, szerény alkalmazkodó egyénisége megtalálta vele az összhangot, és a két évi kápláni működésből egész életre szóló meleg barátság lett.

Ha Istennek az a szándéka velünk, hogy Fiának képmását magunkra öltsük (Róm 8,29), akkor Csík József mindig szeretetet sugárzó, szerényen mosolygó Krisztus-arc volt. Dr. Hanauer István, az egyházmegye nagy püspöke hamar fölfedezte értékeit. Két

év múlva a református többségű Dömsödre tette lelkésznek. A dömsödiek, katolikusok, protestánsok egyaránt, úgy megszerették három évi ottléte alatt, hogy életének minden nagy ünnepén — temetésén is — megjelentek és köszöntötték.

Egy évig volt vácrátóti plébános. Ezután 17 évet Alagon töltött, ahol templomot épített. Közben kerületi esperes lett. 1945-ben került Hatvanba prépostplébánosnak és egyúttal ker. esperesnek. Az egyházmegye legrangosabb plébániáján is a szerény szeretet jellemezte. Szerény volt és egyszerű a lakása, ruhája, asztala, egyénisége, modora és viselkedése. A plébániát szerette szerzetesi közösségnek nevezni. Az is volt. Ünnepi alkalmakkor ugyan magyaros vendégszeretettel fogadta paptestvéreit és barátait, egyébként azonban az iroda volt az ebédlő is, ahol mindig és mindenkit készséges szeretettel fogadtak, s a temetés vagy házasság ügyében megjelenő szegények sem néztek irigyen az asztalra.

Életének minden állomásán annak a Jézusnak volt a követője, aki jót tett, amerre járt (Csel 10,38). Esze, szíve, pénztárcája és plébániája mindig nyitva volt mindenki előtt. Hosszú éveken át a hatvani plébánia kapuján nemcsak a zár, de a kilincs is hiányzott. Ez jellemezte a szívét is. A plébániát tréfásan Csík-szállónak hívták. Ha valaki, elsősorban paptestvér, betért hozzá, ott marasztalta ebédre, és azzal búcsúzott tőle: legközelebb hosszabb időre gyere.

Nem tűrte, hogy szeretetlenség legyen körülötte. Egyik plébánosa alaptalanul megorrolt az egyik káplánjára. Azonnal vonatra ült az érdekelttel, hogy fölkeresse és elsimítsa a félreértést. — Mint esperest sok kellemetlen ügy elintézésével bízta meg az egyházmegyei hatóság. Egyszer egyik öregebb paptestvérnél mutatkozott több rendetlenség. Azzal állított be hozzá: „nem tudom, megint mi baja van veled az aulának. No gyere, szidjuk egy kicsit az aulát." Utóbb azonban egy pohár sör mellett kellő tapintattal, de mindent elmondott: ezt meg azt igazán te is másként csinálhattad volna. — Mindenkinek igyekezett segíteni. Halottak napja előtt az egész környék hozzá járt gyertyát venni. A környező papság részére mindig beszerezte a vasúti és a busz-menetrendet. — Egy halotti anyakönyvi kivonatot kért valaki, de még a halott nevét sem tudta, az sem volt biztos, hogy Hatvanban halt meg . . . De azért órákig kerestük a halotti anyakönyvben, hátha rábukkanunk egy kőművesre, aki a gyöngyösi barátok klastromának megújításakor halt meg.

Hatvanban megújította a szép préposti templomot és a plébániát is. De még többet tett híveinek és az egész környék papságának lelki megújulásáért. A híressé vált papi rekollekciókat 1954-ben kezdtük tartani, amikor még erre semmi rendelkezés nem volt. Eleinte minden hónapban, s még a legújabb időben is többet tartottunk a kötelezőnél. A rekollekciók egy elmélkedésből és szentségimádási órákból álltak. Közben gyónási alkalom. Volt idő, amikor egész nap szigorú szilencium volt. „Józsi bácsi" — mert minden paptestvére csak így szólíthatta — nemcsak a szervezés levelezési részét bonyolította le, hanem hordta a székeket az előadások előtt, utána pedig vitte a teát, amellyel mindig megvendégelték a résztvevőket. Az elmúlt őszön nagy boldogan készült a kétszázadik rekollekció megünneplésére, de sajnos előtte lépett föl szívgyöngesége, és így nem lehetett jelen. Ezzel együtt akarta megünnepelni a 30 évvel ezelőtt tartott hatvani egyházmegyei eucharisztikus napok jubileumát is.

Minden paptestvért nagyon szeretett. Minden munkatársát nagy szeretettel fogadta. Ha a lelkipásztori tennivalókról volt szó, mindig úgy kezdte: hogyan akarjá t o k ? Azután úgy végezte: csinál j u k ! — Volt egy szorosabb baráti köre, akikkel minden szerdán, a „Csíkszerdán", a Császár-fürdőben találkozott. Két volt püspökünk is örömmel vett részt a Csíkszerdákon.

Minden kereszténynyre és papra jellemző, ki a kedves szentje. Ő védőszentjét, Szent Józsefet tisztelte és szerette nagyon egyszerűsége miatt. Hasonló tisztelettel viseltetett Assisi Szt. Ferenc és X. Pius iránt. Soha senkinek nem emlegette, hogy Rómában végzett; de X. Pius szentté avatásakor rajongva beszélt a nagy pápa vonzó egyéniségéről, akit ő személyesen ismert.

Fiatalos egészségét és kedélyét végig megőrizte. Életének 85., papságának 63. évében mint tényleges plébános és tényleges esperes hunyt el csendesen. Még előző nap is bemutatta a szentmisét.

Dr. Bánk József érsekpüspök koncelebrálta a gyászmisét volt munkatársaival, dr. Vajda József segédpüspök temette. A hatvani templom sokszor megzsúfolódott már, de ennyi pap és hivő még ritkán volt benne . . .

Volt káplánja

KAPCZÁR JÓZSEF SDB missziós testvér
(1899—1978)

1978. ápr. 16-án halt meg Hong Kongban. Kínát tekintette második hazájának, mert ott, ill. a peremvárosokban: Macauban és Hong Kongban töltötte élete javát.

Erdőtelken született 1899. márc. 22-én. Ifjúságáról és hivatása történetéről maga számolt be a Szolgálat 36. számában. Fogadalmát 1925. júl. 26-án tette le. 1931-ben missziós munkára jelentkezett. Így került már az évben Hong Kongba. Sok éven át mint cipész dolgozott, majd a rend több házában anyagbeszerző és mindenes lett. Szorgos és pontos munkája miatt mindenki megszerette. Nyelvi nehézségei ellenére szívesen elegyedett beszédbe bárkivel, különösen a gyerekekkel.

Haza nem látogatott többé. Két ízben azonban rövid pihenőre jött Olaszországba, s mindkétszer találkozni tudott közeli rokonaival. Családját nagyon szerette. A levelezésben apostoli lelkülete is kifejezésre jutott. Nagy örömére egyik unokahúga szintén szerzetbe lépett. A jó József testvér szorgalmasan jegyezte családtagjainak különféle évfordulóit, hogy imáiban mindig megemlékezhessék róluk. Gyakori levelezése nem engedte, hogy elszigetelve érezze magát. Ez tapasztalható volt még utolsó betegségében is.

Sok emberi erényt csodáltak meg benne. Főképpen előzékenységben és udvariasságban adott jó példát mindenkinek. Még előrehaladott korában is figyelemmel kísérte a nagy világeseményeket. Derűs lelkületét soha nem zavarta meg semmiféle krízis. Sokat imádkozott. Rómában az 1975-ös szentévben buzgó zarándokként járta be a főbb templomokat, azok helyett is, akik csak vágyban tudtak eljönni.

Edzett falusi fiú volt, tagbaszakadt, sudár férfi maradt egész életére. De a betegség megtámadja a legerősebb szervezetet is. Több éven át szívbántalmakat érzett. 1976-ban egy kórházi kivizsgálás gyomordaganatot fedezett fel. Az 1977 júniusában lezajlott öt órás műtét megfosztotta gyomrának háromnegyed részétől. Kissé rendbejött, de ezalatt a rák terjedni kezdett. Újabb, hosszú hónapokig tartó kórházi beutalás következett. A nagyobb ünnepekre: karácsonyra, újévre, névnapjára hazaengedték, hogy néhány órát rendtársai körében tölthessen. Ezek a kikapcsolódások enyhítették fokozódó fájdalmát. Tollba mondott levelekkel kezdett végleg búcsúzni barátaitól, ismerőseitől. A látogatók úgy tudtak neki kedveskedni, hogy vele együtt imádkoztak, énekeltek. Ez jelentette számára a legkedvesebb ajándékot. Időben kérte a betegek kenetét. Elvégezte szentgyónását, s a napi szentáldozásból merített erőt bajai elviselésére.

Teljesen váratlanul szólította el az Úr, épp akkor, amikor rendtársai ünnepélyesen akarták elkísérni hozzá a szent Útravalót. A mellette levő rendtársak azonban imával támogatták

Temetésére sok nép jött. A halotti misén több mint 50 pap koncelebrált és kísérte a temetőbe a megsiratott testvért.

Kapczár testvér egész életén át szíve ügyének tekintette a papi és szerzetesi hivatásokat. Ezért könyörög odaát is. Hallgassa meg a jó Isten ezt az imát, hogy sok szív meghallja és kövesse az Úr hívó szavát. De bizonyára gondol a jó Testvér mindannyiunkra is, amint olyan kedvesen fejezte be 1977-es levelét: „Sempre ricordando, azaz mindnyájukról mindig megemlékezem."

Fenyő Vendel SDB, Róma

BALI JÁNOS SDB
(1892—1978)

Gyémántmisés paptestvérünk a Vas megyei Alsóságon született 1892. dec. 27-én. 1904 augusztusában vette kezébe a violaszínű Szalézi Értesítőt, amelynek indítására szept. 14-én meg is érkezett Cavagliába (Olaszország), a Szent István királyról nevezett magyar Szalézi Intézetbe mint kisdiák. 1908-ban kérte felvételét a társaságba. Az első

fogadalmakat a nagybeteg rendfőnök, Boldog Rua Mihály kezébe tette le 1909. szept. 29-én. Tanulmányait Ivreában folytatta, majd mint felügyelő-oktató került vissza Cavagliába. Az intézet 1913-ban áttelepült az Esztergom megyei Péliföldszentkeresztre. Itt munka és szegénység várt a kezdő intézményre, amit nem mindenki viselt el törés nélkül.

1914-ben kezdte el teológiai tanulmányait, amelyeket Oswiecimben (Auschwitz) fejezett be. A katonai behívó árnyékában korábban szentelték pappá: 1917. nov. 11-én Krakkóban. Rövid jugoszláviai és ausztriai tartózkodás után visszatért Szentkeresztre. 1921—27-ig járta a kilométeres kapaszkodót, az őszi-tavaszi mély agyagot Szentkereszt és Mogyorósbánya között mint plébánoshelyettes.

1927-ben Újpestre került, nem könnyű munkáskörnyezetbe. De „egy jó elmélkedés reggel, bátor gondolat a déli harangszókor és szilárd akarat este" meghozta neki a sikert. Mint igazgató a Baross utcában, a gyárnegyed szívében intézetet épített: inasoknak pihenőt, internátust a diákoknak.

1932-ben átkelt a Dunán. A Szent Alajos Házat vezette a Kiscelli utcában. Ekkor építette a Bécsi úti szárnyon a kis kápolnát „Mária, a keresztények segítsége" tiszteletére.

1935-ben átmenetileg a kispapok lelki vezetője Esztergomtáborban. 1936-tól igazgató Rákospalotán, majd Magyaróvárott. Itt építette a második kápolnát a Keresztények Segítsége tiszteletére. 1943-tól több helyen működött, majd 1950-től a veszprémi egyházmegyében kapott lelkipásztori beosztást. Pápakovácsin nyolc évig volt a falu plébánosa.

1967-ben Celldömölkön mondta aranymiséjét. Öröme visszavitte ahhoz a Mária-oltárhoz, amely útjára engedte 1904-ben. A következő vasárnap híveivel adott hálát az Úrnak. Az ünnep nagyon szépen sikerült.

1969-ben nyugdíjazását kérte az egyházi hatóságtól és következő évben bevonult Pannonhalmára a szociális otthonba. Itt élt és szenvedett. 1977-ben betegágyán, szűk rokoni körben mondta el gyémántmiséjét. A következő hónapok a várakozás és a búcsúzás hónapjai. Meg a készületé. 1978. jún. 23-án megkérdezte tőle valaki: „Hogy van?" — „Teljesen útrakészen!" — válaszolta. És másnapra virradóan valóban elindult az ismeretlen felé, a Fénybe!

Paskai püspök temette, Klempa és Tóth püspök jelenlétében.

Jókedvű adakozó volt. Reméljük, jókedvével elérte a legtöbbet: magát az ISTENT.

Confrater

P. NÁVAY ANTAL KAPISZTRÁN OFM
(1906—1978)

Szabadkán született, 16 éves korában egyszerű fogadalmas szerzetes, élete 23. évében felszentelt pap. A pécsi jezsuiták Piusz gimnáziumában érettségizett, papi tanulmányait a rendi hittudományi főiskolán fejezte be. Egyetemi tanulmányokat sem itthon, sem külföldön nem folytatott, mégis igen kiemelkedő és művelt ferences pappá képezte magát. Rossz alvó és sokat olvasó ember volt. Álmatlan éjszakáin magyar, latin és francia nyelvű könyvek tömkelegét olvasta. Elsősorban az egyháztörténelemre vonatkozókért lelkesedett.

A papi élet keretén belül polihisztorrá, sokoldalúvá alakult. Gyászjelentése a következő munkaköreit sorolta fel: tanított alsó-, közép- és felsőfokú iskolában; népmissziókat, lelkigyakorlatokat, konferenciabeszédeket és papi elmélkedéseket tartott; kisegítő lelkész, gyóntató, egyesületi vezető, plébános, baráti tanácsadó és művészek mecénása volt; szerzetében többizben házfőnök és helyettes tartományfőnök; gyakran és könnyen írt; a Szent István Társulat tagjaként fejezte be életét.

Három leggazdagabb munkaköre a házfőnöki, a plébánosi és a tanári volt.

Házfőnöki küldetésében a helyes középutat képviselte. A lazaságot szóvá tette, kemény szigorral élni nem tudott és nem akart.

Előljárói éveiben — e sorok írójának — többször említette: „Az esti rekreációra ugyanúgy készülök, mint a teológiai órákra." Ilyenkor anekdotákkal, megtörtént és meg

nem történt események felsorolásával szórakoztatta és tartotta össze a ferences rendcsalád tagjait.

Még jobban kultiválta a közös ima összetartó erejét. Álmatlan éjszakái után is a hajnali és esti órákban szinte minden nap megjelent az imakarban az Istent dicsérni és a közösségi szellemet ápolni.

Plébánosi munkakörét megosztotta. Szeretett dolgozni és tudott dolgoztatni. Egész életében a párbeszéd erényét gyakorolta.

Mikor Szeged-Alsóvárosra 1946 nyarán megérkezett, egy-két nap alatt a rendtagok megkapták beosztásukat a templomokba, az iskolákba és az egyesületekbe egyaránt. Nem kis munka volt, mert plébániánkon egy templomban és négy szükségkápolnában miséztünk, nyolc iskolában tanítottunk és kilenc egyesületet vezettünk. A beosztás elrendezése után bezárkózott a szobájába, és három nap múlva a rendház ebédlőjében kifüggesztette az egész évre szóló prédikációs tematikát. A reggel határás szentmisére egy aszketikus, a tizórásra a napi evangéliummal kapcsolatos, a tizenegy órásra pedig egy apologetikus sorozatot állított össze. Szeptembertől szeptemberig tudatta, ki, mikor és hol prédikál. A diákmisék exhortációit a hitoktatókra és hittanárokra bízta.

Esztergomban is hasonló módszerrel dolgozott. A rendház társalgójában egész esztendőre kiírta a templomi szónokok névsorát.

A rendtartományban ő volt az utolsó lector approbatus. Ezt a megtisztelő címet azok az atyák viselték, akik egyetemi végzettség nélkül tanítottak a teológián, de előzőleg egy nagyobb rendi bizottság előtt a hit- illetve a bölcselettudomány meghatározott tárgyaiból összefoglaló vizsgát tettek.

Kapisztrán atya kedvenc tárgya az egyháztörténelem volt. Egyik legszebb alkotása a rend történetével foglalkozó munka, amelyet teológiai kézikönyvnek készített. Kispapjaink a mai napig ebből tanulnak, és ebből ismerik meg a régmúlt gazdag világát.

A kórházban az őt meglátogató rendtársához ezek voltak az utolsó tudatos szavai: „Az Isten legyen veletek". — Kapisztrán Atya! Mi is így búcsúzunk tőled: az Isten legyen veled egy egész örökkévalóságon át.

Confrater

Fr. KOVACSICS VINCE GÁBOR OFM
(1884—1978)

Szabadkán született 1884. jan. 14-én, bunyevác szülőktől. Magyar nyelvű elemibe járt, és magyarnak vallotta magát.

Hamarosan kiköltöztek Kelebiára. A Podmaniczky báró építtette Szt. Anna templomba járt szentmisére, tanyájuktól 3—4 km távolságra. A bárónő komornájának feltűnt rendszeres templomba járása. Először szentképet csúsztatott imakönyvébe, később olvasóval ajándékozta meg, majd a Szabadkáról misézni kijáró Xavér Bálint atyának beajánlotta ferences testvérnek. 1898. szept. 11-én lépett be Szabadkán jelöltnek a fekete barátokhoz. 13 hónapig volt ott. Konyhai teendők végzésére osztották be. Beöltözése után, 1899-ben már kiküldték kocsival gabonagyűjtésre a tanyákra. Megmaradt emlékezetében, amit az egyik tanyai gazda mondott: „Adjunk ennek a kis barátnak, hogy nagy glóriát tudjon mondani."

1899 októberében Kaplonyba ment P. Hricsovszki Timót házfőnökkel és Semmer Demeter szabótestvérrel, mivel ők elfogadták a reformot. Itt Semmer testvér megtanította harmóniumozni. Hat évig volt itt, majd különböző helyeken, míg 1914-ben be nem rukkolt Szabadkára a 86. gyalogezredhez. Négy évig volt az orosz és olasz fronton. 1918. jún. 14-én megsebesült a homlokán. 1930-ig ismét több helyen szolgált, majd két évig a rend amerikai magyar kolostoraiban. Utána többek között kétszer működött Mátraverebély-Szentkúton. Itt a nagy búcsúk idején a Szűzanya grottájánál 14 szentmisét együttében végigjátszott és énekelt. Amikor a sok áldozó miatt elfogyott az ostya, akkor éjjel még ostyát is sütött. Elöljárói kereken 20 alkalommal helyezték át!

1951 novemberétől több mint 26 évet Csengelén töltött plébános rendtársa mellett, mint kántor, szakács, sekrestyés stb.

Fáradhatatlan volt a munkában és az imádságban is. A szegénység fogadalmához való ragaszkodása díszére vált volna még egy noviciusmesternek is. Csak addig volt

zsebében pénz, amíg bevásárolt. Utána a maradékot azonnal kitette. Ha elfelejtette, szinte ijedten jött a maradék pénzzel: jaj, a zsebemben felejtettem. Tisztasági fogadalmának megtartásában is példaadó volt. Csengelén mindenki tisztelte.

1978 januárjában elgyengült. Szegedre került kórházba, egy hónapig otthon ápoltuk, márc. 21-én pedig saját kérésre Pannonhalmára került. Ott türelmével és imádságával tűnt ki. Aug. 22-én visszaadta lelkét Teremtőjének, Krisztus feltámadásának és eljövetelének titkából vigasztalást merítve. Dr. Szilas József csanádi általános helynök végezte temetését, rendtársai, egyetlen még élő rokona, a csengelei hívek és a pannonhalmi otthon tagjainak részvételével.

Rendtársai

P. VADAS JÓZSEF OFM
(1896—1978)

1896. márc. 22-én született Egyeden (Sopron m.). 1915-ben besorozták, és végigküzdötte a világháborút a galíciai, romániai és olasz fronton. Hat év után vált meg a hadseregtől. Ekkor kezdett foglalkozni a papi hivatás gondolatával. 1922-ben Turinban belépett a szaléziekhez. Itt végezte a filozófiai négy évét, a teológiát pedig a mexikói Guadalajarában. Az akkori egyházüldözés miatt mint megyéspap fejezte be tanulmányait a spanyolországi Victoriában. 1929. máj. 25-én szentelték pappá a Pilari Miasszonyunk székesegyházban. Mint lelkipásztor először Kaliforniában működött, majd Saskatchewan (Kanada) magyar templomában. 1938—1950-ig ismét az Egyesült Államokban találjuk mint magyar ill. angol lelkipásztort. 1950 júliusában visszatért Kanadába és belépett a ferencesekhez. Egy éves noviciátus után több helyen működött mint lelkipásztor és gyóntató, többek közt a youngstowni (Ohio) magyar ferenceseknél. 1967-ben tíz hónapos szabadságra hazájába jött. Utána 1976. jún. 10-ig még Kanadában működött. Ekkor korára való tekintettel nyugalomba vonult és végleg hazatért, hogy szülőfalujában csendben készüljön aranymiséjére. De ez nem adatott meg neki: az Úr múlt év ápr. 8-án magához szólította viszontagságos életű, megfáradt szolgáját.

Nyugtalan, kereső ember volt — mutatja sok külső és belső vándorlása is —, hajlamos a végletekre, aszkézisben, lelkipásztori buzgalomban, jókedvben egyaránt. Halála előtt kérte, hogy paptestvérei érte is mondjanak majd egy fohászt.

Confrater — Soror

Dr. PAPP IMRE
(1918—1978)

Szikrázó nyár fényében tünt el a magyar egyház egyik ragyogó csillaga és ígéretes reménysége: a földön világoskodó fény az örökkévaló világosság tengerébe.

A bácskai Kishegyesen született, Szabadkán érettségizett. Mint hittudományi hallgató feltűnt a zágrábi, utóbb a pesti Pázmány-egyetemen kiemelkedő tudásával és hallatlan szorgalmával. Később az egyetem jogutódaként működő Akadémiának bekebelezett doktora (1950), utóbb magántanára lett (1958). Rövid káplánság után a szabadkai kisszeminárium lelkiigazgatója, majd a háborús események szünete után a kalocsai Hitoktatónőképző (1946), és a Hittudományi Főiskola tanára lett (1947). 1951-ben a megszűnő kalocsai főiskolát Szegedre kíséri, és ott kapja kinevezését a Központi Papnevelő Intézet lelkiigazgatójává. 1958-ban váratlanul visszarendelték az egyházmegyébe, és ott előbb Kecelen, majd Baja-Belvárosban működött káplánként. Itt hatalmasodott el régóta viselt arcszábája, amit végül is kénytelen volt megoperáltatni. Ebből kifolyólag jobboldala bénult lett, a működés lehetetlenné vált számára, és a székesfehérvári Papi Otthon lakója lett ötvenegy esztendős korában. 1978. július 23-án halt meg a székesfehérvári kórházban, július 29-én temette el főpásztora, Kisberk Imre, Udvardy és Paskai püspök és nagyszámú papság jelenlétében.

Jánoshalmán, ahol egy évig volt csak káplán, így maradt meg a hívek száján: a kis Dupla. A népszáj megállapítása az első: valóban pap volt nemcsak nevében, de egész egyéniségében. Napi egy órás szentségimádását a legmunkásabb helyen, a legkimeritőbb lelkipásztori vagy társadalmi elfoglaltság közepette sem hagyta el. Az Egyetemi

Templom ünnepelt szónoka, aki a déli misét és prédikációt ismét eseménnyé tette nagy elődök (Prohászka, Tóth Tihamér) után, bámulatos buzgósággal járta a keceli tanyákat gyermekei után mint hitoktató, és a bajai értelmiség dédelgetetten nagyrabecsült szónoka előszeretettel foglalkozott a kicsinyekkel. Éjszakába nyúló tudományos munkálkodása nem tette elvonulttá: csodálatosan be tudott illeszkedni a papi közösségekbe, és mindig kész humorával órákig tudta kacagtatni a résztvevőket.

Erőinek teljében, éppen akkor, amikor legjobban tudta volna hihetetlen szorgalommal összegyűjtött tudásanyagát kamatoztatni, érte el a kereszt. Hogy mennyire nehéz volt neki betegsége, csak a legkisebbet említsük. Jobboldali bénasága a hangszálakat is érintette, és ezért a torokhangokat erőteljesebben kellett kiejtenie. Egyszer csak úgy fölsóhajtva mondja: Hogy utálom magam ezért a raccsoló, affektált beszédért! Röviddel operációja után pedig azt mondta: Mindig nagy gondot fordítottam beszédeimre, és azt hittem, hogy az a feladatom. Az Úr Isten — úgy látszik — ezt a legnagyobbat kívánta tőlem. — És ami a legszebb: „a mi Urunk sokat prédikált és sok csodát tett. De amikor a megváltás művét végezte szenvedésében, elhallgatott."

Papnak tekintette magát életében, papként hordozta betegségének fiatalon kapott keresztjét. Az Örök Pap vegye a szentháromságos élet boldogító örök életébe!

Belon Gellért

P. RADÁNYI RÓKUS SJ
(1914—1978)

1948 áprilisában, pár héttel érettségi előtt, új hittanárt kaptak a pécsi Pius-gimnázium VIII-os növendékei, mert az eddigi, P. Hemm, halálán volt. Egy ismeretlen fiatalember jött az osztályba. Fellépése határozott volt. Közölte, hogy most jött Szatmárnémetiből. Látja, hogy igen el vannak maradva az anyaggal, ezért világosan és érthetően mindjárt magyarázni kezdte a következő órára szánt leckét. Minden kérdésre határozottan és azonnal válaszolt. Daliás termete, göndör fekete haja, villogó és mindent áttekintő szeme parancsolóan hatott az osztályra. Nem is merték kipróbálni, meddig bírja türelemmel csínytevéseiket. Gyorsan vége lett az évnek, de ez alatt a pár hét alatt jól behozta az elmaradt anyagot az új tanár, P. Radányi Rókus.

Bácsbokodon született 1914. okt. 23-án. Gimnáziumi tanulmányait Kalocsán kezdte a jezsuitáknál 1925-ben. 1930-ban belépett a noviciátusba. Budapesten volt retorikus és filozófus. Szegeden végezte a teológiát. 1942. máj. 13-án szentelték pappá. Első miséjén két ünnepi szónoka is volt: egyik horvátul, másik magyarul beszélt.

Szatmárnémetiben kezdte el papi működését 1944-ben mint házgondnok, konviktusi prefektus és gimnáziumi hittanár. Emellett szerkesztette a „Kongreganista" és „Kálvária" c. lapot. Innen került 1948-ban pár hónapra Pécsre, majd júliusban Budapestre. Munkaköre itt is igen változatos volt: a külföldi missziók prokurátora és a „Katolikus Missziók" szerkesztője, a Jézus Szíve-templomban kisegítő és a Szív-újság segédszerkesztője. 1944—1950 között szinte minden munkatéren dolgozott, és mindenütt megállta a helyét. Ez időtől kezdte főleg három területen értékesítette talentumait Isten országáért: mint lelkipásztor, szerkesztő és adminisztrátor.

Lelkipásztor: 1950-ben a pécsi Jézus Szíve-templomot vezette, majd több helyen működött 1955-ig. 1956-ban vette át a hollandiai magyarok lelki, szociális és mindennemű gondozását. A holland Caritas útján haza is sok gyógyszert küldött a rászorulóknak. Mikor 1960-ban Amerikába került, lelkipásztori működését folytatta az új világban is. Hétvégeken kisegített a passaici (New Jersey) Szent István plébánián, majd később (1970—73) Yonkersben a magyarok lelkipásztora. Amikor ideje engedte, szívesen ment a kanadai plébániákra is kisegíteni.

Szerkesztő: Hazai működését már említettük. Hollandiában „A Kereszt népé"-t adta ki, ami nemcsak hitbuzgalmi lap volt, hanem az ottani magyarok „mindenes" lapja. 1960-ban vette át A Szív szerkesztését Shrub Oak-on. Pontosan, a körülményekhez képest szépen és ízlésesen szerkesztette a lapot. A tartalom is szívügye volt, bár nem volt íróember. Sok munka járt a kiadással. A szöveget kétszer gépelte le, másodszor azért, hogy a jobboldalon kiegyenlítse a margót. Ezután egy alulról égővel megvilágí-

tott tejüveg lapra helyezte a kész oldalt, és elkezdődött a „kákán csomót keresés". A hibás szót újra gépelte, és óvatosan beragasztotta az elhibázott fölé. Ez után következett a címek összeállítása, amelyeket előre nyomtatott betűkből ragasztott össze. Ezt a szöveget kapta meg a nyomda. Majd jött a postázás kimerítő napja: címzés, szállítás és a különböző formulák kitöltése. Hogy pedig a számok között se unatkozzék a szerkesztő, intézte az egész világgal való levelezést: anyaggyűjtést, a Jézus Szíve-tisztelet és a napi felajánlás terjesztését. Mindezt a munkát itt-ott segítséggel, de leginkább egymaga végezte.

Adminisztrátor: Mikor Yonkersba került, a már ismert energiával és határozottsággal látott hozzá, hogy a templomot és plébániát rendbehozza. Mint mondani szokta: „úgy reméltem, hogy öregségemre kis otthont építek magamnak, de kiderült, hogy Isten dicsőségére dolgoztam." 1973 vége óta ugyanis a Fordham egyetemre költözött mint provinciai titkár. Szerkesztői tapasztalatait itt is jól értékesítette. Neki köszönhető a pontos és kezelhető levéltár is.

1972 tavaszán egy vizsgálat alkalmával az orvos azt ajánlotta, hogy a mellkasán levő kis kinövést jó lenne közelebbről megvizsgálni. Az eredmény lesújtó volt: a nyirokmirigy-szisztéma rákos. Ezt követte a sok vizsgálat, majd besugárzás és kémiai kezelés. A nagytermetű, egészséges ember pár hét alatt lefogyott és lelkileg-testileg fáradt lett a kezelés következtében. Pár hónap alatt azonban rendbejött, és az orvos azzal vigasztalta: ha öt éven belül nem találnak rákos tünetet, akkor megállították a terjedést. Mindössze négy év telt el, amikor arcán újra daganat jelent meg. Felnyitották, de nem lehetett operációval eltávolítani, olyan közel volt a szájizmokhoz. Újra sugárzás, kémiai kezelés . . . Igen csöndes és türelmes beteg volt. Nem panaszkodott, és nem beszélt betegségéről. Amennyire ereje engedte, elfoglalta magát és dolgozott. Közben a mája is megbetegedett. Nap mint nap fogyott, kivéve derékban, mert szervezete nem bírta a vizet kiszorítani. Két héttel halála előtt bevitték a közeli kórházba. 1978. jún. 28-án reggel halt meg.

Temetésén vagy 80 jezsuita koncelebrált. Az egyik idősebb atya, aki aznap jött haza a kórházból és soha nem koncelebrált, szintén velük volt. „Érte megteszem" — mondta.

Személyisége és áldozatos munkája nagyon hiányzik. A fordhami közösség magyar és amerikai tagjai állandóan emlegetik. Keménysége és határozottsága mögött ott volt a melegszívű ember, aki szerette a közösséget és a közösség szerette őt.

P. Babos István SJ

SZEMES FERENC piarista
(1908—1978)

Halála előtt néhány nappal gyógyszert vitt Erdélybe egy súlyosan beteg rendtársának. Ő maga, szintén betegen, gondolkodás nélkül vállalkozott a számára nagy és fáradságos útra. Az éjszakákat csak a vonatban tölthette, félig-meddig pihenve, sokkal inkább megtörve. Így érkezett vissza Budapestre, szeretetszolgálatának melengető jóérzésével szívében. De ugyanakkor a fáradság ijesztő jeleivel. Szíve, amely fölmelegedett az áldozatos szeretetben, végzetes próbának tette ki magát. < Szepacher

1908. dec. 19-én született Csanáloson. 1928-ben lépett a piarista rendbe, 1935-ben szentelték pappá. Vácott kezdte a tanítást. Innen került 1941-ben Máramarosszigetre, s ott élete végleg összefonódott Erdéllyel, az ottani tanítással, lelkipásztorkodással, az erdélyi magyarsággal. Olyan időpontban került oda, amikor szinte minden nap a történelem súlyos rázkódását rezegte tovább. Helytállás, lelki tartás, de egyúttal kedély és derű kellett hozzá, hogy a nehezen induló iskolai munka, a tanári és rendi élet viszontagságai, a tanulók nyelvi és egyéb hiányosságai miatt az ember össze ne roppanjon. Szemes Ferenc pontos stabilizáló ereje volt ezekben az újrakezdő időkben a rendházi és iskolai életnek. Nagy része volt abban is, hogy iskolánk szellemi és erkölcsi hatása a kezdeti nehézségek után kiterjedt a szélesebb társadalomra is. Társaságkedvelő lénye, jó humorérzéke, de főleg remek énekkarvezetői szereplése igen kedvezően hatott a jó kapcsolatok kiépítésére. De szerette és tisztelte a pasztorációban működő helybeli és vidéki papság, a másvallású iskolák, intézmények, a különböző

(román,ruszin) nemzetiségűek is. Sok barátja, tisztelője volt ezek között, akik az utolsó pillanatig megőrizték szívükben, s akiket ő ugyanúgy őrzött emlékeiben és érzéseiben.

Az 1944-es átmeneti távozás után nem tudta feledni Máramarosszigetet. Mihelyt lehetett, nyomban visszatért, és megint az új kezdés egyik — immár tapasztalt — szolgálója, segítője lett. Ezt az időt az ő saját és mások elbeszéléseiből ismerjük. Roppant találékonyságra, körültekintésre, nagy diplomáciai érzékre volt szükség az újjászerveződéskor. A nagyon rátermett igazgató-házfőnöknek méltó és szinte nélkülözhetetlen segítője lett. Gazdag szigeti tapasztalatai, a lakossággal, valamint a papsággal való jó kapcsolatai révén megkönnyítette az iskolai és rendházi nehézségek áthidalását.

1948 után Máramarossziget immár nem tanárát, hanem csak egyik lelkipásztorát köszönthette benne. Ekkori működéséről, hivatástudatáról, áldozatkészségéről, hősies helytállásáról mindig tisztelettel beszéltek hívei, paptársai, rendtársai egyaránt. Kedves, természetes, nyílt embersége szinte önkéntelenül vitte magával Isten felé az embereket. Soha nem mutatkozott lelkileg „szakadt" személyiségnek, akiben az emberség halálra dermed a metafizikum küszöbén, mintha páncélajtó választaná el a két világot. Embersége, kedélye spontán módon lépett át a Szeretet birodalmába, amikor békíteni, megnyugtatni, vigasztalni, együtt imádkozni vagy a halálra előkészíteni jött el a pillanat. Isteni és emberi világot mély egységben rendezni képes pasztorációs tevékenységével egyformán segítette beteg, konfliktusos paptársait, tanácstalan híveit, haldokló püspökét, keservesen, keményen próbára tett embereket.

1969-ig maradt Erdélyben (Alsóhomoródon és Rónaszéken plébánosként), majd hazakívánkozott Magyarországra. Ereje fogyni kezdett, hiszen maga is sok megpróbáltatáson ment keresztül. Betegség is gyötörte. Kecskeméten nem volt könnyű megszoknia. Olykor bizonyos depressziós hangulat fogta el, nem tudott már mindig kedélyes rendtársnak bizonyulni. Lassan azonban, könyvtárrendezési, javítási és szerényebb pasztorációs munkája révén mégis újra magára talált. 1976-ban régi vágyának megfelelően Pestre helyezték. Jellemző volt rá, hogy ekkor kérte: lássa el valaki helyette egy idős, magányos lelki fiának gondozását Kecskeméten.

Pest már teljesen visszaadta életkedvét. Húga családjának, régi barátainak közelsége, a közös erdélyi emlékek felidézése, a könyvtári munka, egyéb rendházi feladatok végzése, egyik volt igazgatójának istápolása derűssé, megelégedetté tette. Többször lerándult Erdélybe innen is, hűségesen fölkereste ottani rendtársait és barátait. Most az utolsó látogatásról jött vissza. Isten méltónak találta, hogy szenvedés nélkül vegye magához 1978. máj. 16-ának egy csendes, békességet hozó esti órájában.

Confrater

NÉGY ERDÉLYI HALOTT

Szűcs Sándor c. esperes, zilahi plébános, mosolygós lelkű, paptestvérszerető munkatársunk, életének 44., áldozópapságának 18. évében, 1978. nov. 3-án, hosszas szenvedés után, Isten akaratában való megnyugvással, a betegek szentségével megerősítve elindult az örök hazába. Felszentelése után szilágysomlyói segédlelkész volt, majd Bélfenyéren plébános, 1969. aug. 1-től haláláig pedig zilahi lelkipásztor. Papi életét hivatásának megbecsülése, embertársai iránti jóságos szeretet és érző szív jellemezte. Búcsúznak tőle a gyászoló egyházmegyén és paptársain kívül a zilahi hívek, szomorú édesapja, testvére és rokonai. Testét a zilahi plébániatemplomban koncelebrált szentmise és gyászszertartás után nov. 6-án Cséfán (Bihar m.) édesanyja mellé helyezték örök nyugalomra.

Nagy László tb. esperes, csíkszentgyörgyi plébános Csíkszentléleken született 1930. máj. 1-én. 1959-ben szentelték pappá. Lelkipásztori működésének állomáshelyei voltak: Nagykászon, Kézdivásárhely, Uzon és 1973 óta Csíkszentgyörgy, az egyházmegye egyik legterhesebb egyházközsége. Lelkipásztori munkáját a lelkiismeretesség, pontosság jellemezte. 15 évvel ezelőtt volt egy balesete, amelyben a feje ütést kapott. Ez sajnos észrevétlenül rosszabbodott, úgyhogy elveszítette biztonságérzetét és ágyba került. Nem érezte az ételek ízét sem. Szomjas lévén, a borvizes üveget összetévesztette az ecetsavas üveggel, és félliter után csak a hatását érezte. Azonnal mentővel

Csíkszeredára, majd Bukarestbe szállították, de minden orvosi gond ellenére ott elhunyt dec. 29-én. Csíkszentgyörgyön temették jan. 4-én.

Zitzmann Ferenc kanonok, váradolaszi apátplébános életének 77., áldozópapságának 55. évében, 1979. jan. 15-én este adta vissza jóságos lelkét Teremtőjének. A Hittudományi Egyetem elvégzése után az egyházmegyei főhatóságnál kapott beosztást. Mint püspöki titkár, irodaigazgató évtizedeken át segítette főpásztorait az egyházmegye kormányzatában. Majd lelkipásztorkodása idején kezdeményezte és felépítette a váradi Szent József telepi kápolnatemplomot és a sülelmedi plébániatemplomot. Olaszi templomában már vagy húsz éve órangyalkápolnát hozott létre, beállította a mikrofont. Istennek és Isten népének buzgó és fáradhatatlan szolgája volt. Két segédlelkésszel dolgozott. Azt mondták róla káplánjai, hogy „abszolút úriember", vagyis sohasem ingerült, mindig tudja magát fegyelmezni, és beosztott munkatársait megbecsüli. Mindkét szeme világának elvesztése és három súlyos operáció okozta szenvedésében hősies, derűs lélekkel mutatott példát paptestvéreinek, hozzátartozóinak, híveinek egyaránt. Betegségének utolsó heteiben sokszor imádkozta az evangéliumi szenvedővel: „Uram, add, hogy lássak!" Az Örök Főpap most meghallgatta könyörgését, s mi hisszük és azért imádkozunk, hogy lássa meg az örök világosságot!

Nagy Gyula 34 éves áldozópap elhunyta különösen szomorú. Vízvezetékszerelő technikusként jutott be a teológiára mint késői hivatás. De csak másfél évig volt papunk. Két agytumora volt. Legutóbb erős hülésből agyhártyagyulladást kapott, ami el is vitte. A ragálykórházba került, ahová más nem látogathat be. De éppen abban a szobában volt egy görögkatolikus jó paptestvér, aki utoljára is feloldozta. Jó volt hozzá az Úr! Dr. Hosszú László vikárius temette jan. 15-én a biharpüspöki temetőben lévő családi sírboltba, vagy 40 paptestvér jelenlétében.

M. L.

BÉKÉS JÁNOS mosoni káplán
(1943—1978)

Éppen egy évig voltunk itt együtt a mosoni plébánián. Nagyon jó megértésben, a munkát és a gondokat közösen megosztva. Igen jó összhangban voltunk főnökünkkel is. Már májusban nagyon sokszor érezte magát rosszul, ennek ellenére teljes lendülettel végezte munkáját. Akkor én is sajnos két hétig voltam fekvő beteg az ízületeimmel. Az összes hittanórát ő tartotta, naponta megáldoztatott, soha el nem felejtette megkérdezni, mire van szükségem. Augusztus utolsó hetében egyik éjszaka nagyon rosszul lett. Ki kellett hívni az ügyeletes orvost. De másnap már elmondta a szentmiséjét, mintha semmi sem történt volna. Másnap beszélgettünk és ajánlgattam neki, hogy visszajövök a szabadságomról, de ez ellen nagyon tiltakozott. Szept. 6-án délután Győrbe utazott, és ott lett nagyon rosszul az ismerőseinél. Onnan a mentő szállította kórházba, és megállapították, hogy az epéje elfakadt. Így azonnal műtétre került a sor. Este 6—9-ig tartott a műtét. Közben vették észre, hogy a lépe is föl van repedve. Bíztak benne, hogy a dupla operáció ellenére is sikerül megmenteni. Kétszer is kapott vérátömlesztést, de sajnos hiába. Éjjel egy órakor meghalt.

Nagyon szerettük őt. Azóta nem énekel a gyermekkórusa vasárnaponként, és a nagymisén sem halljuk gyönyörű hangját. Soha nem panaszkodott a betegségéről, sőt szüntelen vidámságot árasztott maga körül, ahol csak megjelent, üzletekben vagy baráti körben. A betegek szentségét szept. 4-én este, Rozália-nap alkalmából vette fel a templomban a kezemből szentmisén. Utána a hívek közt ketten adtuk fel nagyon soknak. Senki sem gondolta, hogy az Úr rendezése ilyen csodálatos.

Káplántársa